

EVŽEN
ONĚGIN

---

*román
ve verších*

ALEXANDR
SERGEJEVIČ
PUŠKIN

EVŽEN
ONĚGIN

román ve verších

---

přeložila

OLGA MAŠKOVÁ

---

svět sovětů praha

1966

*

*Prochnut ješitností, měl navíc tu zvláštní
pýchu, v které se člověk zcela lhostejně
přiznává k činům dobrým i špatným,
pýchu, vyplývající z pocitu nadřazenosti
možná iluzorní.*

Ze soukromého dopisu

R 88

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
UNIVERSITY PALACKÉHO OLOMOUČ
OLOMOUČ

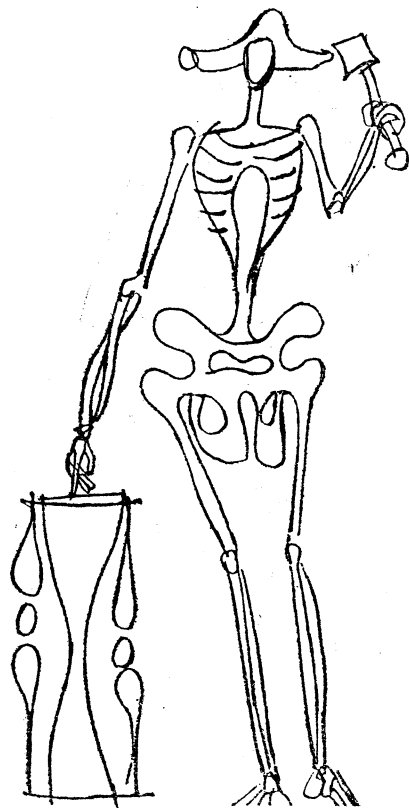
Přírůstek č.: 63655
Signat.: LI 7921

20 II 67

Translation © Olga Mašková 1966

Illustrations © Jiří Šalamoun 1966

*Že snoby ignorovat míním
 a přátele rád potěším,
 chtěl bych tě uctít něčím jiným,
 hodnějším tebe, hodnějším
 patosu vznešeného cíle,
 tvůrčích snů dražších nad skvosty,
 básnické jiskry v plné síle,
 prostoty, ušlechtilosti...
 dávám, co mám... snad přijmeš mile
 pár zpěvů, do nichž jsem ti vplet
 směs polosmíchu, položalu,
 lidových pravd a ideálů —
 plod nezralých i zvadlých let,
 her s múzou štědrých na náhodu,
 nocí, kdy bděl jsem ve skrytu,
 střízlivě promyšlených soudů
 i bolestivých pocitů.*

...a chvátá s životem
 a s city pospichá.
 K. VJAZEMSKIJ

„Můj strýček, zářný vzor všech ctností,
když cítil v zádech zubatou,
chtěl pádný důkaz oddanosti
a to byl nápad nad zlato.

Příklad snad pro leckoho vhodný,
jenže ta nuda žít den po dni,
bdít dokonce noc za nocí
jen s ním a s jeho nemocí!

Ta podlost vemlouvav se přízni
takové živé mrtvoly,
hlídat, co jí kdy zabolí,
co má brát, nebo po čem žízni,
a při tom všem div nebrečet:
Kdy už tě ksakru vezme čert!“

To v dostavníku létlo hlavou
větroplachovi nad jiné,
kterému Zeus přiřkl právo
dědit, co zbylo v rodině. —
Přátelé, vzácně opravdoví
k mé Ludmile a k Ruslanovi,
z úcty k vám neopominu
představit svého hrdinu:
Oněgin, přítel velmi blízký,
narozen v městě nad Něvou,
kde křtem či aspoň návštěvou,
čtenáři, jistě jste se blýskli...
i já tam hledal bezpečí,
jenže mně sever nesvědčí.

Hrdinův otec, ač měl dluhy,
odmítal příjmy z úplatků,
pořádal plesy, držel sluhy,
žil na nebeskou oplátku.

Osud vzal syna pod svá křídla:
MADAME se v Evženovi zhlídla,
potom ji vystřídal MONSIEUR...
drahoušek občas nesnes je.

Pečlivá guvernantka v kutně,
ten ubožák MONSIEUR L'ABBÉ
dítě, hrou vždycky zesláblé,
neučil víc, než bylo nutné,
nekázal mu a velmi rád
s ním denně prošel Letní sad.

Když nastal v známém koloběhu
čas příslibů a závratí,
čas štedrý na tesknící něhu,
MONSIEUR se octl za vraty.
Evžen měl volnost: přišel den, kdy
v obleku londýnského DANDY
a s módní loknou na spánku
poznal svět — jeho smetánku.
Ovládal tance od a do zet,
uměl psát, mluvit francouzsky,
klanět se, špinit ubrousky,
žádným FAUX PAS sál nepopouzet.
Co ještě chcete? Společnost
nadchl tak roztomilý host.

Učili jsme se všichni trošku
někdy a nějak něčemu,
skládáme společenskou zkoušku
bez jakýchkoli problémů.

Oněgin získal od poroty
(nezvratné v četných pro a proti)
punc — chytrý, ale přepjatý:
přispíval k spádu debaty
svou hřivnou, i když rozprávělo
pár znaleců zcela odborně
o fabulaci, o formě,
věděl, kdy mlčky vražit čelo,
či zapůsobit na dámy
jemnými invektivami.

Latina vychází už z módy,
MONSIEUR však svému svěřenci
vštípil, že nikdy neuškodí
Juvenálem či sentencí
oslnit neznalé i znalé,
dopisy končit slůvkem VALE,
utrousit dva tři veršičky
z Vergiliovy epiky.
Evžena nebavila němá
biografie planety,
čím v prachu tisíciletí
od časů Romula a Rema
jiskřil vtíp dobrých anekdot,
to znal a uplatňoval vhod.

Nebyl z těch, kterým dal sám pámbu
 cit pro hudebnost ve větě,
 rozdíl trocheje a jambu
 nechápal za nic na světě.
 Kde mohl, horlil na Homéra,
 přečetl však, co vyšlo z pera
 A. Smitha, čímž byl kovaný
 ekonom: došel k poznání,
 co podporuje rozkvět státu,
 proč nezpůsobí škodu těm,
 kdo vládnou ČISTÝM PRODUKTEM,
 že nedávají přednost zlatu.
 Otec však zabřed do bludů
 a půjčoval si na půdu.

V časové tísní nedokážem
 sepsat arch Evženových plus,
 řeknu vám, co znal křížem krážem,
 v čem opravdu byl génius,
 v čem našel únik z letargie,
 v čem objevil, proč vůbec žije,
 v čem poznal radost, starost, žal,
 v čem nikdy neochaboval:
 v umění vášně, jež již něhu
 oslavil Ovidiův hlas,
 pro svůj zpěv daný napospas
 pustině moldavského břehu,
 kde básník do posledních chvil
 o rodné Itálii snil.

Jak brzy uměl klamat ženy,
 žárlit, snít, nebo skrývat sny,
 vyvracet, živit přesvědčení,
 být hrdý, smutný, nešťastný,
 pozorný nebo nevšímavý,
 předstírat, že ho nuda baví,
 mlčením světit lyriku,
 hrát zápal krasořečníků,
 vylévat srdce na papíry,
 žít v sedmém nebi, upíjet
 i ždímat z citů sladký jed,
 očima vznítit jiskru víry,
 vyzývat, hladit, pro soucit
 občas je slzou orosit.

Jak uměl střídáním svých zásad
 nevinnost zviklat zakrátko,
 zoufalstvím nervy krutě drásat,
 lichotkou podat cukrátko,
 počkat, až přijde slabá chvílka,
 rozumem rádce, něhou snílka
 prorážet hráze předsudků,
 vyvolat vhodnou pohnutku,
 cit zavést na půdu dost kluzkou,
 poznat, kdy bdělost oslepla,
 zachytit vznět a zatepla
 dosáhnout svého tajnou schůzku...
 pak pod dohledem měsíce
 dát lekcí další novicce!

Jak stejně hravě uměl zviklat
 koketky v sebedůvěře!
 Každý si z něho moh brát příklad
 pro likvidaci soupeře.
 Jak pomlouval! Jak neobvykle
 a důmyslně strožil pikle!
 Zato vám, muži krásných žen,
 říkal si přízní o přízeň:
 dopustit na něj nedal mnohý
 Faublasův věrný epigon,
 žárlivý stařec, ani on,
 muž, jenž byl stvořen pro parohy,
 vždy sebeuspokojený
 svou ženou a svou pečení.

xiii—xiv—xv

V posteli poštou probírá se,
 když ještě mhourá na světlo.
 Co? Pozvánky? A na dnes? Zase
 tři, aby se to nepletlo:
 ples, jubileum, kdeco slíbil. *Mon enfant terrible*
 Kam půjde MON ENFANT TERRIBLE?
 Co já vím! Čas je moudřejší:
 vždycky to nějak vyřeší.
 Teď hezky do vycházkového,
 BOLÍVAR mírně dozadu
 a vzhůru na promenádu,
 užívat vzduchu, vzruchu, všeho,
 než hlad dá na srozuměnou,
 že k obědu je prostřeno.

Stmívá se, kočí v saních klímá.
 „Jeď rychle!“ — postroj zaskřípěl.
 Na bobří límeček vdechla zima
 stříbrně blyskotavý pel.
 Kam? K TALONOVÍ: s Kaverinem
 zahájit večer dobrým vínem.
 Vchází, prásk! ze zajetí skla
 KOMETA proudem vytryskla,
 dobrou chuť: ROAST-BEEF dokrvava, *bratři*
 zlatavá hora brambůrků,
 paštika — chloubá Štrasburku,
 lanýže — périgordská sláva, *paštika*
 limburský sýr a přísluní
 ananasové koruny.

xvii

Žízeň sní ještě o naději,
 že pohár spláchne kotletu,
 BREGUETKY však už odbíjejí
 čas premiéry baletu. *bratři*
 Náš znalec, který vysloužil si
 glejt: čestný občan zákulisí,
 nadšený vždycky pro všecky
 okouzlující herečky,
 pospíchal k eldorádu bratru,
 ochotných salvou potlesku
 děkovat za arabesku, *bratři*
 vypískat Phèdru, Kleopatru,
 Moinu vzývat (protože
 je bude slyšet do lóže) ...

Země snů! Fonvizin tam žezlem
 satiry hájil volnost, smích,
 Kňaznin se pilně v dobrém, ve zlém
 opičil po svých Francouzích,
 Ozerov slzy z očí loudil,
 v ovacích šidil o svůj podíl
 mladičkou Semjonovovou,
 Katěnin, vzatý na slovo,
 vymohl Corneillovi asyl,
 Šachovskoj v půtkách s nectnostmi
 vši napichoval na ostny,
 Didelot se o vavříny hlásil ...
 v zákoutích kulís, rekvizit,
 čas mladosti mě učil žít.

Mé bohyně! kde jste? svým zdrávas
 vám znovu srdce otvírám:
 jste to vy? nebo jiné za vás
 jen po vás zdobí prázdný chrám?
 uslyším vaše nebeschóry?
 vznese let ruské Terpsichory
 mé oči k svaté sféře snů? ...
 anebo — zklamán — naleznu
 cizí svět na dřevěné scéně
 neposvěcené uměním?
 lorňonem kouzla zbaveným
 přihlížet budu znechuceně
 křečovitému veselí
 a želet těch, jež zmizely? ...

Divadlo hlučí. Zlatolesklá
 nádhera lóží, balkónů.
 Netrpělivost párkrát tleskla,
 šum rozhrnuje oponu.
 Třpytnější třpytu, lehčí pěny,
 dech kouzlem smyče podmaněný
 nad hlouček dryád vyplouvá:
 Avdotja Istominová ...
 Na špičku stoupá, polehoučku
 zakrouží kolem dokola,
 skok, vzlétla, povzdech Aeola
 nadnáší tetelivou vločku,
 květ vadne, vzrůstá v lodyze
 a nožky hrají PAS BRISÉ.

Potlesk. Teď přišel Evžen. Vkročí
 psst nepsst klidně do řady,
 lorňonem vyzbrojuje oči,
 přejíždí první pořadí,
 pak všechny zbývající lóže:
 po tvářích, po výstřihách klouže
 bez zájmu, bez zalíbení,
 na všechny strany vymění
 pozdravy se známými pány,
 pak lorňon, chvíli zvednutý
 k jevišti, klesá ... zívnutí:
 „Ty balety jsou k uzoufání!
 Co na tom koho upoutá?
 Mám po krk už i Didelota.“

Ještě roj anděličků v letu
směle se vrhá na ďábly,
u vchodu ještě siluetu
lokaje nohy zazábly,
ještě to v řadách zleva zprava
čpí, plácá, kašle, posmrkává,
ještě se v hale s večerem
neloučí světlo luceren,
ještě se koně, dlouhým stáním
promrzlí, uzdám vzpouzejí,
u ohňů kočí v livreji
spílají pánům nebo paním,
jen Evžen čas už nemarní:
domů a do oblékárny!

Verš možná ani nedovolí
vylíčit věrně onen sál,
kde se žák estetické školy
oblékal, svlékal, převlékal.
Všechno, čím vyhovuje módním
zálibám galanterní Londýn,
co štědré baltské přílivy
přinesou za tuk, za dříví,
všechno, co s neúnavnou snahou
dúvtipná Paříž vyrobí
na každé roční období
pro své i pro obecné blaho,
všechno dal svět té neskrovné
krasovědecké studovně.

Turecké jantarové dýmky,
rosenthal s fauny, s růžemi,
bronz, křišťál, schránky na kelímky,
kolínské vody, parfémy,
rovné i poohnuté nůžky,
pilníčky — krátký, dlouhý, úzký,
kartáčky, které zušlechťí
vše od zubů až po nehty.
Vzor potrhlého filosofa,
Rousseau (už zase odbočím)
nemohl pochopit, proč Grimm
si leštit nehty před ním troufá.
Sám reformátor, nesporně
byl tehdy proti reformě.

Doba chce své: i vědec může
přemítat o manikyře,
vyskakuj nevyskakuj z kůže,
mrav popravuje kacíře.
Oněgin zakládal si na cti
jak Caadajev, v osmnácti
musel být celou sezónu
tak říkajíc lev salonů.
Tři hodiny se ostražité
prohlížel v lesku zrcadel,
a pak svou krásu vyváděl
na boží svět jak Afrodíté,
když chtivé oči pokochá
rozmarnou maskou jinocha.

Modely, které oblékal si,
popsat vám do všech detailů,
tak aby povolání znalci
mi ušetřili pochvalu,
mohl bych se sebejistotou
a klidně, jsem tu přece proto,
má to však háček: nevím, jak
říct rusky PANTALONY, FRAK,
a už teď vidím (v celé šíři
chápu svůj hřích), že nemohu
chtít slušnou známku ze slohu:
cizími slovy zrovna hýří,
i když znám zkratky jazyků
v Akademickém slovníku.

Takhle se nikdy nehnem z místa,
víte co, radši doženem
ztracený čas, než fiakrista
dojede k cíli s Evženem.
Řetězy vozů na ulici,
pod krovky domů dávno spící,
poblikávají rozverně
světýlkem v každé lucerně
a duhovou tříšť sypou na sních,
vznosný dům zažeh obětní
ohněvé misky k chvále tmy
a okna stínohrami krásných
dámských i pánských účesů
zvou módní bloudky do plesu.

Už je tu Evžen, sotva postřeh
vrátného v zlatě, v šarlatu,
vzal mramorové schody po třech,
odfoukl smítko ze šatů,
vchází . . . Sál kypí po okraje,
znavená hudba tiše hraje
doprovod k dvorné mazurce,
ruch a šum, ruka na ruce,
ostruhy gardistů se třpytí,
nožky lem krajek zvířily,
očarované motýly
pohledů vábí do svých sítí
a v kvílivé hře houslisty
zaniká šepot závisti.

V té době, kdy nás touhy klamou,
chodil jsem z plesů na plesy:
kde jinde srdce mluví samo,
psaníčko cestu najde si?
Ochránci rodinného krbu,
nač bych měl komu dělat vrbu,
s vámi dnes táhnu za provaz
a říkám vám to všechno včas.
Střežte i vy, mé gardedámy,
kdo a čím dcerku oblaží!
Držte svůj lorňon na stráži!
Aby snad . . . aby . . . pámbu s námi!
Vím, proč jdu na trh s neřestmi:
už delší čas jsem počestný.

Kolik let života mi odnes
 proud pochybených radostí!
 Plesy však miloval bych dodnes,
 chtít hazardovat se svou ctí.
 Mám rád vzruch strásající tíhu,
 vír mládí, růže u výstřihů,
 třpyt, harmonii kroků, těl,
 tančící nožky... bohužel
 tři páry štíhlých nožek stěží
 na celé Rusi najdeme.
 Jak pronásledujete mě,
 vy dvě... Už volný, bez otěží
 té vášně, marně unikám
 do bdění, do snů... není kam.

Kdy zapomeneš? v poušti? v městě?
 blázínku, prcháš do dálek?
 Ach milované nožky! kde jste?
 kde hledíte kment fialek?
 Orient dal vám slunné věno,
 zanechaly jste nedotčenou
 sněžnou pláň v kraji severu:
 milovaly jste nádheru
 a dotek hebce sametový.
 Jak dávno, vámi okouzlen,
 zapomínal jsem na svou zem,
 na slávychtivost, na okovy?
 Kde mému štěstí konec je?
 Zarostly vaše šlépěje...

Diana krásu ňader, Flóra
 nabízí zrakům sličnou tvář,
 v mých očích ale Terpsichora
 má kolem nožky svatozář.
 Půvabem štědrým na přísliby
 nejlákavějších SNAD a KDYBY
 děj vroucích přání rozvíjí
 v srdci i ve fantazii.
 Elvíno, stokrát okouzlí mě
 tvá nožka cestou v kočáře,
 v zeleni lučin na jaře,
 na šedé mříži krbu v zimě,
 na lesku parket, na písku
 i na pobřežním skalisku.

Závidím moři: vlnu s vlnou
 spojoval nedočkavý chvat,
 když pospíchaly láskyplnou
 hrou jejím nožkám poctu vzdát.
 Tolik jsem toužil cítit na rtu
 tep krve v ohbí něžných nártů!
 Za času bouří, unášen
 náruživostí pro vášeň,
 nikdy jsem nechutnal až u dna
 tak hořkou touhu navždy srůst
 s růžemi tváří, s krví úst,
 či zlíbat ňadra k smrti svůdná.
 Nikdy mě nepřepadala
 touha tak zlá, tak zoufalá!

I jiný sen si připomenu:
 má ruka nožce nabídla
 náramek přešťastného třmenu,
 dlaň cítí lehkost chodidla . . .
 zase roj představ . . . zase letmý,
 prchavý dotek budí ze tmy
 srdce už slepé pro rozbřesk,
 zase ta láska, zas ten stesk . . .
 Dost! Zdají se ti málo pyšné,
 na oltář chceš je ódou vznést?
 myslíš, že stojí za bolest,
 za touhu, za milostné písňe?
 Dokážou kouzlit něžnost, cit
 a — na podpatku otočit!

xxxv

Co Evžen? Dřímota mu krade
 v kočáře oči zpod víček
 a ranním ptákům v Petrohradě
 už odbubnoval hudíček.
 Kupec se otřepává po snu,
 hauzírník vleče plnou krosnu,
 drožkář svou archu ochoty,
 mlékařka konve od Ochty.
 Procitá milý neklid jitra.
 Rolety drnčí, modrý dech
 komínů stoupá z bílých střech,
 pod čákou pekařova chytrá
 německá lebka měří mráz
 skulinkou svého VASISDAS.

Jenže ples, ten i v osmnácti
 unaví, ráno neráno
 miláček přepychu a slasti
 má v šeru měkce ustláno.
 Vstává až v poledne a znova
 do stejně rušné noci vplouvá,
 zas pozvánky, a nejmíň tři.
 Včera, dnes, zítra, pozítří.
 Jak prosím? Jestli poznal štěstí,
 když si žil bez všech závazků,
 když neměl nouzi o lásku,
 o dary mládí, o neřesti?
 Zda užíval si vesele,
 zdrav na duchu i na těle?

xxxvii

Ne, svět ho znudil tím svým rájem,
 v srdci měl tíhu únavy,
 po krátkém čase ztrácel zájem
 o celé krásné pohlaví
 a nevěry ho omrzely . . .
 přestával chodit za přáteli,
 i přátelství se rozklízí,
 když krocanovi s lanýží
 máte dát bublinkovou lázeň
 a sypat vtipy z rukávu,
 ať to chce obklad na hlavu . . .
 bývával do soubojů blázen,
 teď pohrdal však čímkoli:
 půtkou slov, šavlí, pistolí.

Chorobou, na niž jednou zhyne,
 nezjistí-li se příčina,
 po našem CHANDROU, jinak SPLEENEM,
 nakazil se můj hrdina
 pomalu sice, ale jistě...
 nenapadlo ho božekriste
 vohnat si kulku do čela,
 chuť žít však ztratil docela...
 Childe-haroldovsky chmurný, bledý,
 jak přízrak když se objeví,
 whist, klípky, něžné úsměvy
 či vyzývavé nápovědi,
 nic nechce znát, nic nevnímá
 nepřítomnýma očima.

Královný exkluzivních kruhů,
 vám poroučel se nejprve,
 komu by dnes šel taky k duhu
 chlad, jenž vám přešel do krve!
 Někdy i dáma něco poví
 o Benthamovi, o Sayovi,
 většina z nich však vymyslí
 jen nehorázné nesmysly.
 Navíc jsou to tak ryzí skvosty,
 tak dbalé na věrnost i čest,
 tak přesné v řeči očí, gest,
 tak prostoupené vznešeností,
 tak prosté sebemenších vin,
 že samy jak mor šíří splín.

Půvabné kvítky, pak i s vámi,
 s kterými v milostivé tmě
 petrohradskými uličkami
 co chvíli drožka prolétne,
 můj Evžen pobyl naposledy.
 Zamkl se před vábnými rejdy,
 odpadlík, na pět západů,
 zívá, vzal pero na radu,
 chtěl psát — ne ovšem bez oddechu,
 spíš bez práce, a z čmáranic
 nevzešlo proto zhola nic,
 nedal se k nezmarnému cechu
 těch tovaryšů, o kterých
 pomlčím jako jeden z nich.

Zas marnost napadla ho snětí,
 nečinnost pil jak bolehlav,
 pak pojal dobré předsevzetí.
 vstřebávat moudrost jiných hlav.
 Narovnal knihy pěkně do řad,
 četl a četl: ale pořád
 nic k jádru věcí, všude než
 chiméry, návod k nudě, lež...
 každá je spoutaná svým slohem,
 ta má řeč stářím vybledlou,
 tu staromilství posedlo.
 Jak ženám dal i knihám sbohem,
 prach, pod nímž přišly o život,
 pietně zastřel černý klot.

Já taky zpřetrhal už v mládí
 síť konvenčnosti jako on —
 to nás dva svedlo dohromady.
 Zalíbil se mi jeho sklon
 k vlastnostem snů od přírody,
 spojený s výstižnými soudy
 a s individualitou.
 Já měl vztek, on už ani to . . .
 vášně nás oba vtáhly do hry,
 život chyt oba do lasa,
 pochodeň srdcí uhasla,
 čekat jsme od osudu mohli
 jen zavřenou dlaň Štěstěny
 a od lidí hrst kamení.

Kdo žil a uvažoval, toho
 nepoutá úcta k nikomu,
 kdo poznal cit, ten chřadne touhou
 zbavit se věčných fantómů:
 už nezláká ho sladká něha,
 had vzpomínek ho jedem šlehá,
 červ výčitek mu nedá spát.
 Leckdy však zrychluje to spád,
 zvyšuje přitažlivost debat.
 Nejdřív mi Oněginův styl
 vadil, pak zvyk mě naučil
 na jeho jízlivosti nedbat
 a chápat břitký, pro můj vkus
 moc žlučovitý cynismus.

Kolikrát za jasného léta,
 když zprůsvitněla do běla
 obloha perletově světlá
 a na vlnách se nechvěla
 tvář Diany jak utonulá,
 na tiché pouti do minula,
 na pouti k lásce oněch dnů
 cit stahoval nás k bezednu
 milostiplné vůně noci,
 až opojivě líbezná . . .
 Jak do cely když pro vězně
 přilétne spánek všemohoucí,
 sen přenášel nás přes Něvu
 k pevnině prvních objevů.

Evžen stál, vytržený z času,
 podepřen žulou zábradlí
 jak poeta, jenž věrně krásu
 své krásy v básni zrcadlí.
 Ticho . . . jen od bran Ermitáže
 donesl vítr hlasy stráže . . .
 jen drožkář práskl do koně,
 hrkot kol zazněl z Miljonné . . .
 jen loďka mávající vesly
 vyplula zvolna na řeku . . .
 a nás tam někde v daleku
 fanfáry k zašlé slávě vznesly . . .
 Noc nejlépe však oslaví
 alt Torquatovy oktávy.

Adrie, kdy už tvoje vlny,
Brento, jak brzy už tvůj proud
mou inspiraci znova zvlní
BEL CANTEM rozpěněných vod?
Zněla jím lyra Albionu,
je svatý soulad jeho tónů
potomkům Apollónovým.
V italských nocích vylovím
perly všech slastí: beze spánku
toulat se budu kdekoli,
v tajemné schránce gondoly
unesu mladou Benátčanku,
láska mě v jejím náručí
řeč Petrarkovu naučí.

I

Svobodo, přijdeš? škemrám, loudím,
přijď! bude pozdě za pár let...
u moře čekám, spásným lodím
posílám vítr do plachet.
Kdy s bórou v zádech, nespoutaný,
po široširé mořské pláni
rozlétnu se jak na křídlech?
Už abych opustil ten břeh,
kde vládnu síly, jež mě dusí,
a někde pod datlovníky
v pouštích mé žhavé Afriky
stýskal si po nevlídné Rusi,
kde srdce oslavilo křest,
trpělo, zhaslo na holest.

ii

I Oněgin chtěl se mnou odsud
odejet, třeba nazdařbůh,
brzy však vykázal nám osud
každému jiný bludný kruh.
Evženův otec dozrál k smrti
a věřitelé, praví chrti,
třásl se na své poklady:
Kdo má vtip, ten si poradí:
Oněgin nemiloval soudy,
sám dal těm hladům všechno v plen,
buď mínil, celkem spokojen,
že si tím vlastně neuškodí,
anebo zjistil potají,
že strýčka v ráji čekají.

lii

Vpravdě jak z nebe přišla zpráva
z té zastrčené vesnice,
že starý pán už dokonává
a rád by viděl dědice.
Oněgin vypravil se v mžiku,
vsed do prvního dostavníku,
ujížděl jako splašený
a zíval při pomýšlení,
jak bude nudné pro pár zlatek
hrát příbuzenskou pohádku,
(tím jsem zas dospěl k začátku),
přivítal ho však jenom statek:
strýček už ležel na márách,
připraven obrátit se v prach.

Na dvoře bryčka vedle bryčky
a všude po domě jak plev
nepřátel, přátel, popů, vždycky
žhavých brát míru na rakev.
Po pohřbu, teprve když hosté
připili na smrt nejmíň po sté,
odjeli zvaní, nezvaní,
jak po závažném poslání.
Náš milý Evžen, světák, hýřil,
doposud věčně bez peněz,
měl tedy půdu, stáje, les,
čímž s venkovem se hbitě smířil...
navíc ho hřála naděje,
že změna mu jen prospěje.

liv

Den, dva jak v zaslíbené zemi
vábil ho zurkot potoka,
mech pod stinnými haluzemi,
tráva až po pás vysoká,
po třetím krásném dopoledni
chlum, háj, les připadal mu všední,
pak všechno sklouzlo do šedi,
viděl, že v novém prostředí,
bez plesů, schodišť, oleandrů,
bez veršů, bez not, bez karet
nuda je nuda jak by smet.
Zas už měl na krku svou chandru,
všude se za ním dovlekla
jak stín či věrná manželka.

Já zbožňuju zas nade všechno
zátiší v klínu přírody:
tvůrcím snům samy život vdechnou
a z lyry písne vyloudí.
Tělem i duší zasvěcen té
nevinné vášni FAR NIENTE,
toulkami vzývám jezero.
Otvírám oči s důvěrou
v další den svobodný a klidný:
málo čtu, vstávám k obědu
a bez slávy se obejdu.
Nepatří lenošivé týdny
cest bůhvídkud bůhvíkam
k mým nejkrásnějším vzpomínkám?

lvi

Pěšiny, louky, kopretiny,
láska... k vám cit mě upíná.
Rád podotýkám, v čem jsem jiný
než Oněgin, můj hrdina:
aby snad potměšilé lišky
či nějaký ten hnidopišský
a klevetivý kronikář,
odhalující moji tvář,
neřekli, že já — pouhý mazal —
jak Byron pro svůj majestát
chci si tu pomník vytesat.
Jako by básník nedokázal
nic víc než měnit pojetí
pro věčné autoportréty!

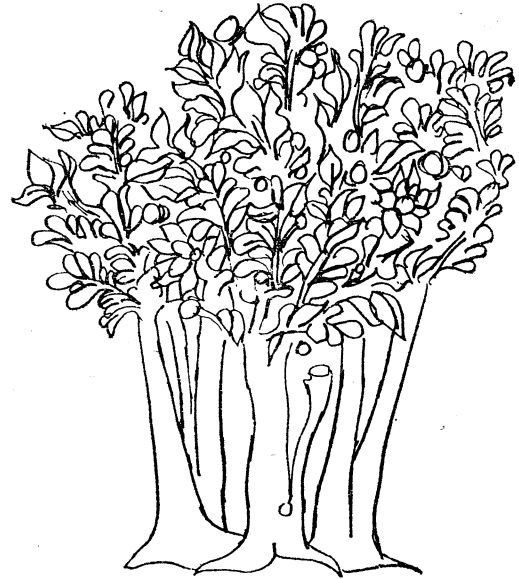
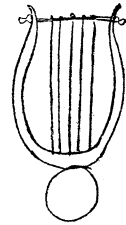
Bez lásky, jež jen ve snu žije,
básníci tvořit nemohou.
I mně dal svět mé fantazie
několik lásek . . . nadlouho
zapadly v duši beze stopy . . .
múza je živou vodou skropí:
tak vzhlízel můj verš k obrazu
nešťastné dcery Kavkazu
a slavil zajatkyň Krymu.
Častokrát však se zvědavá
skupinka přátel vpytává:
„Komu dnes trháš květy rýmů?
Které z těch sokyň věncíš trůn
melodiemi snivých strun?

Čí pohled jitří inspiraci
a kantilény pro lyru
ti láskyplnou něhou splácí?
Kdo je střed tvého vesmíru?“
Neexistuje, přísámbohu!
Láska mi za svíravou touhu
dala jen marné blouznění.
Je šťasten, kdo ji promění
v gejzíry veršů: zdvojnásobí
sny poetických oparů
jak Petrarkův hold pro Lauru,
odvádí srdce od choroby
a slávu zvedne na prahu . . .
já ztratil řeč i rozvahu.

Přichází múza, láska májí,
bolavá hlava najde lék.
Zas toužím po své harmonii
pocitů, tónů, myšlenek . . .
netrpí srdce nedůvěrou,
píšu, už nekreslí mé pero
na okraj veršů ve chvíli
zasnění ženské profily . . .
popel se znova nerozhoří,
pláč mám jen v duši, v očích ne,
až navždy, navždy utichne
i v duši echo dávných bouří,
začnu psát spis dost objemný:
dvacet pět zpěvů poémy.

Hloubal jsem dlouze nad koncepcí
a pohroužil se do plánů,
poéma mezitím je vepsí,
mám první hlavu románu.
Pročetl jsem to předúkladně,
přesto mě ani nenapadne
opravit spoustu sporných míst,
cenzura vezme si svůj list
a kritika už beztak neví,
co rozcupovat do dřene . . .
Jdi, moje novorozeně,
ke břehům milované Něvy,
vysluž mi se slávou i rub:
křik, žvásty, sliny křivých hub!

HLAVA DRUHÁ

O rus!...
HORATIUS
Ó Rus!

Evženův zapadlý kraj světa
byl koutek ryzí svěžesti,
komu chuť na víc vzala léta,
mohl by mluvit o štěstí.
Dům odsunutý do ústraní
stál v klínu provoněných strání
nad bystrou říčkou. Lučiny,
hrající všemi odstíny,
svou zlatou rozlily až k nebi,
vesničky kvetly, hrstky stád
bloudily po svazích a sad
pod spleť hustolisté klenby
dopřával konejšivý stín
dryádám věčně tesknícím.

ii

Zámeček, pravé panské sídlo,
byl stavěn blahé paměti
s tou důkladností, v níž se zhlídlo
nejedno moudré století.
Tapety s ptáky, s květinami,
portréty carů, zlaté rámy,
vysoký štukovaný strop,
kachlová kamna z různých dob.
Zub času vykonal své dílo,
všechny ty krásy zvetšely,
jenomže mému příteli
to ani trochu nevadilo:
ať s módou nebo bez módy
měl k nudě stejné důvody.

Vybral si komnatu, kde strýček
starostatkářsky zarytý
lál mouchám, páčil kopy svíček
a klíčnici čet levity.

Podlaha z dubového dřeva,
pohovka, stůl, skříň zprava, zleva,
a nikde stopa inkoustu.

Ve skříních džbány od moštu,
likéry vlastní značky VŠEVĚD
s načatým prvním od kraje,
blok na příjmy a výdaje,
kalendář osmnáct set devět:
starý pán, do práce jak ras,
čas k jiné četbě nechtěl krást.

Oněgin na trůnu svých statků
jen tak a z žádné zásady
usoudil, že dá do pořádku
ekonomické základy.

Sám, odkázaný na svou hlavu,
odzvonił robotnému právu,
nastolil obrok za půdu;
nevolník vděčil osudu;
souseda, který nadosmrtil
chtěl výhodně žít postaru,
přived tím činem do varu,
druhý se usklíb, třetí, čtvrtý
jak jeden muž ho zavrhl:
je nebezpečně potrhlý.

Jezdili k němu z úcty k strýci,
brzy však vyšlo najevo,
že ve chvíli, kdy na silnici
zahrčí bryčka s návštěvou,
vyběhne zadním vchodem k stáji,
kde mu hned hřebece osedlají —
vyrazil slušným lidem dech
a bylo po všech ohledech.
„Ignorant... zednář... skončí bledě...
chytá ho fantas... celé dny
objímá sud jak bezedný...
políbit ruku nedovede...
neřekne PROSÍM BERTE SI,
jen JEZTE — pěkné móresy!“

Na panství po zemřelém otci
se touhle dobou usídlil
majitel, jemuž místní soudci
nedali o nic menší díl.
Vladimír Lenskij plným jménem,
niterně spjatý s Göttingenem,
vyznavač Kanta, hezký hoch
s přemírou poetických vloh.
Jel do Německa pro ovoce
nového učení i snů,
získal sklon k liberalismu,
řeč samý vzdech a citoslovce,
vzlet horoucího nadšení
a vlasy hnedle k rameni.

Svět libertinsky rozháraný
 mu srdce neobrátil v led,
 hřeživě vnímal stisky dlaní
 a dotýkanou dívčí pleť,
 v naději milé naivity
 ještě ho kolébaly city
 a ještě chytal namátkou
 kdejaké světské pozlátko.
 Když srdce začínalo váhat,
 myslel, že snem ho upoutá,
 pokládal smysl života
 za jednu z nejobtížnějších záhad
 a často dlouho do noci
 promýšlel ten div divoucí.

Věřil, že se spřízněnou duší
 navěky splyne v objetí,
 i ona že ten zázrak tuší
 a čeká od nepaměti,
 věřil, že přítel na smrt věrný
 jeho čest nikdy neočerní
 a každý nájezd klepaře
 odrazí ranou do tváře,
 že zasáhne nám do osudu
 kruh vyvolených bytostí,
 jenž zázračně nás oprostí
 ode všech zpátečnických bludů
 a toho překrásného dne
 o spáse světa rozhodne.

Vřelý cit pro dobro a právo,
 zášť ke zlu, soucit s bolestí,
 vidiny ověněné slávou
 měl v krvi snad už od dětství.
 Toulal se s lyrrou širým světem,
 vzduch zpoetizovaný světlem
 Goethových, Schillerových múz
 roznítil jeho lyrismus.
 A ušlechtilé dcery mýtu
 ctil vírou, která nehřeší:
 dokázal šťastně ve verši
 zachovat ušlechtilost citů,
 vzlet čistých snah i klenoty
 neduchaprázdňné prostoty.

O lásce, láskou uhranutý,
 zpíval, dal srdce do písni
 ryzích jak dívčí procitnutí,
 jak dětské svatvečerní sny,
 jak na nebeské černé tůni
 tvář kněžky tajných stesků, luno,
 o vzdechu zpíval, o vzlyku,
 o romantickém slavíku,
 o NĚČEM, o MLHAVÉ DÁLI,
 i o dálce, kde bloudíval,
 kde oči opravdový žal
 do jímky ticha vyplakaly,
 zpíval, jak vadne žití květ,
 v rozpuku osmnácti let.

Na vsi, kde vlohy pro lyriku
 jen Evžen mohl ocenit,
 v debatách spolustolovníků
 nenašel jednu kloudnou nit.
 Byl by si s chutí zaupal uši:
 úvahy pánů živých duší
 o senoseči, o vodce,
 o psincích, o mších za otce,
 neoplývaly bezesporu
 básnickou jiskrou, logikou,
 důvtipem, ani obvyklou
 hrou společenských rozhovorů,
 žvatlání spolustolovnic
 se navíc rozplývalo v nic.

TEN POLOCIZINEC byl hezký
 a hlavně hezky bohatý,
 na vsi, kde mají skoro všechny
 rodiny starost s děvčaty,
 znamená to lov na ženicha:
 jen vejde, paní domu vzdychá,
 jaké je asi trápení
 žít bez rodiny, bez ženy,
 odvádí hosta k samovaru,
 kde čeká dcerka, šeptá jí
 HLEĎ SI HO, DUŇO, po čaji
 požádá Duňa o kytaru
 a s citem piští (pámbuchraň):
 PŘIJĎ KE MNĚ V ZLATÝ LÁSKY CHRÁM!

Lenskij měl naštěstí dost času
 na doživotní okovy
 a před útoky hledal spásu
 v Evženu Oněginovi.
 Sešli se. Vodopád a kámen,
 verše a próza, led a plamen
 snad nemohou mít k sobě dál.
 Oběma nejdřív připadal
 nudný ten kontrast protipólů,
 pak zaujal je, za týden
 scházeli se už každý den
 a brzy byli věčně spolu.
 Vzniká (jak dost mých přátel ví!)
 Z NICNEĎĚLÁNÍ přátelství.

I tyhle vztahy vyhynuly.
 Nemáme žádné problémy:
 všichni jsou pro nás pouhé nuly,
 jedině jednotky jsme my.
 Náš zářný vzor je Napoleon,
 chcem před sebou mít na kolenou
 veškerou čeleď dvounohých,
 cit je dnes hloupost nebo hřích.
 Evžen byl slušný: shodně s námi
 anděly v lidech neviděl,
 spíš tupce, ale (z pravidel
 si pomáháme výjimkami)
 vážil si některých a cit
 dovedl u každého ctít.

Když mluvil s Lenským, usmíval se.
 Básníkův obdiv pro krásu,
 nezralé soudy, patos v hlase
 a v očích světla úžasu —
 to všechno bylo vzácně svěží.
 Oněgin držel na otěži
 chuť k zpražujícím diskusím,
 říkal si: přece nemusím
 chvíličkám blaha dávat veta,
 beže mne přijdou otřesy,
 ať zatím šťastně žije si
 a věří v dokonalost světa,
 čas mladosti tak horoucí
 má sny svých dětských nemocí.

Všechno jim stálo za debatu,
 nic jen tak pod stůl nesklouzlo:
 zákony dávno mrtvých států,
 výsledky vědy, dobro, zlo,
 kořeny věčných pověr, mýty,
 tajemství nebytí a bytí,
 smrt, osud, pravdy, omyly
 rozebírali, soudili.
 Když básník recitační zápal
 chtěl uplatnit až dojemně
 i na severské poémě,
 Oněgin, třeba stěží chápal,
 proč se dá unést tímhle tím,
 poslouchal se zaujetím.

Nejvíce však námět ZHOUBNÉ VÁŠNĚ
 bavil mé anachorety.

Oněgin znal ty prostopápné
 dny, noci v jejich zajetí:
 častokrát povzdechl si kradí...
 je šťasten, kdo jim upsal mládí
 a zbavil se těch úvazků...
 šťastnější je, kdo na lásku
 měl dobrý recept — odloučení,
 a na zášť — klepy, pecivál,
 jenž nežárlivě prozival
 se ženou život denně stejný,
 a čím si v punčoše byl jist,
 nevsadil na nejistý list.

Když prchnem z bláznivého kola
 pod prapor ticha navždycky,
 když plamen vášní doplápolá
 a roupy nebo vábničky
 opožděného doznívání,
 kterým se člověk těžko brání,
 nám pohnou už jen koutkem úst,
 tu a tam zpestří nudný půst
 řeč cizích vášní, v slabé chvílce
 znova nám srdce zabuší.
 Tak lechtávají do uší
 nemohoucího vysloužilce,
 opuštěného ke stáru,
 příběhy mladých husarů.

Vznět citů, v mládí vždycky prudký,
nic neukrývá pod clony,
zášť, lásku, radosti i smutky
smíchem či pláčem vyzvoní.
Přesvědčen trochu velikášsky,
že už si odbyl vojnu lásky,
Oněgin s tváří mudrce
Lenskému nahléd do srdce.
Naivní duše básníkova
podala mu je na dlani,
vyslechl jeho vyznání,
první zpěv lásky, krásná slova
hýčící škálou pocitů,
chvalozpěv — na banalitu.

xx

Ach ano, srdce uchvátila
mu láska, jejíž tragiku
dnes prožívá jen pošetilá,
blouznivá duše básníků:
věčně ten obraz jedné ženy,
věčně to neproměnné snění,
neproměnný cit pro bolest . . .
mrazivá dálka dlouhých cest,
čas odloučení bez návratů,
čas daný múzám napospas,
čas poznávání cizích krás,
čas knih, čas zábavy, čas chvatu,
nic nevtisklo chlad proměny
do srdce v jednom plameni.

xxi

Už v době, kdy cit nezetročí,
Olga ho pevně poutala,
jen jí měl vždycky plné oči
při každé hře už odmala.
Když vidávali, jak si hrají
ve stinném dubinovém háji,
otcové, oba statkáři,
vedli je v duchu k oltáři.
A hýčkávaná od tatínka,
ta nevinná, ta líbezná,
ta mamínčina princezna,
kvetla jak skrytá konvalinka,
aby jí nesetřela pel
dychtivost motýlů a včel.

xxii

Procitající touha po ní
básníka vedla do ráje
a vyloudila první tóny
molově tklivé šalmaje.
Na neshledanou, kola mlýnský!
Zamiloval si bolestínsky
tůň, upolíny, ocúny,
noc vzrادلenu do lunny,
do lunny, do hromničky nebe,
která nás provázela tmou
a v níž jsme ctili posvátnou
kropenku slz . . . Dnes k nepotřebě,
ledaže někdy posilní
ublikotané svítily.

Veselá, hodná od kolíbky,
jak básníkův den průhledná,
milá jak chvilka pro polibky,
svěží jak doušek ode dna,
blankytem očí, lehkým krokem,
úsměvem, gloriolou loken,
sčesaných něžně do čela,
vším Olga . . . každá novela
či román kreslí dopodrobna
ten portrét: všechny ctnosti má,
sám jsem ho hltal očima,
v těch dávkách je však sladkost zhoubná.
Teď můj verš s troškou obavy
vám druhou sestru představí.

xxiv

Tatjana . . . Poprvé to jméno
na něžných stránkách románu
je v celé kráse vytištěno.
Svůj podíl za to dostanu.
Drzost? Proč? Nezní nepříjemně,
i když vám jistě připomene
vesnickou starodávnou Rus,
čeledník. Ve jménech nám vkus
zaostal, není příliš rychlý
náš vývoj směrem nahoru,
(ve verších — škoda hovorů)
kulturou jsme moc nenačíchli,
musíme být jen stůj co stůj,
jak říká rčení, navrch huj.

xxv

Tak Tatjana se jmenovala.
Chyběly jí ty půvaby,
ta krása tolik dokonalá,
že každé oko přivábí.
Zamlklá, smutná, opatrná
a plachá jako lesní srna,
v otcovském domě odmala
jak cizinka se chovala.
Nikomu — otcí ani matce
neoplácela něžnosti,
neusmála se na hosty,
nechtěla s dětmi hopsat, smát se,
a často dlouze přitiskla
bledou tvář na okenní skla.

xxvi

Zádumčivost jí byla sestrou,
rostla s ní z vůle osudu
a tkala do šedi dnů pestrou,
čarovnou nitku přeludů.
Nesáhly sametové prsty
na ouško jehly, plnou hrstí
nerozsévaly po plátně
růžičky vzorům poplatné.
Chuť vládnout vštěpujeme dětem:
holčička pannu dostane
a hned se učí na panné
způsobům, které hýbou světem,
když maminčiny příkazy
omílá frázi za frází.

Tatjana, starší sestra Olgy,
 necepovala panenku,
 nevedla pro ni monology,
 co s městskou módou na venku.
 Neujídala o vánocích
 sladkosti, v bezměsíčných nocích
 při strašidelných pohádkách
 hrůzou ji okouzloval strach.
 Když Olze chůva nebo matka
 houf kamarádek pozvaly,
 pozorovala zpovzdáli
 hru na babu či na kůzlátka,
 a když všem bylo do smíchu,
 stýskalo se jí po tichu.

S oblibou na balkónu dlouze
 očekávala úsvit dne,
 chvíli, kdy blednou na obloze
 trsy hvězd něžně průsvitné,
 pruh země na obzoru jasný
 a vánek nedočkavě časný
 probouzí jitro do přítmi.
 V době, kdy rouškou noční tmy
 půl světa dlouho halí zima
 a v mrtvém tichu u svíce
 pozastřeného měsíce
 svítání dlouho slastně dřímá,
 vstávala stejně, plašíc tmou,
 sedala s knihou ke svícnu.

Žasla, oč světy románů jsou
 bohatší nežli její svět,
 Samuel Richardson a Rousseau
 chytli ji na vějičky vět.
 Otec byl právě dobrotisko,
 ač k duchu doby neměl blízko,
 nebál se škodlivosti knih,
 nečetl je a viděl v nich
 nicůtky k zaplášení nudy,
 přecházel klidně bez zájmu,
 s čím dcerka usne potajmu,
 po čem hned sáhne, jak se vzbudí.
 A jeho žena do jména
 Richardson byla zblázněná.

Nemohla z četby mít snad radši
 Grandisona než Lovelace,
 nečetla nic — když byla mladší,
 důvěřovala komtese
Alině, sestřenicí z Moskvy,
 která jí takřka rousseauovskey
 léčila oba hrdiny.
 Muž tenkrát z vůle rodiny
 byl její ženich, jenže ona
 nosila v srdci jiného,
 cit, intelekt jí u něho
 víc připomínal Grandisona...
 Jen z neznalosti, poněvadž
 seržant byl elegant a hráč.

I ona byla mladá, krásná
 a dbala na DERNIER CRI,
 rodiče však jí zčistajasna
 svatební šaty oblékli.
 Moudrý muž, aby zapomněla,
 odvezl ji hned od kostela
 na statek. V cizím prostředí,
 s bůhvíjakými sousedy,
 nedokázala spálit mosty
 a pomýšlela na rozvod.
 Pak starosti jí přišly vhod,
 zvyk vedl ke spokojenosti.
 Laskavé nebe soucitně
 zvyk za štěstí nám poskytně.

Zvyk přinesl jí v neskonalém,
 nesmírném hoři úlevu,
 nadobro skoncovala s žalem
 po jednom velkém objevu:
 zjistila náhle, jak je snadné
 muže, jenž absolutně vládne,
 vyhodit prostě ze sedla.
 Zakrátko sama dovedla
 bít vztekle služky, sečíst klidně,
 co dala která stodola,
 stáčet med, stříhat dohola,
 do páry chodit jednou týdně
 a při všem hájit podstatu
 tichého matriarchátu.

Kdysi své něžné dívčí city
 vlévala do památníků,
 říkala Kateřině Kitty,
 protáhla každou slabiku,
 vtěsňovala se do korzetu
 a nosovkami ruskou větu
 pofrancouzštila jedna dvě.
 Jenomže brzy po svatbě
 památník, korzet, útlý sešíť
 sentimentálních veršičků
 schovala, těsnou blůzičku
 či šaty dala párkrát přešíť,
 a pak už bez přešívání
 nosila volně župany.

Manžel však měl ji rád jak v mládí,
 jaktěživ nevyvolal spor,
 v ničem jí nevnucoval rady,
 krok neudělal bez bačkor.
 Ubíhal život ze dne do dne,
 pro změnu bylo někdy vhodné
 pozvat pár dobrých sousedů
 na odpolední besedu . . .
 jen staré známé na kus řeči,
 na nějaký ten klípek, vtíp . . .
 čas plyne . . . aby ušel líp,
 pijí čaj, s chutí o to většší
 zasednou brzy k večeři
 a končí, než se svečeří.

Poklidný život pro rodinu
zpestřily zvyky, pověry:
pekly se u nich hory blinů
na masopustní úterý,
drželi popeleční středu,
potrpěli si na koledu,
na písňě, osud věštící...
o Nejsvětější Trojici,
kdy věřící lid pro svou spásu
prozívá půl dne v kostele,
uctili slzou zemřelé...
vždycky stál na stole džbán kvasu
a s hosty dbali u jídla
na společenská pravidla.

Oba dva stárlí v bázni boží,
až jednou takhle k polední
smrt přišla k manželskému loži:
muž přijal svátost poslední.
A ještě cestou ze hřbitova
oplakaly ho děti, vdova,
politovali sousedé,
víc nežli slušnost dovede.
Patřil k těm prostoduchým, starým
a dobrým pánům, zlacený
nápís teď hlásá v kameni:
BRIGADÝR STATKÁŘ DMITRIJ LARIN
S BOHEM I S LIDMI UŠMÍŘEN
ZDE SLADCE SPÍ SVŮJ VĚČNÝ SEN

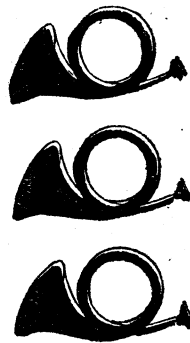
Vladimír Lenskij po návratu
pod vytoužený rodný krov
hned zase spěchal od penátů
k otci své lásky — na hřbitov.
Nad hrobem bolest postýskla si:
„POOR YORICK! Ach, kde jsou ty časy!
Jak hladíval mě, jak mi rád
půjčoval očekavský řád,
jak houpával mě na kolenou!
Říkával: Přiženíš se k nám,
dřív než se s vámi rozžehnám?...“
A rukou steskem rozechvěnou
napsal mu v šelestění trav
madrigalový epitaf.

Pak stejně dojatě vzdal poctu
posvěcenému popeli
svých rodičů a jejich otců...
Ó běda! Osud udělí
lán času každé generaci:
vyklíčí, zraje, zrna ztrácí
a na životní souvrati
v úrodnou zem se obrátí...
I nad námi čas drží ruku,
náš život bují šíř a hloub,
pradědům, dědům kopá hrob.
Nadejde však čas našich vnuků
a doba jejich zralosti
nás na onen svět vyhostí.

Plnými doušky pijte zatím
 jiskřivý nektar života!
 Mne s faktem, že ho jednou ztratím,
 smiřuje jeho nicota.
 Zavírám oči před fantómy,
 a přece jen mi v podvědomí
 odvěká touha bere klid:
 bylo by smutné odejít
 ze světa bez jediné stopy.
 Ne, pro chválu psát nebudu,
 chci uprosit běh osudu,
 který je na slávu tak skoupý,
 aby mi dal jen malý díl:
 jeden verš po mně aby žil.

xi

Třeba mi bude v příštím světě
 víc nakloněná Štěstěna
 a třeba nezůstane v Léthé
 má sloka navždy ztracená.
 Třeba (sním o tom odedávna!)
 má podobizna bude slavná
 a každý tupec vytřepe
 z rukávu: básník A. S. P.
 Budu však neskonale vděčný
 ctiteli básnického snu,
 tomu, čí paměť v budoucnu
 mé pomíjivé verše zvěční,
 čí ruka v šťastnou hodinu
 setřese prach z mých vavřínů.

Byla dívka,
 byla zamilovaná.
 MALFILÂTRE

„Kam zase? S básníky je peklo.“

„Už, Oněgine, pojedu.“

„Jeď, aby ti nic neuteklo.

To tě zve tolik sousedů?“

„Jen Larinovi.“ „Podívejme...“

Večer co večer vždycky stejně
marnit čas, to ti nevadí?“

„Vůbec ne.“ „Ty máš nápady!

Znám to jak z vlastní zkušenosti...“

(poslouchej)... crnk!... děj začíná:

typická ruská rodina,

horlivá snaha uctít hosty,

ovoce v cukru, debata

co děšt, co len, co telata...“

„No a? Co znamená ten seznam?“

„Děsivou nudu, rozumíš...“

„Já zas nic hnusnějšího neznám
než svět tvých snobů... snesu spíš
prostý dům...“ „Není nad idyly...“

Dost, všechno jsme si vysvětlili,
jeď, i když nejsem zrovna rád...“

A neměl bys mi ukázat
svou Phyllidu, tu zbožňovanou,
co ukrádá se ti do pera,
do úvah, snů et cetera?...“

Představíš mi ji?“ „Chtěl bys?“ „Ano.“

„Moc rád.“ „Kdy?“ „Dneska. Určitě
s radostí přivítají tě.“

Hned jedem...“

Jeli tedy spolu.

Přijeli. Pár slov na pozdrav
a zvou je k rodinnému stolu,
jak káže starý zvyk a mrav.

Hned častují je víc než zdrávo
nezbytnou brusinkovou šťávou
a nabízejí ovoce
v cukru i v medu, jak kdo chce...

.....
.....
.....
.....
.....

iv

V kočáře úzkou polní cestou
ozlomkrk domů spěchají.
Není to slušné, ale přesto
poslechnem si je potají.

„Co pořád zíváš, Oněgine?“

„Ze zvyku.“ „Ne, dnes je to jiné,
nudíš se obzvlášť...“ „To snad ne...“

Andrjuško, přidej!... Ostatně
mám snad proč zívat... Unavila
mě expedice do kraje.

Ta paní Larinová je
naivní, ale jinak milá...

Jen kdyby to šlo bez šťávy,
v tom množství to je o zdraví...

Poslyš, a Tatjana je která?“

„Ta zamklá a pobledlá
jak Světlana, co od večera
snad ani oči nezvedla.“

„Tak ty máš rád tu plavovlasou?...”

Já bych se nadchl touhle krásou,
kdybych byl básník jako ty.

Ta Olga je vzor prázdnoty,
má vandyckovsky zdravé rysy,

je červená a tváří se
jak tamta placka měsíce,
co na nebi tak hloupě visí...“

Vladimírovi ztuhly rty
a mlčel jako zarytý.

vi

Že Oněgin byl u Larinů,
to zaujalo nadlouho
sousedy, schopné ve svém mlýnu
vzít na přesýpky kdekoho.

Těch dohadů, těch klípků, řečí,
zpráv od pramene, zpovzdálčí,
pravd, nepravd, nalíc, naruby:
Tatjana chystá zasnuby...

Ti zkušenější, ostřílení,
usuzovali hloubavě,

že už je ruka v rukávě
a snad se čeká na prsteny...
S kým Olga přijde pod čepce,
to byla dávno jistá věc.

Tatjanu náhle zahrnuly
 přívally pomluv... naoko
 hnětly ji, proti její vůli
 však probouzely hluboko
 ve skrytu duše slastný pocit:
 čas lásky dozrával a procit.
 Tak zeleň v zrně ukrytá
 pod dechem jara procitá.
 Sny vznécované marnou touhou,
 stesk prázdnu něhou jitrěný
 dychtily po naplnění...
 srdce už dávno pro někoho
 potají stýskávalo si...
 čekalo dávno... kohosi...

a dočkalo se... stála před ním...
 srdce to ihned vědělo...
 Dnem z rána k noci nedohledným,
 tmou horečnatě probdělou
 jen jeho obraz provází ji,
 ať dělá co chce, nepomíjí
 to kouzlo... Myslí bůhvínač,
 nepomáhají prosby, pláč,
 domluvy ustarané chůvy.
 Tatjana v zádumčivosti
 už pranic nedbá o hosty,
 slovíčko s nimi nepromluví,
 nechápe, proč jim kdeco snést,
 a myslí za ně na odjezd.

Jak vnímavě, jak zaujatě
 čte sladkobolné romány,
 jak opojně jí hlavu mate
 jed nade všechny omamný...
 Postavy, kterým náznak děje
 dal jenom hloubku beznaděje,
 ve světě představ ožily:
 nešťastný L'AMANT DE JULIE,
 trpící Werther, Malek Adhel,
 de Linar nebo Grandison,
 jehož zvlášt dokonalejší tón
 nás vždycky leda k spánku sváděl,
 všichni ji zmátli... zasněná,
 v každém z nich vidí Evžena.

Mění se kouzlem fantazie
 v Delphinu nebo v Clarissu,
 vroucně se vžívá do Julie,
 když s knihou tajných dopisů
 celé dny tichým lesem bloudí.
 Hledá v ní hořkosladké plody
 své touhy, nalézá svůj vznět
 v překotném rytmu cizích vět,
 stesk vydechuje jejich slovy,
 chvěje se v jejich dojetí
 a odříkává z paměti
 list psaný svému hrdinovi...
 Evžen, ač k leccemus měl sklon,
 nikdy však nebyl Grandison.

Dřív recept na román byl prostý:
tvůrce vzal nadnesený styl
a hrdinu jak výkvět ctností
v jásavých barvách vylíčil.
Předobraz bezúhonných mravů
měl zlaté srdce, moudrou hlavu,
postavu hodnou hrdiny;
vždy nadšený, vždy nevinný,
jen z ryzích citů čerpal sílu
a pro svůj spravedlivý hněv
dokázal s chutí cedit krev;
na konci posledního dílu
zlo stihl zasloužený trest
a dobru byla vzdána čest.

xii

Dnes rozum zastřela nám mlha,
nic o morálku nedbáme,
neřestmi vesele se mrhá
a mají pré i v románě.
Anglická múza dívky šálí
novodobými ideály:
ve spánku na ně dotírá
stín Korzára či Upíra,
noc co noc do snů se jim vrací
ze záhadného jsoučna sfér
Jean Sbogar, Melmoth, Ahasver.
Lord Byron v šťastné inspiraci
i egoismu bez obav
navlékl romantický háv.

Ptáte se, co tím básník míní?
Osud je osud: najednou
přestanu veršovat a jiní
zlí duchové mě posednou,
ať mi pak Foebus čím chce hrozí,
snížím se k přizemnosti prózy
a budu hledat záchranu
ve starodávném románu.
Přátelé, nehodlám vás provést
úděsnou obrazárnou hrůz,
ukážu vám jen starou Rus,
vyprávím tradovanou pověst
jednoho rodu z dávná dob,
kdy láska přežila hrob.

xiv

Povím, jak otec zmoudřel s léty
a proč byl k stáru rozumný,
vylíčím tajné schůzky dětí
pod stinnou lípou za humny,
nechám je žárlit, smířovat se,
rozcházet po nicotné hádce,
až se mi jednou podaří
šťastně je dovést k oltáři. . .
Závratné chvíle okouzlení
sáhnou mi do podvědomí
pro mluvu lásky, kterou mi
u nohou milované ženy
má vášeň našeptávala,
pro slova mrtvá bezmála. . .

Tatjano, milá... nezapírám,
že pláču s tebou... Tatjano...
Má v tobě novodobý tyran
otrocky věrnou poddanou.
Zahyneš... Ještě v slepé víře,
ubohá, čekáš na rytíře,
něhou tě život opájí,
neblahá touha po ráji
ti čaromocný nápoj míchá,
o lásce sprádáš šťastné sny
a v duchu setkáváš se s ní
všude, kde najdeš koutek ticha...
Kam vkročíš, nosíš na čele
znamení pokušítele.

Tatjana v parku hledá stopy
věrejších stesků po lásce.
Zasněné oči náhle klopi,
strnula... Čeho lekla se?
Šum krve... tváře, oči planou
horkostí prudce rozdmýchanou,
v sevřeném hrdle zmírá dech,
zvedá se krajka na ňadrech...
Nadchází noc. Zrak luny přísně
nebeskou klenbu obmyká,
v křovinách tlukot slavíka
ladí tón nokturnové písně...
Tatjana nespí, přesmutný
dívčí hlas šeptá v tichu tmy:

„Neusnu, chůvo... víš co, radši
otevři okno a sed u mě, než
půjdeš spát...“ „Copak?“ „Je mi k pláči...
Vyprávěj, nač si vzpomeneš.“
„Jak, Táno? Dyž si byla malá,
co já sem se ti nařikala
pohádek... svět to neviděl...
těch divoženek, strašidel,
ježibab... Všecko se jak dejmy
z paměti vykouřilo... Ba,
děvečko, přišla staroba
choroba...“ „Počkej... vyprávěj mi,
jak... mělas přece milého...
a... trápila ses pro něho?“

„Já milýho? Brr! až mě zebe,
dítě, jen od pomýšlení,
má tchýně — dej jí Pámbu nebe —
dřela by ze mě řemeny...“
„Jaks mohla bez lásky být vdaná?“
„Bohu se zlíbilo... Muj Váňa
byl mladší nežli já... a víš,
mně bylo sotva třináct, dyž
tatínek uctil starosvaty
rosolkou... za tři neděle
zažhli nám svíčky v kostele.
Já měla strachu, lidi zlatý...
kdežpak bych mohla veselku
v těch letech odbejt bez breku...“

vandrovat od svejch k cizím ráda...
 Ty neposloucháš! Co je ti?“
 „Všechno tu, chůvo, na mě padá...
 připadám si jak v zajetí...
 nemohu dýchat... hrůza to je...“
 „Máš v těle nemoc, dítě moje!
 Seš v jednom ohni! Proboha,
 co ti jen dám, já nebohá...
 Svěcená voda ochrání tě,
 hned pro ní skočím, vezmu jí
 a...“ „Ne... víš... já... já... miluji...“
 „Bůh opatruj tě, moje dítě!“
 A chůva celá zděšená
 Tatjanu křížem znamená.

„Miluji...“ ústa rozechvěle
 tím slovem prosí, žalují.
 „Vzbouřila se ti nemoc v těle.“
 „Ne, chůvo... nech mě... miluji...“
 Luna, jež sklouzla po pavlánu,
 jako by klekla před Tatjanu:
 lilový mihotavý jas
 ozářil slzy v přítmí řas,
 kadeře havranově tmavé,
 bledou pleť bíle svítící,
 stařenku v dlouhé kytlici,
 s plachetkou na šedivé hlavě...
 v přísvitu štědře milostném
 vše ztichlo zkolébáno snem.

Jak náměšičnou odvádělo
 sinavé světlo Tatjanu...
 Vtom spásný nápad zjasnil čelo.
 „Už, chůvo, klidně zůstanu
 sama... Jen vyndež ze stolečku
 papíry, pero, sundej dečku
 a jdi si lehnout...“ Samota.
 Ticho. Svit lundy ligotá.
 Tatjana k listu hlavu sklání,
 má před očima Evžena,
 láska, ta sotva zrozená,
 chvatně jí diktuje a psaní
 je jedním dechem dopsáno.
 Pro koho... řekni, Tatjano...

Znával jsem kdysi krásné dámy,
 chladnější, čistší nad křišťál,
 tak nedostupné drahokamy,
 že mi až rozum nad tím stál.
 Ty nepohnutě pyšné brvy,
 ta ctnostnost v ušlechtilé krvi!
 Já prchal, vězte, přátelé,
 jako bych jim čet na čele
 co hříšník nad pekelnou branou:
 ZDE ZANECH VŠECH SVÝCH NADĚJÍ!
 Probouzet lásku nesmějí,
 jen děsit lidi je jim dáno.
 Snad některé z těch módních dam
 Petrohrad představil i vám.

Vídal jsem pravé abatyše,
 kolem nich ctitelů jak much,
 poklonám, vzdechům ze své výše
 nepopřávaly ctnostný sluch.
 Víte, co tyhle krásky baví?
 Když cit až příliš ostýchavý
 před lhosejností uniká,
 hbitě se změní taktika:
 alespoň intonační něhou
 líbezný hlásek pohýčká
 odmítaného mladíčka,
 alespoň soucit zahřeje ho,
 jen aby bloudek zase vzplál
 pro iluzorní ideál.

Má Tatjana . . . čím tedy hřeší?
 Tím, že cit je jí posvátný?
 Že dovede být upřímnější
 a prostší nežli ostatní?
 Že jde tam, kam ji vede víra,
 že lásku v sobě nezapírá
 a nehledá si skulinku?
 Že život dal jí do vínku
 dar fantazie, nespoutané
 moudrosti, jež má vlastní rád,
 vůli žít po svém, bez výhrad,
 srdce, jež jednou provždy vzplane?
 Sny lehkověrně prožité
 jí v duchu neodpustíte?

Koketka s rozumem se radí
 a Tatjana si ve světě
 své lásky staví vzdušné hrady
 s důvěřivostí dítěte.
 Nevede propočty: čím méně
 dám lásky, tím spíš stoupne v ceně,
 snáz lapím ptáčka do oka;
 nejdřív mu pěkně zabrouká
 naděje; potom potýrá ho
 červ nejistot; pak žárlivý
 plamínek vášně oživí;
 otroka znudilo by blaho
 a mohl by se ještě z pout
 kdovíjak chytře vyvléknout.

Dost řečí! Teď mám jinou potíž:
 rodná zem čeká na činy . . .
 Tatjanin dopis musím totiž
 přeložit do mateřštiny.
 Proč? . . . Vysvětlím vám zákulisí:
 nečetla ruské časopisy
 a v rodné řeči odmala
 dojemně zadržávala.
 Francouzsky psala . Marná sláva,
 snad je to pýcha nebo stud:
 náš hrdý jazyk doposud
 zásadně lásku nevyznává,
 doposud vedou milenci
 francouzskou korespondenci.

Dej dámám ruskou četbu! řekne
 duch doby. Pane na nebi!
 Něžnější polovičky pěkně
 nám PRAVOVĚSTNÍK zvelebí.
 Básníci, vždycky jsme se shodli,
 dosvědčte po pravdě: co modly,
 jimž jste se v rýmech potichu
 zpovídávali ze hříchů,
 k nimž srdce chtělo s ódou stoupat,
 nebyly na tom většinou
 taky dost špatně s ruštinou,
 neškobrty o čas, o pád,
 nesekal jazýček jak meč,
 když měla slovo jiná řeč?

Injekci k doživotní skepsi
 mi při volence přichystá
 svou výzvou akademik v čepci
 či v tylu seminarista.
 Ruština bez jediné chyby
 zrovna tak málo se mi líbí
 jak bez úsměvu kouzlo úst.
 Kdyby mi — pámbu nedopust! —
 dívka z generace, krásně
 šlechtěné novou výchovou,
 předvedla péči o slovo
 či dokonalý rozbor básně,
 myslíte, že bych vzplál? A kdež!
 Ztratil bych zájem o mládež.

Nedbale zažvatlaná věta,
 nevybroušená, nesprávná,
 v srdci mi zvonek roztřepetá
 tak jako kdysi za dávna...
 Nač hříškům z mládí zpívat tryznu,
 mám slabost pro zvuk galicismů,
 pro lásky, třebaš jepičí,
 pro tvůj verš, Bogdanoviči...
 Dost! Už mám sedět v potu tváře
 nad Tatjaniným dopisem,
 slíbím vám ho — a jaký jsem?
 skládám zbraň na bitevní čáře.
 Vkus mluví však i do rýmů:
 ten tam je obdiv k Parnymu.

Příteli, pěvče Hodokvasů,
 kdybys byl tady blízko mne,
 jen u tebe bych hledal spásu
 a naléhavě, neskromně
 žádal bych, prosil: svými slovy
 na nápěv lehce tremolový
 přezpívej vroucí vyznání
 rozbolestněné Tatjany.
 Přijď! postoupím ti rád svá práva.
 Básníku tesknoty, kde jsi?...
 Sám bloudíš mezi útesy,
 kam nedoléhá světská sláva,
 pod chladnou finskou oblohou
 a nic mé nářky nezmohou.

Zas čtu ty milované řádky,
památku ze všech nejdražší,
stesek tajuplně hořkosladký
zase mě do snů unáší. . .

Kdo vdechl Tatjaně tu něhu
lehčí než chmýrka prvních sněhů?
Kdo našeptal jí doslova
blouznivý list, v němž promlouvá
řeč lásky, bludná, přeúchvatná?
Bůhsud. . . To fluidum nenajdu,
chybí v mém slabém překladu
jak v šedé kopii jas plátna,
duch v Čarostřelci, hraje-li
jej žačka po učiteli.

Tatjanin
dopis
Oněginovi

*Píšu vám — co víc? Píšu já vám.
Co na tom slova pozmění?
Vím, sama si tím přivolávám
trest — vaše opovržení.
Jestli však sebemenší závan
lítosti vzbudí ve vás cit,
nemůžete mě zatratit.
Všechno by, věřte, ve mně spalo,
nikdy bych vám s tou bezmocí,
s tou hanbou nešla na oči,
mít naději, a třebaš malou,*

*že občas, aspoň tu a tam
projížďka zavede vás k nám,
že vaše tvář, váš hlas v mém světě
mihne se, a že pak jen vás
budu mít v srdci po ten čas,
než zase znova přijedete.
Vás neláká však společnost.
Na vsi je všechno všední, skromné,
a v nás. . . v nás nenajdete skvost,
i když jste vítán v našem domě.*

*Proč jste mi přišel do cesty?
Nebýt vás, v tichém koutku země
nikdo tu trýzeň bolesti
nikdy by neprobudil ve mně.
Srdce, jen mládím rozjitřené,
čas léčí (nebo neléčí?) . . .
našla bych v někom zalíbení,
ctnost dobré matky, věrné ženy
dala by mi klid, bezpečí.*

*Někdo! . . . A kdo? . . . Ne, nikdo jiný!
Mě srdce samo jen se vzdá.
Tak nebe ve svém dobrodíní
nezvratně rozhodlo: jsem tvá . . .
Celý můj život byl jen touha
po předurčeném setkání,
přicházíš od samého Boha
s příslibem věčné ochrany. . .*

O tobě, milý, snívala jsem,
než jsem tě znala, byls mi vším,
tvé oči uhranuly mým,
srdce mi zaznělo tvým hlasem
už dávno . . . nebyl to jen sen!
Vešels, já k tobě oči zdvihla,
a bleskem zasažená, zjhlá,
má duše řekla: tvoje jsem . . .
Nešeptávalo ticho tvými
přísliby do mých povzdechů,
když trpěla jsem s nešťastnými,
když v trpkém hoři dávaly mi
modlitby slastnou útěchu?
Přelude, zbožně vysnívaný,
nesvitlo v chvíli rozjímání
nad lůžkem tvoje světlo z tmy?
Nepostáls tiše vedle něho?
Neukolébal srdce něhou
tvůj šepot vroucně milostný?
Kdo vlastně jsi, můj anděl strážce,
či dábel v archandělské masce:
jistotu dej mým pochybám.
Snad se mi všechno jenom nezdá . . .
A co když je to pouhý klam
a jinak určila má hvězda . . .
Tak staň se. Osud příštích dnů
tvé vůli svěřím odevzdaně,
v nejbolestnější hodinu
úpěnlivě tě prosím: chraň mě . . .
Považ: jsem tady samotná,
nikdo tu pochopení nemá,

už jenom blouzním . . . ničím, nemá . . .
a přede mnou je černo . . . tma.
Čekám tě: jedním pohlednutím
naději v srdci vykřísni,
anebo zpřetrhej ty sny
odsudkem zaslouženě krutým!

Končím! Jak strach z té hanby snést . . .
Jak jsem to mohla napsat . . . já . . . vám . . .
Mám záštitu však: vaši čest,
a tě se bez váhání vzdávám . . .

xxxii

Tatjana vzdychla, zachvěla se,
list zašustil jak ve větru . . .
lepivý proužek na obálce
nevlhne pod dotekem rtů.
Poklesla hlava k jedné straně,
z košilky volně zavázané
vyklouzlo bílé rameno . . .
Už luna s jitřní proměnou
ztrácí trpyt, hasne. Nad úvozy
stoupá dech mlhy. Zajiskří
hned splav, hned potok. Pastýřský
budíček celou vísku vzbouzí,
všem dobré ráno přeje . . . jen
Tatjana neví, že je den.

Nevnímá hudbu ranních zvuků,
 jak v neúprosném zakletí
 nezvedá unavenou ruku,
 nezdobí dopis pečeti...
 Zarachotila klika zvenku,
 ták příliš velký na stařenku
 pozpátku dveřmi projde snáz.
 „Vstávej, má děvečko, je čas.
 A jeminkote: ty seš vzhůru?
 Muj ranní ptáčku, Taťáno!
 Já měla večír nahnáno!
 Sám Pámbu zažehnal tu můru.
 Namoutě radost pohledět,
 máš líčka jako z růže květ...“

„Udělal bys něco pro mě...?“
 „Čímpak ti můžu posloužit?“
 „Víš... nemyslí si, že snad v tom... ne...
 jen... chůvo, uděláš to, viď...“
 „Jak je Bůh nade mnou! Co, Táňo?“
 „Prosím tě, pošli hned teď ráno
 tady s tím vnuka k O... víš kam...
 no k sousedovi... Ale sám
 at mu to dá a beze slova,
 řekni, at jde až do domu...“
 „Kam že s tím má jít?... Ke komu?...
 Sem z toho celá tumpachová,
 sousedů je jak čerchmantů
 a já už nyčko nemám tu...“

„Jak můžeš být tak nechápavá!“
 „Na cestě k hrobu nepotká
 moudrost a rozum stará hlava...
 Já bejvala jak blejskotka,
 jen mrkla naše jednostpani...“
 „Nech zase toho vykládání,
 kdys přišla o pamět a kde...
 K Oněginovi at s tím jde...
 chápeš?“ „I toť že... k tomu?... vida...
 Děvečko, máš to se mnou kříž,
 sem holt už motovidlo, víš...
 Copak?... Zas bledneš jako křída...“
 „To se ti jen zdá, radši jdi,
 at to hned chlapec zařídí.“

Den uplynul a žádná zpráva.
 Druhý den nastal: ano?... ne?...
 Od rána v šatech, popelavá,
 Tatjana bloudí po domě.
 Vladimír přijel. Matka vřele
 vítá ho: „Zase bez přítele?
 (Tatjana zrudla do krve.)
 Byl u nás jednou teprve,
 ani si nevzpomene, proč to?“
 Lenskij se usmál: „Myslíte?...
 Dnes přijede prý určitě.
 To on se jenom zdržel s poštou...“
 Tatjana pocit viny má
 a neví zas kam s očima.

Padalo šero. V samovaru
 uhlíky rudě svítící
 syčivě zahřívaly páru
 pod velkou čínskou konvicí.
 Už Olga, jako když si hraje,
 pramínek voňavého čaje
 vlévala do porcelánu,
 hoch nabízel všem smetanu.
 Tatjana před rozruchem v domě
 odešla k oknu... prochládlá
 modř průzračného zrcadla
 zešedla dechem... podvědomě
 kreslil prst na zamžené sklo
 monogram lásky E a o...

xxxviii

Připadla si tak osamělá,
 slza jí sjela do tváře...
 Vtom dusot kopyt!... Zkameněla.
 Blíž!... Koně, kočí... v kočáře
 Oněgin! Ach! — a bez váhání
 proklouzla dveřmi z druhé strany
 do síně: schody, dvorek, plot,
 neohlédne se, o překot
 utíká parkem, v letu míjí
 záhony, můstky, dubinu,
 jezírko, hloučky modřínů,
 zlomila šepík, forzýtii,
 k potoku sbíhá se stráně
 a na lavičku uštvane

dopadá... „Evžen! Přijel za mnou!
 Co by mi řekl do očí?“
 S nadějí, možná jenom klamnou,
 srdce se ještě neloučí.
 Tatjana trne, prudce dýchá,
 poslouchá: nejde?... Praskot ticha...
 Jen někde v rohu zahrady
 děvečky rády nerady
 na jahodách si zpívat musí...
 (Však by si takhle za šera
 uzobla jistě leckterá,
 nesmějí tedy mlsné pusy
 při práci chvilku zahálet:
 Chytrost je výplod mnoha let!)

Píseň děvčat

*Pojďte ke mně, dívčiny,
 pojďte milé, rozmilé,
 zatočte se, dívčiny,
 poskočte si vesele.
 Zanutujte píseň svou,
 dívčí píseň milostnou,
 přivolejte mládence
 do kolečka, do kola.
 Sotva píseň mládence,
 sotva z dálky přiláká,
 seberem se, dívčiny,
 zasypem ho višněmi,
 malinami, rybízem,
 červenými višněmi.
 Víckrát nechod vyzvídat
 dívčí písně milostné,
 víckrát nechtěj uhlídat
 dívčí tance, tanečky.*

Čím méně miluje muž ženu,
tím snáz ji vhodně navnadí,
tím dřív ji vláká do čerenu
a dokoná své úklady.

Styl chladnokrevně donchuánský
byl kdysi uznán za vzor lásky,
vyhlásil promiskuitu
a vyžíval se bez citů. . .

Jenže co dělat dnes, když nejsi
vyžilý opičácký snob
takzvaných starých zlatých dob:
vyprchal obdiv pro Lovelacy,
červené podpatky a prach
na majestátních parukách.

Každého znudí zkoušet drama
s obehranými výjevy,
vykládat věčně od Adama,
co dávno kdekdo dobře ví,
brát vážně snahu o zdráhání,
narážet po sté na zábrany,
k nimž u dívek lze přihlížet
nanejvýš do třinácti let.
Každého jednou znává léčky,
přísahy, klepy, dojetí,
lži, hrozby, prosby, pugéty,
šestistránkové třeskyplesky,
matinky vždycky přebdělé
a trapně hodní manželé. . .

To bylo Evženovo krédo.
 Žil v mládí jako jeden z těch,
 co vášně krotit nedovedou
 a ctí své modly v neřestech.
 Život v něm našel zalíbení,
 jenomže stokrát okouzlený,
 zklamán byl sto a jedenkrát,
 nic už si nedokázal přát,
 nečekal zázrak od osudu,
 v tichu i v kolotoči dne
 měl srdce věčně neklidné,
 přetvářkou marně plašil nudu:
 dal osm krásných let a zim
 v plen ztroskotaným iluzím.

S ženami už jen pohrával si,
 bez každé mohl klidně žít:
 odmítla — nastoupila další,
 našla si jiného — měl klid.
 Bez vášně navazoval vztahy
 a všechny končil bez úvahy,
 čeho je škoda, čeho ne.
 Zrovna tak celkem náhodně
 jezďívá lhostejný hráč na whist:
 přijede, hraje do noci,
 po hře se rychle poroučí,
 doma hned usíná a navíc
 neuvažuje během dne,
 s kým večer za stůl usedne.

A přece upoutal i jeho
 list roztoužené Tatjany:
 nad slovy prodchnutými něhou
 vnořil se do rozjímání...
 a jak si živě představoval
 pobledlý, posmutnělý ovál
 půvabné tváře, sprádal s ní
 líbezně platonické sny...
 Snad se v něm pohnul aspoň kradí
 cit dávno zapomenutý,
 nechtěl však pro své vzplanutí
 oklamat důvěřivé mládí...
 Teď vraťme se však raději
 k setkání v temné aleji.

Stál bez pohnutí před Tatjanou
 a mlčel. Teprv po chvíli
 promluvil: „Psala jste mi... ano...
 nezapírejte. Zradily
 vás city studánkově čisté,
 vyznala jste se ve svém listě
 a upřímnost tak nezvyklá...
 stržených strun se dotkla plaše...
 Nač ale hýřit se slovy,
 mé srdce ať vám odpoví,
 tak jako promluvílo vaše:
 vyznám se stejně upřímně,
 pak posoudíte zas vy mne...“

Kdybych si troufal uzamknout se
do čtyř stěn v roli manžela,
kdyby mi krásný úděl otce
má hvězda neodepřela,
kdyby mě mohly u nevěsty
vidiny rodinného štěstí
okouzlit příslibem svých krás,
o ruku požádal bych vás.
Zdvořilou chválu opominu:
opravdu, dávný ideál
bych v jiné ženě nehledal,
dnům radosti i týdnům splínů
poskytla byste přístřeší...
S kým mohl bych být šťastnější?...

Já ke štěstí však nemám vlohy,
mé srdce je mu vzdálené...
Co by tu vaše ctnosti zmohly?
Nejsem jich hoden — vím, že ne...
Manželství (věřte mému slovu)
sevřelo by nás do okovů.
Kdybych vás měl rád nevímjak,
láska mi zevšední a pak...
pak nad ničím se neustrnu,
váš pláč — tím jsem si zcela jist,
probudí jenom nenávisť.
Posuďte sama: tolik trnů
růžemi ze své zahrady
nám Hymen nevy nahradí.

Snad nic se nevyrovná hrůze
prázdného domova, když v něm
den co den oplakává muže
ubohá vdova po živém...
muž chápe, jak je ušlechtilá,
osudu ale přesto spílá,
je zlostný, chladně žárlivý,
oběma život zprotiví...
Já se znám. Věřte zkušenostem.
Takový příslib ochrany
jste hledala v svém vyznání
horoucně upřímném a prostém?
Vás že by stihlo prokletí
tak nepříznivé planety?

Čas jara míjí nenávratně,
mé sny se v dálce ztrácejí...
Věřte: jak sestru vás mám rád... ne,
snad ještě mnohem něžněji.
Má střízlivost vám dobře radí:
své sny a touhy každé mládí
častokrát v letu vymění,
strom každý rok je zelený
a s každým jarem znova kvete.
Proč, nebo jistě dobře ví.
Zas přijde láska... ale vy...
příště se radši ovládněte,
muži jsou různí, leckterý
by zneužil té důvěry...“

Tatjana studem ochromená
a přemáhaná slzami,
beze slov, bílá jako stěna,
vyslechla jeho kázání.
Pak bezmocně (a jak se vždycky
s oblibou říká, MECHANICKY)
vsunula ruku pod paži,
kterou jí podal... do tváří
vklouzly jí vlasy, klesla hlava...
tak vešli spolu do domu,
nevadilo to nikomu:
i venkov má svá šťastná práva,
svoboda pro list domovský
nemusí chodit do Moskvy.

xviii

Čtenáři, shodně s vámi míním,
že se náš přítel k Tatjaně
choval — jak předtím k mnoha jiným —
opravdu obzvlášť vybraně,
s ušlechtilostí hodnou chvály...
lidé však byli neuznalí,
treperendili vesele,
a s nepřáteli přátelé
(rozdíly bývávají klamně)
drchali na něm každou nit.
Bez nepřátel se nedá žít,
přátel však ušetři nás, pane!
Vím, proč to říkám, věřte mi,
bez nich měl bych ráj na zemi.

Ale co!... Nevedlo by nikam
omílat staré otruby,
jen do závorcky podotýkám:
kdejakou pravdu naruby,
tlach, nad kterým se neuzardí
lhář, vřele zvaný do mansardy
pro pobavení módních dam,
nejvulgárnější epigram
půjčí si přítel bez mrknutí,
a třeba to zle nemyslí,
nejnemožnější nesmysly
vykládá o vás s velkou chutí...
jinak je ovšem kamarád:
jak bratr bratra vás má rád!

xx

Jak bratr... Vaši chválabohu
jsou zdraví? Vzkvétá ctěný rod?
Dovolte na okamžik, mohu?
Teď by snad bylo právě vhod
vylíčit několika rýmy,
jak je to vlastně s příbuznými:
upřímně musíme k nim lnout,
ctít pevné svazky krevních pout,
nezapomínat na vánoce
jít se jich poptat na zdraví,
případně poslat pozdravy,
a tři sta šedesát dní v roce
nerušit jim klid domova...
Kéž nám je pánbůh zachová!

Přátelské, příbuzenské svazky
nejsou nic proti přízni žen:
v nejprudších bouřích o slast lásky
byl byste nerad ošizen.

Hm... Jenže změny módních směrů,
rozumná vratkost charakteru
a různé vlivné osoby
na křehké krásky působí...
těž z rodinného práva plyne,
že ctnostná žena nemůže
žít bez ohledů na muže...
cít vaši věrné přítelkyně
někdo vám náhle odcizil:
srdce je hříčkou temných sil.

Komu dát důvěru a lásku?
Koho nic k zradě nepohne?
Kdo vsadil by nás do obrázku,
skočil by pro nás do ohně?
Kdo neroztrousí o nás klepy?
Kdo k našim chybám bude slepý?
Kdo strpí naše nálady?
S kým nemůžem být neradi?
Věříte, že vás někdy nebe
tak blízkou duší obdaří?
Můj velectěný čtenáři,
milujte jednoduše... sebe!
Pro sebe těžko na světě
vhodnější objekt najdete.

Pochopitelně: po setkání
se nezměnilo zhola nic
a láskou zasazené rány
jen rozněčují čím dál víc
srdce, jež hledá krásu v hoři...
ničivá, marná vášeň hoří
v Tatjaně čím dál prudčeji...
beze snů noci mýjejí...
úsměvy, radost, půvab, zdraví,
čas slunné dívčí pohody
jsou slova psaná do vody,
a mládí ztrácí živé barvy:
tak mračnem zčerná úsvit dne,
jakmile z noci procitne.

Tatjana chřadne... nemá,bledá,
zahnaná do své ulity...
nic chvilku zapomnění nedá,
jiskřičku v duši nevznítí.
Pečlivě váženými slovy
sděluje souseď sousedovi:
jen manželství ji vyléčí...
Dost! Teď už musím bez řeči
rozvinout jinou nitku děje,
hru lásky v šťastné podobě.
Doposud však sám na sobě
cítím tu tíhu beznaděje
a těžko tesknit přestanu
pro milovanou Tatjanu...

Obdivem k svěží dívčí kráse
je Lenskij jako zmámený
a sladkým poutům poddává se
až do sebezapomnění.
Je věčně s Olgou . . . Světí v šeru
hodinky tichých podvečerů
a častokrát už poránu
sedají sami v altánu . . .
Co víc? . . . Můj Lenskij ztrácí půdu,
chybí mu chladná odvaha,
jenom když Olga neváhá
úsměvem zahnat pocit studu,
srovná jí pentli u pasu,
anebo dýchne do vlasů . . .

xxvi

Občas se zavděčit chce Olze
umravňujícím románem,
jenž krásy světa líčí dlouze
ve shodě s Chateaubriandem,
a stává se, že celý rudý
pár listů (nějaké ty bludy,
bůhvíproč černé na bílém)
přeskočí jako omylem . . .
Jindy se zase přede všemi,
nezvykle tiší, mlčíci,
schovají nad šachovnicí
s nekonečnými partiiemi
a milý Lenskij jako v snách
vlastnímu králi dává šach . . .

xxvii

Když jede domů, místo spánku
do noci touží po Olze,
zdobí jí v albu každou stránku,
pečlivě věrný předloze:
perem i štětcem kreslí vísky,
Kypridin chrám, háj, obelisky
či holubičku na lyře
s lehkostí hodnou malíře,
a na stránce už ozdobené
najde si místo pro rýmy
jímavých veršů, kterými
— jako by tesal do kamene —
myšlenky, sny a pocity
na věčné časy zachytí.

xxviii

Vždyť z vlastní zkušenosti znáte
ta alba slečen z maloměst,
do kterých páté přes deváté
kdekdo si čmárá ostošest.
Cít neuznává gramatiku,
klidně si slova do veršíků
pro rytmus beztak kulhavý
prodlouží, zkrátí, upraví.
Hle, skví se na titulním listě:
QU'ÉCRIREZ-VOUS SUR CES TABLETTES . . .
s podpisem T. à. v. ANNETTE,
a na posledním sebejistě:
KDO LÁSKY VÍC NEŽ JÁ TI DAL,
MÁ SVATÉ PRÁVO PSÁTI DÁL!

Najdete tady bezpochyby
dvě srdce v jednom plameni,
pomněnky, skálopevné sliby,
že LÁSKA LÁSKU ODMĚNÍ,
i dvojsmyslnou metaforu
poety z armádního sboru.
Mám taky sklony k zlozvyku
psát dívkám do památníků.
Proč? Z upřímného přesvědčení:
co do nich člověk sesmolí,
nemůže aspoň kdokoli,
už předem notně nabroušený,
rozpitvat za účelem rad,
zda smím či nesmím vtípně lhát.

xxx

Vás, alba, která nosí na svět
z knihovny dáblů Mefisto,
vás, která musíte se zaskvět
kdejakým protagonistou,
vás, která pro největší snoby
svým perem Baratynskij zdobí
a Tolstoj štětcem plným krás,
vás kéž by si vzal zpátky das!
Z IN-QUARTA elegantní dámy
předkládaného nápadně
takový vztek mě popadne,
že se mi britké epigramy
ze skrytu duše provalí.
Pravý čas na madrigaly!

Lenskij se pro svou milovanou
nad madrigaly nepotí,
když verše čistou láskou planou,
nesvedou chladné bonmoty...
nad vším, co Olga říká, žasne,
o všem, co dělá, skládá básně:
do elegií pod klišé
životní pravdu vepíše...
Takhle si, Jazykove, vysní
tvé srdce pro zpěv slavičí
podobu krásy bůhvíčí,
v souboru elegických písní
budeš mít jednou sebrany
svůj život jako na dlani.

xxxi

Psst! Slyšíš?... Kritik nepromíjí
sebekrásnější pojetí
nezdravě smutných elegií
a důrazně nás poety
vyzývá: „Pište jinak, nově!
Přestaňte v každém druhém slově
lkát nad tím, co se nevrátí:
PRYČ S PROHNILÝMI TÉMATY!“
„Máš pravdu. Jistě sneseš z půdy
škrabošku, dýku, polnici
a počkáš, dokud básníci
myšlenky z mrtvých neprobudí,
viď...“ Zas ho vidím růžově...
„Skládejte ódy, pánové,

oživte jejich mocné proudy
z velkých dob starých básníků...“
„Jen pateticky vzletné ódy?
To máš zas jednu muziku.
Čti! Satirik tě poopraví:
myslíš, že chytrák z CIZÍ HLAVY
ódami pro nás vytvoří
víc nežli smutní autoři?“
„Čemu nás elegie učí?
Jaký má záměr? Bezcecný!
Óda v nás budí nadšení,
povznáší mysl...“ Hnul mi žlučí,
nač ale živit v paměti
zbytečný svár dvou století.

xxxiv

Vladimír, z lásky ke svobodě
v myšlenkách buřič bezmála,
zásadně nebyl proti ódě,
Olga však o ně nestála.
Kdypak se básníkovi stane,
že krásce vroucně milované
smí číst své verše? Každému
bych přál tak vzácnou odměnu.
Musí být na vrcholu blaha
žák milostného umění,
když poslechem ho ocení
ta, která je mu víc než drahá.
Až na vrcholu... třeba ví,
že ji to dvakrát nebaví.

xxxv

Já všechno, co mi z pera splývá,
čím ve mně harmonie zní,
čtu chůvě, která odjakživa
sdílela se mnou moje sny,
po mísách s chlupatými jídly
souseda přivážu si k židli
a zkouším, jak se polyká
nedovařená tragika,
anebo (teď už bez taškařin)
když hledám rýmy, zvečera
na toulkách kolem jezera
lov na divoké kachny mařím:
čím líbezněji předčítám,
tím dřív jsou do jedné ty tam...

xxxvi—xxxvii

Ach tak — co Oněgin? No ovšem,
když dovolíte, velmi rád
napíšu dopodrobna o všem,
co by vás mohlo zajímat.
Styl převzal od anachoretů:
v šest dává dobré jitro létu,
jen tak si něco přehodí
a za chvíli je u vody...
tam naváže zas na Byrona,
Hellespont v malém přeplave,
pak prolisťuje při kávě
časopis nevalného zrna
a obléká se.....
.....

Hluboký spánek, četba, květy,
 potůčky, lesní tišina,
 polibky dívky s mléčnou pletí
 a s trnkovýma očima,
 bujný kůň dobře vycvičený,
 v poledne celkem slušné menu,
 přírodní víno, zákoutí
 pohody, ticha, samoty:
 to je ráj mého Oněgina...
 užívá si ho dosyta,
 v bezstarostnosti nescítá
 korálky dnů a zapomíná
 na městský život s přáteli
 i s nudou rušných nedělí.

xi

Jenomže léto na severu
 je parodie jižních zim,
 mihne se, zmizí — svému peru
 tu holou pravdu nesmlčím.
 Podzim už táhl pod oblohou,
 sluneční svit jen nanedlouho
 zjasňoval čím dál kratší dny,
 šum lesů, teskný, neklidný,
 odkrýval baldachýny korun,
 mlhavěl pohled k dálavám,
 táhlý křik husích karavan
 putoval k jihu... živým tvorům
 vnikala nuda do doupat:
 za humny číhal listopad.

Předjitřní mlha těžce klesá
 na pole ladem ležící,
 hlad vyštval z hlubokého lesa
 šedého vlka s vlčicí...
 kůň rozšiřuje nozdry, cítí
 blízkost těch dvou a ostražitý
 muž v sedle stoupá do třmenů...
 pasáček žádou stračenu
 poránu z chléva nepobízí
 a pro tulačky v poledne
 svůj roh už k ústům nezvedne...
 dívčina zpívá, přede přízi,
 louč pološeptem praskotů
 jí protepluje samotu.

xiii

Venku to nekřesťansky zebe,
 stříbrně zvoní holomráz...
 (Teď jistě čekáte rým NEBE,
 napadlo mě to ještě včas!)
 Lesk říčky má víc elegance
 než parket pro moderní tance
 a brusle malých nezbedů
 vesele sviští po ledu...
 obtloustlá husa k smrti ráda
 by spočinula v lůně vod,
 nenašlapuje právě vhod,
 uklouzla, mávla křídlem, padá...
 jak v rozdrchaných obláčcích
 snáší se, krouží první snůh.

A jaké slasti tobě zbudou?
 Procházky? V zimním období
 každá ves nakazí tě nudou
 své jednotvárné podoby.
 Chceš půl dne v sedle prozahálet?
 Jenomže našlapovat na led
 i pro koně je nesnadné,
 než řekneš popel, upadne.
 Buď doma, dobří společníci
 Pradt, Walter Scott už jsou tu, čti!
 Nemáš chuť? Sedni na úcty,
 pij, hudruj — večer s jednou svící
 dohoří, čas se postará,
 aby ti plynul do jara.

Oněgin v planém snění bloudí
 jak blíželec Childe Harolda,
 po lázni ledovaté vody
 zvolna se k činu odhodlá:
 sám potom chodí v plné zbroji
 tupého tága po pokoji,
 obléhá stůl a nad číslý
 se po každé hře zamyslí.
 Zimní den k večeru se kloní:
 kulečník dřímá za stěnou,
 u krbu je už prostřeno,
 přijíždí trojka šedých koní
 a Lenskij vchází do dveří...
 konečně! vzhůru k večerí!

VEUVE CLIQUOT nebo Moetova
 královna každé hostiny
 na počest básnického slova
 Lenskému číši ojíní.
 Šampaňské šumí Hippokrénou,
 šampaňské vůní, jiskrou, pěnou
 (tisícerymi náznaky)
 mi uhranulo: kdejaký
 poslední groš, co v kapse zapad,
 jsem za ně dal a vždycky rád.
 Pamatujete? Tolikrát
 zplodilo pošetilý nápad,
 dobrý vtíp, tečku za básní,
 vášnivě debaty a sny.

Dnes však mi neprokáže dobro,
 kdo šampaňským mě pohostí,
 pro slabší žaludek má BORDEAUX
 moudřejší, lepší vlastnosti.
 Ne, šampaňské už pro mne není,
 chrlí jak láska krásné ženy
 šarm, jiskřivou chuť k životu
 a rozmarnost a prázdnotu...
 BORDEAUX je věrný přítel, který
 ve chvíli pro nás nejtěžší
 pomůže, vzpruží, potěší,
 příjemně klidné podvečery,
 ulehčí tíhu únavy.
 Ať žije BORDEAUX! Na zdraví!

Krb dohasíná... lehce zlátně
řeřavý uhlík v popeli...
vlásinka dýmu nenávratně
se rozplývá a nesmělý
dech tepla slábne... zvolna, tiše
dýmají dýmky... z plné číše
perlivé světlo vyvěrá...
den mizí v šeru večera...
(Příchut slov orosenou vlhkem
dobrého vína vychutná
ta neradostná nesmutná
hodina mezi psem a vlkem,
proč takhle zvaná pámbuví.)
Nastal čas klidné rozmluvy:

xlvi

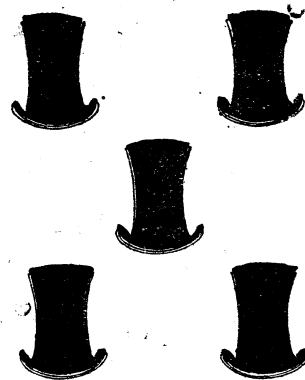
„Co dělá Tatjana? A co tvá
veselá Olga? Jak se má?“
„Dost, stačí... plnou bych už sotva
po tom všem dopil... Oběma
se vede dobře... Olze skvěle...
Ta ti má nádra!... V celém těle
rozvila... prostě zkrásněla...
a jak je oduševnělá...
Musíš k nim zajet! Bez protestů!
Vypadá to až neslušně:
přijedeš dvakrát — víc už ne,
jako bys nechtěl vážít cestu...
Počkej!... mám hlavu děravou...
Samy tě totiž zrovna zvou.“

„Mě?“ „Ano. Olinka i máti...
víš, v sobotu je Tatjany...
Doufám, že teď už bez debaty
vyhovíš jejich pozvání.“
„Jsem celý žhavý na tu spoustu
kdovíkdě zverbovaných hostů...“
„Prosím tě, jakých? Nemohou
na svátek sezvat kdekoho.
Evžene, nebud tvrdšíjnjý
a pojed!“ „Dobrá.“ „Ty jsi skvost!“
a sotva splnil povinnost
úlitby pro budoucí tchyni,
zas začal přesáhodlouze
— bože ta láska! — o Olze...

I

Byl šťasten... Nic už neprodlouží
posledních pouhých čtrnáct dní
a touhu po svatebním loži
naplní onen přeslastný
okamžik posvěcený láskou.
Že nelze v Hymenově svazku
žít bez starostí, bez nudy,
to pozná, až se probudí.
My Hymena ctít nedovedem
a řetěz hrůzně nudných scén,
tlustospis à la Lafontaine
vidíme v manželství už předem...
Můj Lenskij ve svém blouznění
byl pro ten děj jak stvořený.

Byl milován... a ve své víře
 na pocit štěstí zvykal si...
 Je blažený, kdo za kacíře
 střízlivý rozum prohlásí
 a vychutnává slastnou krásu
 jak zpitý poutník v kanafasu,
 či něžněji, jak motýli
 jarními květy opílí...
 je ubohý, kdo nepropadá
 závratí slov a pantomím,
 kdo všechno vnímá s vědomím,
 že lásku korunuje zrada,
 a komu chladná nevíra
 na zámek srdce zavírá.

Nepoznej ty hrůzné sny,
 Světlanu má milá!
 ŽUKOVSKIJ

Ten rok přál vpravdě podzimnímu,
tesknému času do vánoc.

Kraj dlouho, dlouho čekal zimu.

První sníh přivolala noc

třetího ledna. Časně ráno

dvůr objevil se před Tatjanou

v neporušené čistotě:

třpyt na střeších a na plotě,

na oknech kresby ornamentů,

slavnostně postříbřený park,

sněžná pláň polí s hejny strak

a hory v blyskotavém kmentu,

se zaoblenou křivkou čel.

Všude jas, všechno nad úběl.

---

ii

Zima . . . A sedlák do postraňků

s radostí saně připrahá,

v předtuše příštích sněhů vranku

opouští chladná rozvaha . . .

povozník sahá po bičičsti,

kibitka letí, jen to sviští,

oblaka sněhu pozvedá . . .

na dvoře malý nezbeda

zapráhl do sáněk sám sebe,

vesele vozí VOŘÍŠKA,

po chvíli skvělá projížďka

zalézá za nehty a zebe:

kluk neví, zda se smát či ne,

matka však hrozí z kuchyně . . .

Nevemluvím se vaší přízni,
 když takhle kreslím zimní Rus:
 jsou to jen hrubé prozaismy,
 nic pro váš vytříbený vkus.
 V nadšení, múzám jistě milém,
 psal jiný básník skvostným stylem
 o prvním sněhu, o zimě,
 o něze, po níž toužíme.
 Oslavné verše uchvátily
 magickým kouzlem tajných jízd
 i vás, tím jsem si zcela jist,
 nechci však zatím měřit síly
 s ním, ani s tebou, roznílý
 básníku finské idyly.

Tatjana (s duší ruskou v hloubi,
 ač sama nevěděla čím)
 lnula k té kráse, která zdobí
 chlad nekonečných ruských zim.
 Milovala třept slunce v jíní,
 hvízd saní, píseň meluzíny,
 růžově jasný ranní sníh,
 večery tříkrálových tich.
 Děvečkám u nich v domě dosud
 krátily tyhle večery
 prastaré zvyky, pověry,
 jež měly slečnám věštit osud:
 vždycky jen muže vojáka,
 kterého válka odláká.

Tatjaně učaroval krásný
 tajemný odkaz z dávná let,
 věřila na lunu a na sny,
 na osud psaný do karet.
 V magickém strachu z nebezpečí
 svět věcí s jinotajnou řečí
 předzvěstí nebyl bezduchý
 a vyvolával předtuchy.
 Na peci, na kočičím trůnu,
 šlechtil se kocour tlapičkou:
 hned věděla, že brzičko
 přijedou hosté. Zhlédla lunu,
 ubývající v dvourohý
 srpeček zkraje oblohy,

a zůstala jak zkamenělá.
 Když v sametově modré tmě
 jiskřivá hvězda zadržela,
 rychle, než nocí prolétne,
 Tatjana šeptala své přání.
 Když blízko domu znenadání
 zahlédla brzy poránu
 vůz slámy, černou sutanu
 či kutnu nějakého mnicha,
 když do cesty jí z obilí
 vyběhl zajíc, děsily
 ji několik dní chvilky ticha
 a po neklamné předzvěsti
 očekávala neštěstí.

Tajemnou krásou okouzlo
 ji hrůzyplné tušení.
 Protiklad? Ovšem: jako dílo
 přírody jsme k nim stvořeni.
 Nastal čas vánoc se vším všady:
 chce zvědět osud chtivé mláde,
 vtělená sebejistota,
 na kterou dálka života
 teprve čeká v nedohlednu,
 chce zvědět jeho podobu
 stárí, už zralé do hrobu,
 s číší let vyprázdněnou ke dnu —
 naděje lžou těm jako těm
 dětinsky milým šepotem.

Tatjana odlévá vosk: hledí
 do prapodivné spleti čar
 a tajuplnou předpovědí
 promlouvá tajuplný tvar.
 V zakryté míse čiré vody
 tápavá dívčí ruka bloudí,
 Tatjaně prsten vyloví
 při staré písni se slovy:
 BLAZE TAM KAŽDÝ CHUDÁK ŽIJE
 NA HORÁCH STRÍBRA, V ZLATU CEST...
 ČÍ JE TA PÍSEŇ, TOMU ČEST
 A SLÁVA!... Teskná melodie
 však srdce slibem nehýčká,
 lepší je druhá: KOČIČKA.

Mrazivá noc a z jasné výše
 tajemné spleti souhvězdí
 září tak slavnostně, tak tiše...
 Tatjana u ledové zdi
 a oblečená do hedvábí
 úplněk k tajné věštbě vábí,
 v zrcadle však se třepetá
 jen žalost v lunu zakletá.
 Vtom... slyš... sníh krupe... rozběhla se
 k nočnímu chodci... Tiše zní
 tón šalmajově líbezný
 v toužebně něžném dívčím hlase:
 JMÉNO MI POVĚZTE... A on
 jí odpovídá: ACAFON.

Tatjana, nežli půlnoc zazní
 — aby čas kouzel neminul —
 na radu chůvy dala v lázni
 k večeri pro dva prostřít stůl.
 Potom však úzkost na ni padla...
 Já vzpomněl si, jak u zrcadla
 Světlanu jala hrůza — ne,
 nemám sil věstit Tatjaně...
 Svlékla se, rozestlala lůžko,
 ulehla. Ve tmě něžný Lel
 klubíčko snění odvíjel,
 zrcadlo zvolna pod poduškou
 zamžil dech tepla. Do rána
 vše ztichlo. Spí i Tatjana...

Noc divný sen má pro Tatjanu,
když dvanáctkrát zvon udeří:
po nedozírném sněžném lánu
jde v bezútěšném příšeří...
klopýtá... náhle ze závěje
hrozivě, dravě na ni zeje
hučivá, rmutná, hluboká
čern zběsněného potoka...
nad prudkým proudem drkotají
dva trámký spjaté třískou kry,
lstná lávka smrti nad roklí...
Tatjana stojí na pokraji
propasti, která nemá dna,
zoufale sama, bezradná...

xii

Všechno jí kalné vlny berou
jak nepříznivá náhoda...
neslituje se nad ní šero,
nikdo jí ruku nepodá...
Vtom proti ní se rozčechrává
vrch závěje... co je to?... Hlava,
trup obrovského medvěda!
Ach!... vzlykla... Zařval... pozvedá
a napřahuje těžkou tlapu
k Tatjaně... přemáhajíc strach,
sevřela pevně ve špičkách
prstů hrot studeného drápu
a cupitala přes potok...
Jde dál... on za ní krok co krok...

Nohy jí poutá divná tíha,
a přece spěchá, prchnout chce...
neodbytně však dál ji stíhá
dech kosmatého průvodce...
Žene ji, horký, neúprosný...
Vidí hráz lesa... chmurné sosny
se v nepohnuté kráse skví,
chlad vánic čiší od větví
ztěžkaných sněhem... korunami
bříz, lip a osík na kmeny
prosvítá hvězdné jiskření...
není kam prchnout... keře, jámy,
prolákliny se ztrácejí
v hladině bílých závějí...

xiv

Je v lese... medvěd dohání ji...
Zdolává sněžné prohlubně...
Větev jí dlouhým spárem šíjí
přiškrťí... druhá vyškubne
bodlinou náušnici z ouška...
střevíček pochovala nožka
v zkyprném sněhu pod jedlí...
šáteček prsty nezvedly...
Tatjana v úzkostlivém chvatu
před pronásledovatelem
stydí se, nepozvedne lem
tíživě urosaných šatů...
běží... on v běhu vyčkává...
a ji už zmáhá únava...

Do sněhu klesá... on v tu ránu
 ji zvedne, na hřbet vysadí...
 mrákoty padly na Tatjanu,
 bez dechu leží, bez vlády...
 Medvěd ji jako pírkó nese...
 Vtom chatrě... stojí v pustém lese
 vánicím, mrazu napospas...
 okýnko svítí, jeho jas
 v pekelném rámusu a křiku
 ligotá... Medvěd zavře,
 zabrumlá: „V téhle chatrči
 bydlí můj kmotr!...“ Zmáčkne kliku,
 opře se tlapou, otevře
 a pokládá ji za dveře.

Hned přišla k sobě: tmavá síňka,
 medvěd pryč, od vedle zní smích,
 povzdechy, křik, sklo o sklo cinká
 jak při pohřebních přípitecích...
 Nechápe... Hružou položivá
 škvírkou se do světlice dívá...
 pot na čele ji zastudí...
 co vidí?... samé obludy:
 pes se zobanem, parohatý,
 skřet s chvostem z volských ocasů,
 habizna s bradou do pasu,
 kostlivec s topornými hnáty,
 duch s krutí hlavou k čtveru tlap
 a napůl kocour napůl čáp.

Co hrůznějšího: černý krab se
 vyšplhal na hřbet pavouka,
 na husím krku v rudé čapce
 lebka se nad stůl vysouká,
 mlýn poskakuje kolem židlí,
 jak řehtačkami hrčí křídly,
 smích, štěkot, jekot, mekot, kvik,
 lidská řeč, koňský dusot, ryk!
 Vtom vzadu u protější stěny
 Tatjana vidí známou tvář:
 její bůh, její otrokář,
 hrdina mého vyprávění!
 Sedí s tou zvěří nezvěří
 a hlídá kliku u dveří.

Pokývne — všem dal povel k reji,
 pije — dal povel k napití,
 směje se — hned se všichni smějí,
 ztich — mlčí jako zarytí.
 Je pánem nade všemi hosty.
 Tatjanu v náhlé zvědavosti
 opustil strach a skulinku
 pootevřela trošinku...
 Zvedá se vítr, světlo praská,
 zhasíná prudkým průvanem...
 Nastal zlý šerosvit a v něm
 strnula rozjařená cháska...
 Vtom Evženův stín povstane
 a kráčí rovnou k Tatjaně.

Tatjana padá do područí
 neviditelných, pevných pout
 své hrůzy: hrdlu neporučí
 jediné slůvko vykřiknout,
 nehne se... Evžen bere kliku,
 otvírá... Oči pekelníků
 spatřily dívku... Zaričel
 smích... Hroty parohatých čel,
 tesáky, kostnatými prsty,
 choboty, drápy, klepety
 sápoury se po své oběti,
 pazoury se zježenou srstí,
 pařáty, hnáty, nohama
 dupou, řvou: ta je má! má! má!

MÁ JE! křik Oněgin a rázem
 vše pohltilo černo tmy.
 V chatrči profičené mrazem
 zůstali spolu samotni...
 Evžen ji něžně, opatrně
 pokládá na lavici, shrne
 jí vlasy, ještě něžněji
 opře si hlavu o její
 rameno... Vtom se objevila
 Olga, s ní Lenskij... jasní tma...
 Oněgin blýská očima,
 nezvaným hostům krutě spílá
 a oba hrubě odhání
 od vyděšené Tatjany...

Křik hádky... v Evženově ruce
 zablýskl nůž a vzápětí
 kácí se Lenskij... stíny prudce
 zčernaly... rychlé přemety...
 jek, div se hlava nerozskočí!...
 Tatjana otevřela oči:
 růžový úsvit za okny.
 Zavrzly dveře. Vléto k ní
 jásavější než na obloze
 plameny ranních červánků,
 lehčí než lístky ve vánku,
 světlo dne, ztělesněné v Olze:
 „Tak honem, Táňo, pověz mi,
 koho ti vybraly tvé sny!“

Tatjana, zaujatá knihou,
 však pranic nedbá o sestru,
 dočítá list, hned obrací ho,
 slůvko jí neunikne z rtů.
 Ač téhle knize byly cizí
 preludy poetických vizí,
 ač byla chudá na skvosty
 životních pravd a moudrostí,
 Scott, Byron, Racine, Vergil, Tasso,
 Seneka ani Sešit mód
 nedokážou tak zaujmout...
 Byl to král mágů, kejklíř s krásou,
 jež věští osud člověka
 řečí snů — Martyn Zadeka.

Exemplář toho veděl
 Tatjaně zrovna z nebe spad,
 kramáři za něj zaplatila
 pouhé tři ruble padesát,
 a že mu nešlo o peníze,
 přidal jí k jasnovidné knize
 MALVINU, slušnou docela,
 to všechno za Marmontela
 (třetí díl), za dvě Petriady,
 mluvnicki, bajky pro pány.
 Zadeka v očích Tatjany
 byl génius. . . Má dobré rady,
 dny smutků slibem rozjasní
 a celé noci hlídá sny. . .

Zmátla ji tříkrálová předzvěst.
 Pochopitelně jediný
 Zadeka může moudře převést
 do slov ty hrůzné vidiny.
 Tatjana soustředěně hledá,
 co říká stručná abeceda:
 břeh, bříza, čáp, duch, hostina,
 lebka, les, medvěd, most, síň, tma
 a tak dál. . . Ale naneštěstí
 nerozptýlila četbou mrak
 tísnivých obav, naopak,
 zlý sen jí zlou hru náhod věští.
 Strach podemlál poklidný
 koloběh posvátečních dní. . .

Aurora purpurovou dlaní
 z kolébky jitra v klinu hor
 k jmeninám první blahopřání
 se sluncem zvedá nad obzor.
 Záplava u Larinů roste
 a roste. . . Přijíždějí hosté,
 příbuzní, celé rodiny,
 na saních, v bryčkách. . . V předsíni
 výkřiky, tlačence, zmatek,
 v salóně fráze na frázi,
 poklony, vtipy, příkazy,
 křik kojných, nářek nemluvnátek,
 útoky na čaj, na kliku,
 mlaskot rtů, štěkot mopslíků.

Pustakov přijel, malý, tlustý,
 s ním jeho ještě tlustší choť,
 Gvozdin, pán, který neodpustí
 mužikům upálený knot,
 Skotininovi s kupou dětí
 ve věku od dvou do třiceti,
 Petuškov, místní lev a rek,
 můj nebezpečný bratránek
 Bujanov — uválená záda,
 čepici, kartáč na tváři,
 (tak jak ho znáte, čtenáři)
 a penzionovaný rada
 Fljanov, žrout, který čenichá,
 kde kápne drb či pleticha.

Za Charlikovem roztomile
 MONSIEUR TRIQUET sem cupitá,
 má CHARME, CHIC paruku a brýle,
 z Tambova přijel — rarita.
 Je Francouz a ti ke slečnám jsou
 galantní — veze Táně CHANSON,
 pochopitelně komorní:
 RÉVEILLEZ VOUS, BELLE ENDORMIE.
 Text poskytl mu starý sborník
 ležící ladem po léta,
 Triquet jak vtipný poeta
 úpravou do podstaty pronik:
 odvážně místo BELLE NINA
 vybásnil BELLE TATIANA.

V zářivé kráse uniformy
 z blízkého města už je tu
 naděje matron, vtipný, dvorný
 idol všech slečen v odkvětu:
 rytmistr. Slyšíte, co říká?
 Vzkaz od samého plukovníka!
 Kapelu pošle na statek!
 Bude bál! Hloučky děvčátek
 už parket pod střevíčky pálí.
 Prostřeno! Všichni odpluli
 v řetězu párů k tabuli.
 Slečny se svorně namačkaly
 k Tatjaně, páni naproti.
 Kříž a hrr na ty dobroty!

Teď vyřídilky hostů ztichly,
 žvýkají. Místo hovoru
 zaznívá ze všech stran jen rychlý
 dialog družných příborů.
 Slovo však dalo dvě tři slova
 a za chvíli se všichni znova
 smějí, řvou, nikdo neslyší,
 ani co křičí nejbližší
 soused. Vtom . . . proč se poohlídli?
 Lenskij a Evžen. „Konečně!
 Náš básník!“ Slečna po slečně,
 pán po pánovi sune židli
 a lesklé příbory těch dvou
 srdečně ke stolu je zvou.

Na čestné místo proti Táně.
 Jak jitřní luna pobledlá,
 v zmateném strachu štvané laně
 z mráкотných očí nezvedla
 clonu řas . . . zas jí sálá v duši
 ta výheň . . . hrdlo úzkost dusí . . .
 na slova jejich pozdravů
 neodpovídá . . . záplavu
 slz chvatně polyká a mdloba
 ji užuž svírá do kleští . . .
 Pak vůle pocit bolesti
 přemohla. Tíše zdraví oba
 přátele. Už se ovládá
 a sedí — ráda nerada.

Tragickohysterické scény,
pláč, mdloby, omývání čel,
Oněgin, tím vším přesycený,
dávno už prostě nesnášel.
Dostal vztek hned — náš divný patron,
jak viděl shluk těch strejců, matron,
a Tatjanino pohnutí
mu dodalo. Jí s nechutí,
kochá se jenom pomstychtivou
představou, jak se milému
kamarádovi Lenskému
odmění, a s tou perspektivou
kreslí si v duchu hlavy všech
v zkarikovaných obrysech.

xxxii

K Tánině štěstí očí hostů
soustředily se na touhu
po slibně promaštěném soustu
vypečeného pirohu
(přesoleného mimochodem)
a teď už před posledním chodem
v lákavě ojínném skle
putuje na stůl cimljanské,
s ním sklenky, štihlé jak ty, ryzí
křišťále mého osudu,
poháre vábných preludů,
nevinná inspirace, Zizi,
ty kalichu všech kalichů,
opájející bez hříchu.

BLANC-MANGER už se přede všemi
natřásá, salvou vybuchly
zátky. Vtom drahý Triquet, z trémy
už oněmělý, ohluchlý,
důstojně povstává a úcta
zavírá shromáždění ústa.
Tatjana trne. Trubadúr
v kakofonii moll a dur
odzpíval svoje. Všechny ruce
tleskají. Oslavenkyně
s povděkem pěvci pokyne,
načež jí skromný velký tvůrce
přípitkem skládá poklonu
a věnuje text CHANSONU.

xxxiv

Gratulacemi, pukraty
kdekdo chce předčít kdekoho.
Když jako bůhvíkolikátý
šel Evžen, oblomilo ho
Tánino zoufalství. Snad procit
v znečitlivěném srdci soucit:
beze slov uklonil se jí,
podíval se však něžněji,
než bývá zvykem. Ať ho vskutku
dojal stesk očí, smutek rtů,
ať z flirtu nebo ze žertu,
ať šlo či nešlo o pohnutku
šlechtnou, byl to rozhodně
nejhezčí dárek toho dne.

Všechno se řítí od tabule
k salónu . . . tlačenice, hluk:
tak včely od lahúdek v úle
spěchají do zeleně luk.
Dívinka družce tajnost špitne,
krb láká dámy. Blahobytně
nacpané břicho usedá
k sestě vedle souseda.
Vábnými barvami čtyř listů
zelené sukno vyraší
v bostonu, v hombru pro starší,
pro mladší v populárním whistu,
vždy stejně: hra ta jako ta
jen sladí nudu života.

xxxvi

Osmkrát hráči pro své RUBBERY
změnili místa, po osmé
svedli boj nade všechny chrabrý.
Čaj podává se. Dávno jsme
na oběd, na čaj, na večeri
den rozdělili. Čas nám měří
žaludek, nejpřesnější druh
kapesních hodin — bez poruch.
Zas podotýkám do závorky:
měl bych být poetičtější
a nezvěčňovat ve verši
tak často jídla, láhve, korky
jak Homér, od nepaměti
slavený třicet století.

Tedy čaj a s ním etiketní
obřad už skoro zbytečný:
vábný bas fagotů, alt flétny
ze sálu volá na slečny.
Petuškov, třeba na stolku mu
chladne čaj s notnou dávkou rumu,
vždy ochotný hrát Parise,
s úsměvem Olze klaní se,
Tatjaně Lenskij . . . Staré panně
Charlikovové propůjčí
tambovský básník naručí,
Bujanov objal odhodlaně
Pustakovovou . . . Začínal
v celé své kráse skvostný bál.

xi

Když jsem vás seznamoval s knihou
(díl první, vzpomínáte si?)
líčil jsem v stylu Albaniho
ples petrohradské noblesy,
jenomže bez patřičné kázně
zatoulal jsem se lehkovážně,
nožkami dam jak posedlý.
Naposled však mě zavedly
ty jejich drobné krůčky z cesty.
Rozum, jenž přišel po mládí,
ve všem — i v slohu poradí
a ostříhá mě od neřestí,
takže teď v pátém sešitě
v odbočkách nezabloudíte.

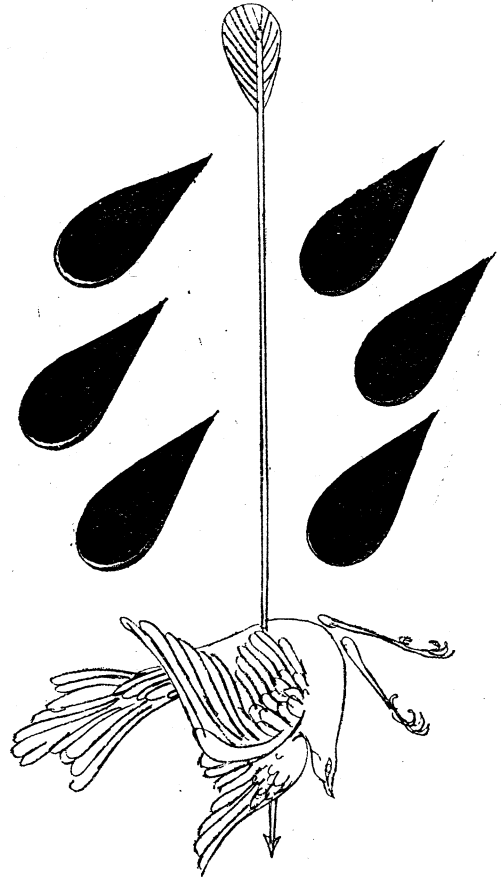

Vše víří v divém kolotoči,
 jak vítr bujných mladých let
 král tanců, valčík, sálem točí,
 vír párů strhly tóny v let!
 Nadchází chvíle sladké pomsty:
 Evžen, v svých plánech nelítostný,
 zve Olgu. Už s ní vířivě
 obtančil kolo, další dvě,
 teď posadil ji na kraj křesla,
 baví ji, Olga oplátkou
 se usmívá a zakrátko
 zas hudba do víru je vnesla.
 Sál žasne, trnou někteří.
 A Lenskij očím nevěří.

Mazurka zazurčela. Dříve
 mívala furiantský ráz,
 hromrahijácky, burácivě
 parket se pod kramfleky trás,
 drkotem drnčivaly rámy!
 Kdepak dnes: jako cudné dámy
 po vosku kloužem doslova.
 V barbarském ráji venkova
 dál drží se však tvrdošíjně
 a bez ohledu na pokrok
 kramfleky, kníry, krok a skok:
 vesnice není otrokyně
 nevkusné módy, choroby
 novoruského období.

S hrdinou právě stál náš drahý
 Bujanov blízko Tatjany
 a Olgy. Evžen bez úvahy
 zas před Olgou se uklání,
 plavně s ní klouže, nepokrytě
 jí při jakési banalitě
 zápěstí tiskne, očima
 ji donchuánsky objímá
 a samolibá Olga dlouze
 vrací mu pohled... Ze všeho,
 co viděl, posed Lenského
 běs žárlivosti: sotva Olze
 Oněgin složil poklonu,
 hned zve ji ke cotillonu.

Ráda by, ale... Ne? A proč ne?
 Prý zadala už cotillon
 Oněginovi... Co si počne?...
 Jak mohla?... Bože... Je jí on...?
 Tak mladá, a už z toho zrna
 zkušených koket... povětrná!
 Už chtívá pletek, poměrů,
 už ochutnává nevěru!
 Selhalo sebeovládání:
 proklíná ženskou povahu,
 jde, dá si předvést ke prahu
 koně a jede... Jen dvě rány,
 pár pistolí a jedna hrud'
 rozhodnou osud — buď jak buď!

Zem, kde dny i v létě jsou mlhavé a krátké ...
rodí lid, jenž neví, že smrt je bolestná.

PETRARCA

Oněgin viděl Vladimíra
odcházet. Přišel o radost
a před Olgou už nezastírá,
že tu má všeho zrovna dost.
Olinku stihla stejná změna:
už roztržitá, unavená,
s chutí by se mu vyvlíkla,
než dozní dlouhá čtverylka.
Konečně! Ještě jídlo, pití.
Stele se všude, kde se dá
jak pro kterého souseda,
i v síni, v čeledníku. Sytí
všeho jdou spát. Jen jeden stín
odjíždí domů... Oněgin.

Klid: na pohovce sklížil víčka
Pustakov ke snu o jídle,
na druhé jeho polovička.
V jídelně padli na židle
Bujanov s Petuškovem, Gvozdin,
a Fljanov s pokáním už pozdním:
přecpal i břich dost objemný.
Monsieur Triquet spí na zemi.
Dívanky na vlnách snů plynou
v pokojích Olgy, Tatjany.
Jen u okna v svém ústraní
pod bledou tváří Dianinou
Tatjana nespí, nešťastně
zračí se její obraz v tmě.

Evženův příjezd, dvornost k Olze,
 jež nenaznačila, co chce,
 pohled, ježž pouhou omluvou lze
 dost těžko nazvat, hluboce
 zjitřily ránu... nepomohou
 úvahy... srdce zprahlé touhou
 stesk žárlivosti umučí...
 jako by chladnou obručí
 svírala duši... náhle zbyla
 jen propast... hukot, černo, dým...
 „To je smrt...“ blesklo vědomím,
 „od něho však mi bude milá.
 Nereptám, klidně jdu jí vstříc.
 On nemůže mi dát nic víc.“

Kupředu, ději! O náš zájem
 říká si nová postava.
 Tak pět verst za Červeným Hájem,
 Lenského statkem, zůstává
 živ a zdrav — nadlouho, jak doufá —
 v samotě hodné filosofa
 bývalý fláma Zareckij,
 karbaník, pijan nad všecky
 tehdejší bratry z mokré čtvrti,
 dnes — třeba nelegitimní —
 pečlivá hlava rodiny,
 statkář, ježž hodlá nadosmrti
 žít jako zgruntu poctivý:
 svět lepší se, s ním on i vy.

Byl kdysi chválen za odvahu
 dost pochybenou — ačkoli
 prostřelil eso na pět sáhů
 nevyzkoušenou pistolí
 a za války se jednou v klání
 jak rytíř bez bázně a hany
 osvědčil: ač šlo o zdraví,
 svalil se s koně do trávy,
 opilý namol... zajali ho,
 odvezli sta mil od vlasti!
 Regulus novus, studna cti,
 byl by se věčně vláčel s tíhou
 okovů, aby v poklidu
 pil u VERRYHO na křídou.

Vychrlil stovky vtípů za noc,
 hlupákům věšel bulíky,
 rozumkům zase brejle na nos,
 skrytě i bez chytristiky,
 třeba si někdy svými kousky
 vysloužil pozdrav od rákosky
 a třeba někdy neblaze
 sám žbluňkl do kolomaze.
 Na jedno slovo měl hned dvacet,
 uměl sít jed i krájet med,
 když na to přišlo, oněmět,
 když na to přišlo, fafky vracet,
 zvrátit žert mezi přáteli
 ve spor, kdo koho zastřelí,

nebo jim u zpěných sklínek
rozmluvit důvod k přestřelce,
a potom vzít je na svůj mlýnek
vtipů, lží jako zbabělce.
ALIA TEMPORA! Náš elán
(jak slabost k Amorovým střelám)
s mládím nás navždy opouští.
Jak už jsem řekl: na poušti,
v hlohovém, v akátovém stínu,
ten vybouřený filosof,
navrácen pod svůj rodný krov,
jak Horác sází zeleninu,
zahání kvočny na vejce
a učí děti Á-BĚ-CĚ.

Ne, nebyl hloupý... Evžen sice
poznal, že k lidem nemá vztah,
přesvědčil se však o logice
a vtipu v jeho úvahách.
Když nevěděl, co se samotou,
rád si s ním poseděl, a proto
bez překvapení poránu
vítal ho ještě v županu.
Zareckij ale, jak se říká,
ztratil mluvu, vlasy prohráb si,
významně sáhl do kapsy
a podal mu list od básníka.
Oněgin, tím vším zmatený,
četl si stručné sdělení.

Byla to výzva zvaná KARTEL,
zdvorně, chladně psalo ji
nepřítelství dvou dobrých přátel,
byla to výzva k souboji.
Oněgin posla v prudkém hnutí,
tím nepřítelstvím uhranutý,
div neprobodl očima
a prohlásil, že PŘIJÍMÁ.
Zareckij odpověděl stroze
(měl doma práce nad hlavu)
a po uctivém pozdravu
odešel... Zato Evžen, pouze
před ním tak sebedůmysl,
teď zpytoval své svědomí.

Měl proč: když zvážil všechny činy,
postaven před svůj čestný soud,
sám uznal míru vlastní viny:
za první — nelze prominout,
že lásku, něžnou, ostýchavou,
zlehčoval pro pochybné právo,
za druhé — jednal doslova
jak Lenskij, toho omlouvá
vzdor osmnácti let, sám v ničem
však nemůže se omluvit,
jako by ztratil rozum, cit,
v zaslepenosti byl jen míčem
předsudků, loutkou velkých gest,
a zanedbal to hlavní — čest.

Nemusel zuřit jako lítý,
 hnát roztržku až na nože,
 měl prostě projevit své city
 a odzbrojit vzdor. „Jenomže
 teď už je pozdě... ví to tamten
 pletichář... před tím duelantem
 složit zbraň, to je těžká věc...
 roznese, že jsem zbabělec...
 Uměl bych s pohrdavým klidem
 přijmout cejch jeho nálepky,
 jenže ty drby, pošklebky...“
 Veřejné mínění! Všem lidem
 tak drahý oltář obětí!
 Impuls cti! Osa planety!

Lenskému skřípec nenávisť
 bohužel dobu nekrátí...
 Konečně vchází sebejistý
 prostředník aktu odplaty!
 Básníka zaplavila radost.
 Měl strach, že neučiní zadost
 své žárlivosti, že se mu
 sok vykroutí, a ke všemu
 kdovíjak překvapivě, zchytra.
 Děj zášti tedy začíná,
 kde? za stavidlem u mlýna,
 kdy? při východu slunce, zítra:
 posledním slovem přesných ran
 promluví proti zbrani zbraň.

Zlost za Lenského velmi lehce
 rozhodla jednou provždycky,
 že Olgu ani vidět nechce.
 Na chodu velké ručičky
 sledoval čas a za hodinu
 zas ocitl se... u Larinů.
 Myslel, že Olgu potrestá,
 ohromí... ale nevěsta
 naopak překvapila jeho:
 jako by se nic nedělo,
 přiběhla k němu s veselou,
 prodchnutá důvěřivou něhou,
 snad ještě bezstarostněji
 než vážka klamných nadějí.

„Odjel jste brzy,“ usměvavě
 vytkla mu. „Co se stalo? Proč?“
 City se propletly a v hlavě
 zavířil prudký kolotoč.
 Žárlivost zahnal, ztupil ostny
 ten pohled dětsky bezstarostný,
 ten úsměv prostý léček, lstí,
 ten půvab dárku pro štěstí...
 Lenského strhla slastná závrat:
 je milován... to všechno snad...
 chce kleknout... chce se jenom kát...
 chce poděkovat za ten návrat...
 neví jak... teď už bez obav,
 je šťastně zmaten... skoro zdrav...

A rozpačitě před Olinkou
 očima bloudí po okně,
 nešetrně se ani zmínkou
 té ryzí duše nedotkne,
 říká si v duchu: „Nedopustím,
 aby ten ďábel bohapustým
 frejřstvím sváděl ke hříchu
 cit ještě plný ostychu,
 aby byl nahlodán tím červem
 stvol lilie, než rozkvetě,
 pel májového poupěte
 setřen dřív, nežli přijde červen...“
 To znamenalo, přátelé:
 mám právo střelit přítele.

Kdyby tak věděl, jaká rána
 Tatjaně bere k spánku klid!
 Kdyby se dověděla Táňa,
 kdyby tak mohla vytušit,
 že zítra Oněgin a Lenskij
 svedou boj o klid nadpozemský,
 láska by možná, ach kdo ví,
 vrátila druha druhovi.
 Objevit ji však není snadné,
 nevede žádná cesta k ní:
 Oněgin není beztaktní,
 Tatjana pod pečeti chřadne —
 jen chůva dost ví, jenže ta
 je zase notná popleta.

Lenskij se neubráníl klíčkám
 svých nálad: smutné, veselé,
 kdo odmala je múzou hýčkán,
 poddává se jim... na čele
 hluboké vrásky, z klavichordu
 loudil jen akord po akordu,
 na Olgu hleděl, chvílemi
 šeptal: jsem šťastný, věřte mi...
 Nastal čas rozloučení... ruka
 pevně se k ruce přimyká...
 žal zaplavuje básníka...
 má pocit, že mu srdce puká...
 Jako by chtěla pomoci:
 „Co je vám?“ „Nic.“ Jde do noci...

A první, po čem sáhne doma,
 jsou pistole: zda některá
 snad není vadná, dlouze zkoumá,
 pak otevírá Schillera...
 ale ten kámen čím dál těžší
 tesknotu v srdci nezkonejší
 a náhle vynoří se z ní
 Olga... zjev k smrti líbezný...
 Nevnímá knihu, odloží ji
 a vezme pero... s inkoustem
 náchylným k sladkým hloupostem
 řinou se verše... Čte je, vpíjí
 lyriku, schopen opít se
 jak Dělvič v transu při pitce.

Rád tady otisknu vám k vůli
rukopis vzácně úhledný:
*Ach, kam jen, kam jste uplynuly,
mě vesny zlatojasné dny?
Co taj dne zítřejšího skrývá?
Vše zraku dychtivému splývá
v mhu nevyzpytatelných cest.
Řád osudu však moudrý jest.
Nedolétne-li střela k cíli,
padnu-li, nevstanu-li již,
budiž: noc pro strnulou tiš,
den pro rušný shon zná svou chvíli.
Chvalme čas ve dnu lopotách,
chvalme čas v hloubných noci tmách.*

xxii

*Zory zář v lůno nebesklonu
vyline jasná denice
a chvíli tou já možná ztonu
v mrákavách věčně temnice,
a památku mou v tomto světě
pohřtíží ku dnu vlny Léthé,
zapadnou verše mé. Zda ty,
Jitřenko věčné temnoty,
rov přijdeš slzou ovlážití,
vzdechnouti: jak mne miloval,
zasvětil jedině mně žal
úsvitu kvapivého žití!
Přijď prolít slzy za můj klid,
jsem na věky tvůj, drahá, přijď!*

Psal verše MLHAVÉ a SMUTNÉ
(prý romantismus! já ho v tom,
i kdybych snad chtěl, absolutně
nevidím, ale vem to hrom!)
a k ránu těžká hlava klesla
znaveně na hedvábí křesla,
tak přemítal, co přijde dál
po módním slově IDEÁL,
až usnul. . . Ale všeho všudy
pár minut okusil tu slast
a už mu soused musí trást
ramenem, narychlo ho budí:
„Řekli jsme krátce po šesté,
jistě už koukají, kde jste!“

xxiv

*Mýlil se: mého Oněgina
umrtvil spánek, netuší,
že noc už lampy uhasíná
a kohout vítá Venuši.
Klidně si odespává verše.
Už slunce chladné jiskry křeše
ve sněhu lehce zvířeném
závany jitra. . . S Evženem
ještě sen letí někam za ves,
ještě s ním bloudí bůhvíkde. . .
Konečně protřel oči. Jde
k oknu a poodhrne závěs.
Slunce ho šlehlo jako bič:
ráno! měl být už dávno pryč!*

Hned zvoní. Do pokoje vpadla postava sluhy Guillota, s ní župan, trepky, kusy prádla, čaj, zákusky a ochota. Sám na Evžena svršky hází a dává pozor na rozkazy: saně! jet s pánem! ve stole vyhledat ty dvě pistole! Provedl všechno hbitě, správně. Už sánky předhánějí čas. Mlýn! Sluha nese na příkaz osudné Lepageovy hlavně za pánem, kočí odjíždí opodál k ohradě či zdi.

Lenskému vzala dlouhá doba čekání schopnost ke slovu. Zareckij, znalec strojů, hloubá nad mechanismem žernovu . . . Evžena od hlavy až k patě změřil si: „Sekundanta máte?“ Byl pedant, uplatňoval vkus opřený o klasicismus: nikomu nedovolil laicky člověka sklidit ze světa, prosazoval už po léta v umění souboje své lásky — tradici, metodu a styl (kdo z nás by mu to nechválil?).

„Mám,“ odpověděl Evžen, „tady MONSIEUR GUILLOT. S mou volbou je vše v pořádku a bez závady. Ten čestný hoch rád souboje se všemi jeho podmínkami splňuje, třeba není známý.“ Zareckij polkl naplano. S uctivostí až přehnanou Oněgin ptá se Vladimíra: „Lze začít?“ „Prosím.“ Zareckij s TÍM ČESTNÝM HOCEM znalecky dohodu svědků uzavírá, a než stav zbrání ověří, beze slov stojí soupeři.

Soupeři! Kdy je slepá pýcha zneprátelila do krve? Nesdíleli čas toulek, ticha, hovorů, vína, teprve před chvílí naposledy? Chladně jak ve snu prožívaném za dne, jak syn, jenž vraždu otce mstí, druh druhu chystá jménem cti smrt dokonale promyšlenou. Neřeknou slůvko, necítí tu marnost krveprolití, úsměvem propast nepřeklenou? Ne, zášť v nás bují doposud často jen pro falešný stud.

Zablýskly hlavně. Těžkopádně
zní pod kladívkem nabíják.
Konečně kulka sedí na dně.
Kohoutek promluvil svým CVAK!
Zvedlo se ocelové víčko,
pramínek prachu nad pánvičkou
zašuměl. Druhé cvaknutí:
kamínek pevně upnutý
je vzepřen! Svědek Guillot v hrůze
utíká za strom. Soupeři
už čekají, až vyměří
Zareckij mírou přesné chůze
sedmnáct kroků do dvou stran.
Už stojí, už si berou zbraň.

„Vpřed!“ Vykročili — hlavně k zemi
a odjištěný uzávěr —
k soupeři soupeř, chladní, němí:
krok, druhý, třetí, čtvrtý, směr
smrt — čtyři stupně do nebytí.
Oněgin, klidný, ostražitý,
pomalu v chůzi pravici
s pistolí zvedá... zalicí...
jdou dál: krok, druhý, třetí, čtvrtý
a ještě jeden... po pěti
i Lenskij zved zbraň, vzápětí
Oněgin stiskl spoušť... Zvon smrti
udeřil: básník beze slov
upustil z dlaně těžký kov.

Na srdce ruku zvolna tiskne
a klesá. Pohled zhasíná
v smrtelném klidu, prostém tísně.
Tak pozvolna se lavina
vydává v slunci na svou dráhu
a klesá po povlovném svahu.
Oněgin k němu zděšeně
utíká, křičí... marně... ne,
ničím ho nepřivolá zpátky:
je v nenávratnu... Předčasný
hrob skryje tóny strun a sny.
Dýchla smršť, strhla s květu plátky
v červácích procitlého dne,
uhasl plamen pochodně.

Podivně smutné odevzdání
zračí se v tváři básníka.
Má prostřelenou hruď a z rány
pramínkem život uniká.

Před nepatrným zlomkem času
to srdce prožívalo krásu,
lásku a naději a hněv,
kypěl v něm život, vřela krev.
Teď ve tmě, v tichu — jako pustý
liduprázdný dům — bezděky
pohaslo, zmlklo navěky.

Kryt žaluzií nepropustí
paprsek. Nezasvitne strop.
Zmizela paní. Beze stop.

Je příjemné, když nabízíte
jed epigramu soupeři,
když do zrcadla rozpačitě
dívá se, očím nevěří
a ostré rohy tupě věší.

Je ovšem mnohem příjemnější,
když popotáhne nosem a
vyhrkne hloupě: to jsem já!
Je ještě příjemnější tajně
mu do věčnosti stavět most
a na patričnou vzdálenost
zalíčit k neznatelné ráně.
Poslat ho rovnou do země
vám sotva bude příjemné.

xxxiv

Když kulka z vaší hlavně skolí
nezkušeného přítele,
jenž gestem, vtipem, jakoukoli
malicherností domněle
zlehčil čest neodpouštějící,
či sám vám hodil rukavici
ze vzteku nebo opilý,
co pocítíte ve chvíli,
kdy dechem smrti ovanutý,
už s chladnoucími skráněmi
před vámi leží na zemi
bez kapky krve, bez pohnutí,
a vaše prosby, pohledy
necháává bez odpovědi?

xxxvi

Ohromen výčitkami, svírá
Oněgin zbraň a dívá se
na nehybného Vladimíra.
„Co naplat,“ slyší v úžase
hlas sekundanta, „zabil jste ho.“
Jde, utíká... pryč od mrtvého
nesmyslně ho žene děs...
Zareckij opatrně vnes
do saní zledovělé tělo,
člověka v hrůzné proměně.
Spřežení táhle, zděšeně
před pachem smrti zařičlo
a v pyskách pěnu, v hřívách pot,
letělo s větrem o závod.

Přátelé, jistě je vám líto
básníka: s ratolestí snah
teprve slibně porozvitou
a málem v dětských střevečkách
odešel! Kde je neklid vřídla,
kde je ta krásná, lehkokřídla
odvaha citů, myšlenek,
kde je ten něžný, dravý věk,
ta láska věčně roztoužená,
ta chtivost pracovat a znát,
ta hrůza z omylů a zrad,
kde jste, vy kraje beze jména,
vy rajske plástve za česny,
vy múzou posvěcené sny?

Měl možná objevovat světy,
 či aspoň cestu ke slávě,
 hlas jeho lyry po staletí
 snad tisíce strun hřímavě
 měl rozeznívat. Za vodopád
 svých veršů měl snad jednou stoupat
 na vrchol stupňů pro vavřín.
 Vzal s sebou možná jeho stín
 do hrobu objev, ztratili jsme
 navěky možná elixír,
 bez něhož nikdy ze svých lyr
 básníci nevytloudí písně,
 za které měl být den co den
 hymnami lidstva veleben.

xxxviii – xxxix

A možná že by prožil všední
 běh všelidského osudu:
 mládí by prchalo den ke dni,
 nadšení zhaslo na nudu.
 Život by poznal dokonale,
 múzám by po svatbě dal vale,
 pantofle navlík na nohy
 a šťastně nosil parohy.
 Klidně by spal, pil, jedl za tři,
 v třiceti žil by pro děti,
 pro revma ve čtyřiceti
 a na posteli jaksepatří
 pěkně by umřel ke stáru
 uprostřed bab a felčarů.

Ať tak či onak, škoda chvilek,
 jež neprožívá, necítí,
 milénec, básník, smutný snilek,
 nejbližším druhem zabítý.
 Znáám místo, kde dvě srostlé sosny
 skrývají tichý koutek pro sny,
 pár kroků vlevo od té vsi,
 kde rostl s múzou od dětství...
 tam křišťálový potok proudí,
 tam chládek dá klid oráčím,
 tam žnečka šátek namáčí
 a nabírá džbán chladné vody...
 tam u potoka prostá mříž
 obemkla pomníček a kříž.

Pastýř (když po osení tápe
 pár kapek spadlých obloze)
 plete si tady pestré láptě
 a zpívá píseň o Volze.
 Mladičká, útlocitná dáma,
 jež z města přijela a sama
 se trochu poosvěžit chce
 na rychlé ranní projížďce,
 klusáka pokrytého pěnou
 opodál, ještě u mláží,
 napjatou uzdou zarazí,
 přečte si na náhrobku jméno,
 nápis... a slzy zpod víček
 ukápnou na závojiček.

Pak jede krokem v širém poli...
 tragický osud Lenského
 dlouho ji v srdci nepřebolí
 a dlouho myslí na něho...
 říká si: „Utěšil čas Olgu?
 anebo slzy epilogu
 té lásky nikdy nesetře?
 a co nám řekne o sestře?
 A co vrah básníka, ten floutek,
 zběh prchající od svých vin,
 ten samotářský podivín,
 módní kat módně krásných loutek?...“
 Nedělám amen nad ničím,
 všechno vám časem vyličím,

xliii

ale až někdy jindy, zatím
 ne. Toho svého tuláka
 mám rád a rád se k němu vrátím,
 teď mě však zrovna neláká.
 Sklon k strohé próze přišel s léty,
 bůhvíkam s léty rýmy letí
 a já — když mám být upřímný —
 už těžko lítám za nimi.
 Chuť darmo počárávat stohy
 papíru už mě opouští,
 pro jiné, horší starosti,
 pro jiné, střízlivější touhy
 už ticho ani ruch a šum
 nepřejí chvilku klidu snům.

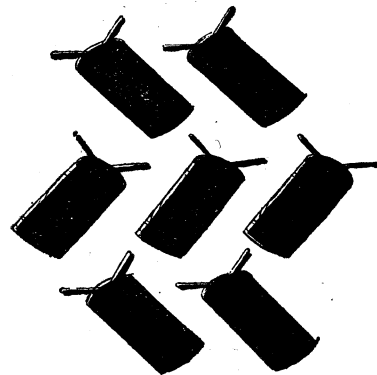
Poznal jsem zpěvy jiných sirén,
 poznal jsem jiný, nový žal,
 ty zpěvy končí zhoubným vírem
 a starý žal mě těšival.
 Mé sny! Kde je ta slastná radost?
 Kde její odvěký rým MLADOST?
 Opravdu její ratolest
 uvadla navždy v prachu cest?
 Opravdu, ne jen na papíře,
 bez básnických póz, bez příkras,
 uplynul mi ten krásný čas
 (jak vtipkoval jsem v hojně míře)?
 Vážně mi — hrůza pomyslet —
 za chvíli bude třicet let?

xiv

Už ano, poledne je tady
 a lež tu pravdu nezmění.
 Tak tedy sbohem, moje mládí,
 nastala chvíle loučení.
 Děkuju za bouře a půtky,
 za milá trápení a smutky,
 za vzruch tvých pitek, slast tvých jar,
 za každý, za každíčkový dar
 děkuju. Snad i víc než zdrávo
 ve víru světa, v soukromí
 užíval jsem tě... všechno mi
 dal tvůj čas... stačí! S jasnou hlavou
 půjdu dál cestou nových dnů
 a od všeho si oddychnu.

Snad ještě pohled. Sbohem, stěny,
jež poskytly jste ulitu
dnům elánu i lenošení,
klid světu snů a pocitů.
Poproste za mne inspiraci,
ať přilétá jak tažní ptáci
do představ, do fantazie,
ať srdce občas ožije,
ať neotupí, nevyprahne,
nezatvrdí se na kámen
v tom smrtonosně omamném
prostředí vyšších kruhů, v bahně,
v němž na duchu i na těle
chcem pookřívát, přátelé!

1947. Obrazu k...

Útoky na Moskvu! svět s mnoha zeměmi?

A kde je líp? Kde nejame my.

GRIBOJEDOV

**Sníh zprůsvitnělý časem tání
opouštěl horské vrcholy,
plačtivé vody příkrých strání
zaplavovaly údolí.**

**Příroda vítá úsvit roku:
povodeň pohlcuje louku,
modř nebe září nad mračny,
les, ještě zimně průzračný,
má hebký zelenavý nádech,
z voskové klíčky do světa
fialek včela odlétá,
pastviny touží po svých stádech,
park vysychá a za luny
zní slavičími nokturny.**

---

ii

**Ach jaro, jaro, rozlítostní
mě vždycky ten tvůj lásky čas!
Kolikrát drásavými ostny,
vzpomínko, srdce zjitřilas!
Jak bolestivě vychutnávám
každý rok první slastný závan,
jímž někde v polích z dálavy
mě nové jaro pozdraví!
Nebo mě slast už neprobudí
a všechno plné života,
všechno, co jiskří, klokotá,
promění v kámen, v tíhu nudy,
mé srdce dávno uspané,
jež nikdy z mrtvých nevstane?**

To v nás už s jarem neroztaje
chlad podzimu a jeho ztrát,
v šelestu májového háje
slyšíme jenom listopad?
Už každý návrat do zeleně
svou svěžestí nám připomene,
že naše mládí uvadá
jak jednoletá zahrada?
Snad aspoň vzpomínka, jež dlouho
na myslí nevytanula,
přivolá jaro z minula
a rozechvěje srdce touhou
po zemi větrnoslunné,
po hájné noci, po luně . . .

iv

Vy provolejte jaru hurá,
dobrácky líní šťastlivci,
vy, vyznavači Epikura,
vy, Priamové vlastních vsí,
vy, žáci Levšinovy školy,
vy, dámy s mnoha světoboly,
na venkov už vás volá máj,
čas květů, čas hry na šalmaj,
čas vábně opojivých nocí,
do polí volá, na toulky.
Přátelé, žádné okolky!
Naložte vůz a za pomoci
přípřeží nebo na svou pěst
opustte brány těsných měst!

Čtenáři, pro vás vypůjčíme
na cestu lehkou kolesku,
odjedte z města, které v zimě
vám pomáhalo od stesku,
svěřte se náladové múze
a pojdte s říčkou pod haluze
májově svěží dubiny,
k té vísce mého hrdiny,
kde ještě v zimě zarputile
žil v poustevnickém ústraní
nablízku mladé Tatjany,
blouznilky mému srdci milé,
tam, kam nás čím dál teskněji
zvou vtisky jeho šlépějí . . .

vi

V těch stopách půjdem do náručí
modravých hor, kde zčeřený
potůček lučinami zurčí
a pod lipovou zelení
v bublavý pramínek se újí:
tam slavík na šípkové růži
zpívá svou jarní poému . . .
tam napsal hlásá každému,
kdo s tetelivou slzou v oku
u srostlých sosen postojí:
„Zde odpočívá v pokoji
VLADIMÍR LENSKIJ toho roku
a tak mlád v boji zemřelý.
Mír básníkovu popelí!“

Tam nad pokorně prostou schránku
čněl z převislého větvoví
a houřával se v jitřním vánku
věneček svátostinový.

Tam v pozdním čase, v svitu lunny
dvě dívky vdechovaly vůni
hřbitovních jar a v objetí
plakávaly na květy.

Ale dnes . . . nikdo nestýská si
nad hrobem. Stezka od háje
zarostla. Větev prázdná je.
Jen pastýři, teď už šedovlasý,
ještě tu občas nad láptí
svou starou píseň zachraptí.

viii-ix-x

Ubohý Lenskij! hořké slzy
osychaly, stesk dovdychal.
Zradilo dívčí srdce hrzy,
zradilo krutě vlastní žal.
Jiný k ní chodil za milého,
jiný ji utěšoval něhou
milostně podmanivých chvíl . . .
hulán si lásku vydobyl,
hulána z duše ráda měla . . .
a už s ním kráčí k oltáři:
lehýnký úsměv na tváři,
věneček z myrty kolem čela,
žár, rozhořelý plamenem,
v pohledu cudně sklopeném.

Ubohý Lenskij! v oné zemi,
kde mrtvá věčnost přebývá,
rmoutí se básník, navždy němý,
nad zradou víc než zaživa?
Anebo v bráně do nebytí
uhasly všechny jeho city,
blaženě spí tam za Léthé
a nic už neví o světě?

Ano, klid blahé lhotejnosti
nasype hrobař na prach těl.
Utichnou hlasy nepřátel,
přátel i milenek. Jen prostý
spor dědiců nás proklíná
klid neklid, hlína nehlína.

xii

Olinčín hlásek s jedním ránem
zazpíval doma naposled.
Hulán je málokdy svým pánem:
rozkaz — a co jim zbylo? Jet!
Matka se těžko s dcerou loučí,
je zoufalá a její oči
jsou zrovna jak dvě kaluže.
Tatjana plakat nemůže,
jen krve nemá v bledé pleti
snad ani kapičku. A když
jim kdekdo honem dělá kříž,
líbá je, ke kočáru letí,
za okny s žalem schovaná
loučí se s nimi Tatjana.

Ještě tam v dálece za horama
 dlouho je vyprovázela...
 Je sama Tatjana, je sama!
 Odlétla jí ta veselá,
 ta švitořivá vlašovička,
 tu družku, s kterou odmalička
 život byl plný, bohatý,
 osud jí vzal a nevrátí...
 Toulá se parkem... slepě, hluše
 zejí tu tichá zákoutí...
 všude jen černo prázdnoty...
 nic neodvalí kámen z duše
 a slzy nevyplakané
 neulevuji Tatjaně.

Srdce se v samotě a v hoři
 vroucněji k lásce upíná,
 co chvíli se v něm rozhovoří
 vzpomínky na Oněgina.
 Sešel jí z očí jistě navždy,
 jen zášť má cítit od té vraždy
 k člověku, který bez trestu
 zabil jí bratra... nevěstu
 básníka pouze jednu zimu
 však trápil stesk... má jiného...
 mizela žalost pro něho
 jak v modrém nebi proužek dýmu...
 jen ve dvou srdcích možná pláč
 stýská si ještě... stýská?... nač?

Byl večer. Cvrkal cvrček. Vodu
 rozčeřil vánek. Smráklo se.
 Už ztichly písne chorovodů.
 Už zaplápolal na louce
 za řekou oheň. V stříbrojasném
 přisvitu luny šel jak z snem
 stín osiřelé Tatjany.
 Zabraná do rozjímání
 šla a šla. Vtom je na návrší,
 vidí sad v sněhu jasmínů,
 panský dům, vlevo dědinu,
 vpravo pruh řeky stříbrem srší.
 Dívá se na dům, najde vchod
 a srdce buší o překot.

„On je pryč... Nikdo tu nic o mně
 neví...“ Krev tuká do spánků.
 „Mám tam jít?... Je tma v celém domě.
 Podívám se jen za branku.“
 Jde dolů s nevysoké stráně,
 tají dech... stojí polekaně
 u vrátek... vrzla závora...
 A vzápětí se ze dvora
 psi vyřítili jako draci!
 jenže než vyjekla pár slov,
 ze všech stran už se sbíhá houf
 křičících dětí... Dalo práci
 vzít slečnu pod svou ochranu
 a zkrotit vztek těch hafanů.

„Smím dovnitř? Je tam otevřeno?“
 Tatjana klidně tváří se.
 Děti že ne a hned se ženou
 pro klíče k tetě Anisje.
 Za chvíličku ji uspěchanou
 přivedly. Už se před Tatjanou
 otvírá dům, ta pustina,
 z níž uprchl náš hrdina.
 Dívá se: na šarlatu plyše
 znehybněl hádek bičičku,
 opodál na kulečníku
 spí tágo. Další pokoj. Tiše
 stařenka vzdychá: „Zrovna tam
 u krbu pán rád sedal sám...“

V zimě tam s nim zas u večere
 chudák pan Lenský sedával...
 Slečinko, tedka tydle dvěře:
 kabinet pána... Račte dál...
 Tady spal, čet si každý ráno
 knížku, pil kafe se smetanou,
 diškurýroval s šafářem...
 starej pán nad kalendářem
 tu klímbal... s tím sme za těch časů
 celičký půldne v neděli
 tudle v tom koutě seděli
 a hráli sedmu... Věčnou spásu
 dejž mu Bůh v smilování svém
 a prachu lehká budiž zem!“

Tatjana každý koutek laská
 zamlženými očima,
 svůj svět tu našla její láska
 a všechno ji v něm dojíhá
 útěchou divně hořkosladkou:
 stůl potažený tmavou látkou,
 ripsový závěs na dveřích,
 pohaslá lampa, pět šest knih,
 svit, prozařující tmou oken
 do fialovostříbrna,
 obrázek lorda Byrona,
 kovová soška: pod kloboukem
 tvář, která chmurou zastudí,
 a ruce křížem na hrudi.

Tatjana stojí okouzlená
 tou novodobou jeskyní.
 Připozdilo se. Vítr sténá.
 Tma houstne. Už se nad stíny
 rmutných vln těžká mlha hourá,
 jas luny skryla černá hora.
 Poutnice promeškala tu
 už dávno dobu návratu.
 Pohnutí skrývá, jenom zdlouha
 pohled se loučí, jenom vzdech.
 Mlčí. A teprv na schodech
 prosí, zda by zas přijít mohla,
 že by si ráda za světla
 jednu tu knížku přečetla.

Až venku za rezavou bránou
se rozloučily. Druhý den
Tatjana vrací se hned ráno
do prázdna opuštěných stěn.
Konečně byla v tichém koutě
jen se svou láskou o samotě
a jak snad nikdy odmala
dlouho tam hořce plakala.
Pak vzala knihu, druhou, třetí.
Nejdřív nic nebudily v ní.
Za čas však našla podivný
řád ve výběru. Nové světy
otevíraly světlo bran
vnímavé duši dokořán.

Jak víme, Oněgin byl z četby
znehucen, dávno měl knih dost,
několik děl však nedoved by
tu a tam nevzít na milost:
básníka Juana a svazky,
jež líčí celkem bez nadsázky
devatenácté století
i dosti věrné portréty
člověka této nové éry,
bez mravních zásad, bez citu,
pyšného na svou ulitu
ryzího egoisty, který
propadá nečinnosti snů
a jalovému cynismu.

Evženův nehet ostrou rýhou
označil ten či onen list,
čtenářka se zvědavostí ho
znovu a znovu může číst.
Snaží se porozumět, chápat,
proč který názor, postřeh, nápad
zaujal ho, jak vnímal styl,
s čím nesouhlasil, souhlasil.
Leckde byl podnět pro poznámky
dokonce tužkou značené —
tak Evžen, třeba nechtěně,
Tatjaně odemyká zámky
své duše: křížky, kolečky,
čárkami s tečkou, bez tečky.

Konečně clonu odhrnula
a rozpoznává, jaký je
ten, koho rozmar orákula
jí určil, pro nějž prožije
a pro nějž prožila už tolik:
je nebezpečný melancholik?
do pekel patří, do nebes?
je anděl, zpupný ďábel, běs?
co vlastně? parafáze doby?
utkvělá fata morgána?
Childe Harold s duší Moskvana?
lexikon pro vzdělané snoby?
apokalypsa jepičí?
karikatura bůhvíčí?

Našla už Tatjana to slovo?
 Anebo na klíč nepřijde?
 Čas letí. . . Paní Larinovou
 zlobí, že je zas bůhví kde,
 a k tomu názoru se kloní
 i soused. Mluví se jen o ní.
 „Trápení s ní mám odmala,“
 statkářka zanaříkala.
 „Olinka, mladší, už je z domu,
 a Táňa . . . aby naposled
 nám nezůstala na ocet!
 Říká NE tomu jako tomu.
 Nemluví, neusměje se
 a věčně brouzdá po lese.“

„Nevzdychá po někom?“ „Ne! Co jsem
 jich častovala od jara!
 Bujanov, Petuškov — šli s košem.
 Pozvala jsem i husara
 Pychtina. Ten vám: semdle támdle,
 byl namouduši med a mandle.
 Říkám si: co by chtěla víc!
 A Táňa? . . . Kdepak! . . . Zase nic!“
 „Hm . . . pomůže trh na nevěsty,
 Moskva! . . . Já na tohle mám nos . . .
 Tam bude ženichů jak vos!“
 „Důchod mi slábne naneštětí . . .“
 „Na jednu zimu by to snad . . .
 a když ne . . . já vám půjčím rád.“

Dodala matce dobré myslí
 porada s dobrým sousedem,
 ještě se poradila s čísly
 a usoudila — pojedem.
 Tatjana slyší, jakou poctu
 má prožít: předvést světu soudců,
 jimž málokdo se zachová,
 vzor naivity venkova,
 své šaty bez módního lesku,
 svou nemoderně prostou řeč . . .
 stát na pranýři jako terč
 pro posměch grácií a hejsků! . . .
 Ne! . . . Kéž by ji ten vesnický
 tichý svět ukryl navždycky!

Teď vstává s prvním kuropěním
 a jde se loučit do polí,
 pohledem teskně pozastřeným
 objímá celé okolí:
 „Sbohem, mé hory, moje louky,
 můj lese, stinný, přehluboký,
 sbohem, můj jasný blankyte,
 sbohem, mé štěstí, ukryté
 v zákoutích nejmilejších končin . . .
 klid, ticho mám dát za zmatek,
 za cinkot světských pozlátek . . .
 i s tebou, volnosti, se loučím . . .
 Odcházím od vás . . . proč a kam?
 Co mě tam čeká? Jaký klam?“

Pozdě se z toulek vrací domů.
Nevidí jenom to, co dřív:
hned potok, hned zas hlouček stromů
říká si očím o obdiv.
Jde do smrčiny, do doubravy,
na lukách s květy porozpráví
jak s nejbližšími přáteli.
Jenže dny rychle mýjely.
Po babím létu přišla jeseň.
Přírodu rozechvíval strach
jak obět v zlatých okrasách...
Severák nad pochmurným lesem
nakupil houravy — a z nich
zima zas vykouzčila snůh.

xxx

Přišla, je všude... v kouskách vaty
zlehýnka visí na stromech...
prostírá v polích, na úpatí
všech kopců něco jako mech...
nehybnou řeku s výškou břehů
srovnává peřím... mrazem v sněhu
blyskotá... Ze svých kouzel, čar
všem dává nějaký ten dar.
Jen Táně nic. Ta v neúprosných
zimních dnech nejde nazdařbůh
vdechovat rozjiskřený vzduch,
ta nepospíchá z lázně pro snůh
na ňadra, na tvář, na šíji...
Ne... zimní cesta děsí ji...

Přes věčně odkládané lhůty
den odjezdu se přihneme.
Jsou okovány, prohlédnuty
saně už notně chatrné,
připrahají k nim odhodlaně
tři kibitky a nosí na ně
slamníky, truhly, kompoty,
kastroly, lžíce na boty,
posady kohoutů, krůt, kačen,
peřiny, med et cetera —
veze se prostě veškerá
výbava. Se zoufalým pláčem
dům loučí se jak náleží:
šest vysloužilých trojspreží

xxxii

už vyvádějí z teplé stáje,
svačinu nesou v servítku
a každý kočí ženským laje,
že přecpávají kibitku.
Forajtr hrdě trůní v čele
na herce stářím otupělé.
Už nasedají s očima
plnými slz. Co nohy má,
utíká k bráně. Sebejistě
šine se průvod šířkou vrat.
„Samoto, sbohem nastokrát!
Sbohem, mé tiché útočiště!
Vrátím se k vám? Ach, kdoví kdy...“
Tatjana pro pláč nevidí.

Až se k nám přes ty naše hráze
vzdělanost jednou dostane,
po jistém čase (při úvaze
filosoficky nestranné
tak za pět set let) zaručeně
i cesty podlehnou té změně:
ruskou zem v prudkém rozvoji
sít silnic přetne, propojí.
Přes vody vzklenem do oblouků
sta mostů z pevné oceli,
odsunem hory, tunely
prokopem pod řečišti toků,
křesťanským duším světlo dá
na každém rohu hospoda.

xxxiv

Zatím stav našich cest je chabý,
bortí se mosty z vetších dřev,
na zastávkách nám v noci švábi,
štěnice, blechy pijí krev.
Hospody? Kdepak! Hladomorny!
A v každé visí na zdi vzorný
ceník všech pokrmů i vín
pro povzbuzení tvorby slin.
Poutníci trpí, kykloповé
jim zato v žáru ohnivém
pomalým ruským kladivem
spravují ještě zbrusu nové
výrobky hbité Evropy
a chválí rodné příkopy.

Jen přijde zima, nastoupí s ní
však jiný, příjemnější čas.
Jak bezduchý verš módních písní
jsou hladké cesty zimních tras.
Ta radost pro Automedony,
když letí s trojkou bluných koní
a pozorují s kozlíku,
jak frní ploty milníků.
Jenomže opatrná paní,
aby moc neutratila,
měla svůj trén a rozmilá
Tatjana při tom kodrcání
myslela, že se unudí:
jeli už plných sedm dní.

xxxvi

Teď však jsou u bělokamenné
nádhery, teď jsou u Moskvy!
Báněmi, kříži v sněžné pěně
se starobylé město skví.
Kolikrát učarovala mi
paláci, kopulemi, chrámy,
v zeleni, v běli, ve zlatu
skvostného panorámatu!
Osudem štván, jak často v dálece,
jak často v trpké porobě,
má Moskvo, snil jsem o tobě!
Má Moskva... čím vším rozhoupal se
ten zvon, když v srdcích slavil křest!
Čím vším zní jméno matky měst!

Poutníky klenbou doubrav zdraví
Petrovský zámek. Opona
chmur halí krásu zašlé slávy.
Nezahřál Napoleona,
když čekal, vztyčen nad epochu,
až Moskva v kajčnickém rouchu
pokorně pokloní se mu.
Nepřinesla klíč od Kremlu
v prosebně napřažené ruce,
nehrála břešknou fanfáru!
Vítala bleskem požáru
nedočkávého vojevůdce!
Pozoroval ji z těchto stěn,
do chmurných úvah pohroužen.

xxxviii

Sbohem, ty svědku zlého pádu,
Petrovský zámku! Forajtře,
hyjé! A už je někde vzadu
Tverská, už drsný bulvár dře
plech kibitek a rámy saní
a všude kolem dámy, páni,
mužici, boudy, věže, zdi,
skla, trhovkyně, průjezdy,
kláštery, chajdy, sloupořadí,
lucerny, kluci, bulváry,
paláce, kupci z Buchary,
kozáci, apatyky, sady,
lví znaky, kříže nad chrámy
obletované kavkami.

Dvě hodiny se průvod plouží,
než tisícátou uličkou
dojede k domu na nároží
Charitonjexské s Mjasnickou
a stojí. Bydlí tady teta,
kterou už dlouhá čtyři léta
na úmor trápí úbytě.
Půlky vrat kovem pobité
otvírá starý Kalmyk — v dlani
punčochu, brýle na nose.
V salóne hosté octnou se,
komtesa, šťastná ze shledání,
zvedá se na podhlavníku.
Těch objetí, těch výkřiků:

xli

Komteso! Ach! Pachte! Má milá!
Mon ange! Ma chère! „Ach posad se.
Nadlouho? A já netušila...
Připadám si jak v pohádce!...
Kde je ten čas!... Má milovaná!“
„Alino, to je dcerka, Táňa!“
„Táničko! Drahoušku, pojď sem...
Není to všechno jenom sen?...
Pachte, a povím ti, co dělá
Grandison!“ „Kdo?... Můj bože... vím...
Grandison... ano... Co je s ním?“
„Za Jauzou bydlí, v kostela...
oženil syna... k vánocům
přál mi... prý koupí letos dům...“

A víš, ten... ale časem to snad
stačíme probrat... Příbuzní
musí hned zítra Tánu poznat...
Škoda, že nepojeďu s ní...
jen ležím... nic už nemám z města...
Vás jistě unavila cesta,
teď všechny tři se prospíme...
jsem slabá... naneštěstí mě
i velká radost k smrti zmůže,
nejenom smutek... ubohá
troska je ze mne... mátoha...
Ne, stáří nestele nám růže...“
A v slzách ke vši únavě
rozkašlala se drásavě.

Je dojmavá její péče
a radost... v novém přístřeší
čas nekonečně však se vleče
a Tatjanu nic netěší.
Pod baldachýnem často v hoří
celou noc oči nezamhouří
a s prvním zvonem nočních hran,
probouzejícím neklid rán,
zimavě u okna se schoulí...
Jak doma úsvit vyhlíží...
Roztává šero... Za mříží
však nezazlátnou lány polí,
má před očima jedině
zeď, dvůr, stáj, splašky z kuchyně.

Co už se s matkou najezdily:
každý den jinak na oběd,
svou nudou krátí dlouhou chvilí
strýčků a — větší měrou — tet.
Příbuzní vzácné milé hosty
zasypávají laskavostí
a výkřiky a polibky.
„Tys vyrostla! Já z kolíbký
tě brala! Já ti dala pannu!
A já ti byla za kmotru!
Já nutila tě do dortů!
Já do husarů z marcipánu!“
A přiznávají dojemně:
„Jak ten čas letí! Stárneme!“

Jsou ale stejní jako kdysi,
na nich, v nich nic se nemění:
tyl pořád stejně splihle visí
na čepci tety Jeleny,
Anně se šminka stejně hloupá,
Věra je pořád stejně hloupá,
strýc Ivan lže jak předešle,
strýc Lev je stejný držgrešle.
Těší a trápí tetu Ljubu
tentýž AMI MONSIEUR FINEMOUCHE
a tentýž piněl, tentýž muž,
který je členem téhož klubu
a se vším smířen, potají
dál za dva pije, za dva jí.

Sestřenky Tatjana však mate.
Pohledy mladých grácií
zpočátku od hlavy až k patě
pochybovačně měří ji:
zdá se jim podivínská v něčem,
venkovská, nepřístupná řečem,
hubená, bledá do běla,
a přesto hezká docela.
Potom, jak u dívek to chodí,
začnou ji líbat, přilnou k ní,
kdeco jí snesou, na lokny
vážou jí pentle podle módy
a v chvilkách sdílné nálady
tajnosti srdce vyradí,

xlvii

své sny a úspěchy a něčí
nezdary, prohry, zálety.
Tak dívkám plyne voda řečí,
zpěněná slastí klevety.
Doufají, že jim za tu zpověď
nemůže Táňa nevyhovět,
že svoje srdce otevře.
Tatjana jejich důvěře
však nedává nic na oplátku,
nechápe, proč to říkají
ty tajnůstkářky zrovna jí,
a poklad svých slz, svého zmatku,
mlčící, nedůvěřivá,
hluboko v srdci ukrývá.

xlviii

Ráda by sledovala nitky
v salónních řečech, v debatách,
jenomže všude slyší plytký,
jalový, nesmyslný tlach...
šed nudy na lidi se lepí,
nudné jsou dokonce i klepy...
v pustině žvástů, v tmoucí tmě
těch třeskůplesků nesvitne
jiskřička myšlenky, blesk žertu
roznítit srdce neumí,
hřejivý vtíp mdlé rozumy
bezděčně nevypustí ze rtů...
Už ani směšně hloupou lež,
ty světe frází, nesvedeš.

xlix

Šviháci z archívního kroužku
zkoumají její hodnoty
a při svých soudech ani trošku
neomalenost nekrotí.
Jen jeden vyložený blázen
zamiloval se do ní rázem
a opřen o rám veřejí,
hold v elegii píše jí.
U tety, kde zvou Vjazemského,
promluvil s ní ten milý host
a získal její náklonnost.
Že vypila čaj vedle něho,
jakýsi starý neženáč
hned vyptává se, co je zač.

Však tam, kde divá Melpoméné
 kvílivým pláčem naříká
 a perly svých slz hází stěně
 necitelného publika,
 kde sen se vznáší nad Thálií
 a potlesk přátel nevzbouzí ji,
 kde doposud je ve flóru
 obdiv jen pro Terpsichoru
 (jako když naše mladá léta
 mívala lístky ke stání),
 tam nevšimnou si Tatjany
 kukátka pánů znalých světa,
 dámy k ní z lóží neskloní
 své závistivé lorňony.

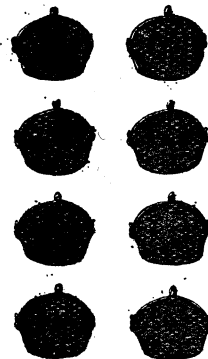
Pak musí podstoupit křest Klubem.
 Tam vedro, tlačení, vzruch,
 zrcadla, bombardóny, buben,
 vír párů, vlny krajk, stuh,
 hemživé galerie, svíce
 a obrovité pŕlměsíce
 čekaneek v mžiku ohromí
 smysly až do bezvědomí.
 Hejsci tu vystavují módu
 svých impertinencí, svých vest,
 nudu svých lorňonů, svých gest.
 S propustkou v kapse hráze vchodů
 prorazí, zahřmí, zazáří,
 uchvátí, zmizí husaři.

Co hvězd má půlnoc pro oblohu,
 co krásek Moskva pro nás má.
 Nad hvězdy z úradku všech bohů
 však skví se luna přejasná.
 Ta, kolem níž má plachá lyra
 čarokruh ticha uzavírá,
 nad všechny krásky jediná
 noc jasm lunny rozzíná.
 Jak nožku zvyklou na oblaka
 nadnáší i ta drsná zem!
 Jak ňadra hladí úplíkem!
 Jak pohled snivým kouzlem láká!
 Jak... Přestaň: nedoplatils dost
 na sny a na pošetilost?

Mazurka, kvapík, noha k noze,
 smích, ruch, shon, fráze... Tatjana
 s tetami stojí na ochoze,
 nemluvná, neudýchaná,
 nevidí vír a rej těch lidí,
 jež z celé duše nenávidí,
 je jí tu těžko... odplouvá
 v myšlenkách k tichu domova,
 k ubohým, prostým vesničánům,
 do zákoutí, kam zdaleka
 zurčivý potok přitéká,
 k svým květům, k večerům i ráním
 svých knih a pod ten stinný strom,
 kde kdysi zjevil se jí ON.

Do daleka se zatoulala
 od plesu, od společnosti
 i od vážného generála,
 který z ní oči nespouští.
 Sotva však na chvíli se ohléd,
 tetičky vyměnily pohled
 a hned se mají k neteři:
 „Podívej, tamhle u dveří!“
 „U kterých? Co mám vidět vlastně?“
 „Vlevo... teď zrovna ruku zved...
 vidíš?... no tam v tom hloučku... teď
 promluvil s tím, co má ty třásně...
 a teď si z kapsy šátek vzal...“
 „Bože... ten tlustý generál?“

Tatjaně k zářným perspektivám
 pográtuluju, chcete-li,
 a půjdem k tomu, o němž zpívám,
 na nějž jsme pozapomněli...
 Abych dal vhodnou formu slovu:
 OPĚVÁM MLADOST PŘÍTELOVU,
 JEJÍ, Ó, MNOHÉ VRTOCHY.
 EPIKO, MUSO EPOCHY,
 NAD PRACÍ VLEKLOU, Ó, STŮJ PŘI MNĚ!
 POSKYTNI HŮL MI KU PSOTÁM,
 BLOUDIT MI NEDEJ SEMO TAM.
 Tak. A zas dolů, vznosné břímě!
 Klasicisme, chceš pouto slok:
 ten pozdní vstup ber za prolog.

Žij si blaze, jestli navždy,
 pak si navždy blaze žij.

BYRON

V ten čas, kdy v parcích za lyceem,
kde dorůstal jsem v idyle,
mile mi bylo s Apuleiem
a s Ciceronem nemile,
v ten čas se náhle s rozkochaným
labutím křikem, s jarním vláním
v zátiší jezer tajemně
zjevila múza vedle mne.
Prozářil celu lyceisty
prudký jas: hostila mě svým
nektarem nekvašených vín,
oslavila svět dětsky čistý,
hrdinské ruské mohyly
i lásku ještě motýlí.

ii

Svět uvítal ji štědrou dlaní,
úspěch nás vedl před vavřín:
nad hrobem pouсмál se na ni
a požehnal nám Děrřžavin.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Když zákon ctil jsem jenom v právu
na nezřízené požitky
a prožíval své city v davu,
do vřavy debat, na pitky,
jež hlídkám naháněly hrůzu,
brával jsem s sebou bujnou múzu,
když dary zralé, nezralé
noc co noc na bakchanále
gejířem chrlívala ze rtů,
u vína hosty bavila,
když mládež jako zběsilá
lítala za ní třeba k čertu,
já chlubíval se jinošsky
přátelstvím té své divošky.

iv

Nezbylo než dát sbohem městu,
přátelům... Zas šla přede mnou.
Kolikrát krášlila mi cestu
čarovně tichou poémou,
či lyrou vášně mnohostrunnou...
Kolikrát pod kavkazskou lunou
provázela mě přes hory
v podobě krásné Lenory...
Kolikrát dopřála mi v klidu
velebné noční Taurie
proniknout do melodie
věčnosti: slyšet nereidu,
chorál, jímž vlny zapěly
svůj hymnus o stvořiteli...

Z paměti začas vypadly jí
hostiny, městský lesk a spěch,
v divoké teskné Moldávii
ve vozech žila, ve stanech
s potomky bludných pranarodů,
řeč bohů dala za svobodu,
za divné, strohé jazyky,
za písně stepní lyriky
a byla za to všechno vděčná...
Vtom nastala však proměna
a múza, smutná, zasněná,
v parku jak maloměstská slečna
začetla se mi poránu
do francouzského románu.

vi

Dnes tu svou stepní krásku беру
poprvé na honosný ROUT,
svět, k němuž cítím nedůvěru,
nevidím kolem ní moc rád.
Nadutou hradbou skvostných šatů,
aristokratů, diplomatů
a uniforem proklouzla,
usedla, jako na kouzla
dívá se na přehlídku krásy,
na majordoma, na hosty,
jež s dvorskou okázalostí
mladičké paní domu hlásí,
na dámy, které rámuje
shluk fraků jak černí etuje.

Líbí se jí hra etikety
v oligarchickém přepychu,
řád daný tituly a léty,
chlad nad chlad, pýcha nad pýchu.

Kdo ale mezi hodnostáři
stojí s tou neprůhlednou tváří?
Tak mlčky, cize, jako by
všechny ty lidské podoby
byly jen masky vlezlých příšer?
Ješitnost, krutě dotčená,
splín trápí ho? Co? Evžena
že připomíná? Odkud přišel?
A je to Evžen? ... Ano, je.
„Hm... Ještě dělá rozbroje?

viii

Ještě si hraje na strašáky?
Či má už hlavu vychladlou?
Vrátil se, ano, jenže jaký?
Zas zinscenuje divadlo?
Zač přestrojí se? Za Melmotha,
kosmopolitu, patriota?
Childe Harold, kvaker, svatoušek,
co zazáří z těch škrabošek?
Anebo zmoudří kupříkladu
jak vy, já, prostě jako my?
Že nemá kouska svědomí!
Dal bych mu jednu dobrou radu:
shodit ten staromódní plášť...“
Znáte ho? „Vlastně nijak zvlášť.“

ix

Proč tedy o něm pronášíte
tak zasvěceně přísný soud?
Proto, že vždycky všecko hbitě
dokážem soudit, zavrhnout?
že prudký, neopatrnický
jedinec samolibě nicky
urazí nebo pobaví?
že tlach si berem do hlavy?
že hloupost bývá vzteklá, vratká
a rozum nepohodlný?
že spíš než činy oslní
nás často slovní cingrlátka?
a protože jen k průměru
míváme sklon a důvěru?

x

Je šťasten, kdo byl v mládí mladý
a v pravou chvíli dospělý,
kdo pochopil, co hlavu zchladí,
že zato nervy zocelí,
kdo věděl, kde sny mají meze
a kam se s nóbl lůzou sveze,
v dvaceti měl dost obleků,
v třiceti vhodnou manželku,
dokázal v pětáctyřiceti
vyrovnat dluhy na nulu
a přiděl slávy, titulů
i peněz vysluhoval s léty,
ten, komu fáma troubí tuš:
X. Y. je skvělý muž!

Jak těžce člověka však mrzí,
 když neuměl žít pro mládí
 a vidí, že mu zradou brzy
 odpovědělo na zrady,
 že i sen zbožně vysnívaný,
 že i to nevjroucnější přání
 vzápětí zetlívaly mu
 jak listí v plísni podzimu.
 Ubožák, komu dřív než k stáru
 smrskne se život do hostin
 a do formalit, kdo jak stín
 jde za průvodem pohlavárů,
 ačkoliv s nimi nesdílí
 názory, vkus a omyly.

xii

Ubožák (vidte), kdo je lidmi
 souzen, ač málokdo ho zná,
 koho ti uvážlivě klidní
 označí prostě za blázna
 či za stoupence mylných směrů,
 za masku nebo za příšeru
 či za Démona Druhého.

Oněgin (už jsme u něho),
 jenž marně pokoušel se vinu
 vymazat navždy z paměti,
 žil do svých šestadvaceti
 jen v pusté nečinnosti splínu,
 bez zaměstnání, bez ženy,
 bez cíle, bez naplnění.

Zatoužil střídat cestou cestu
 a měnit dálku za dálku
 (vlastnost, jež podobá se trestu,
 dobrovolný kříž tuláků).
 Opustil ticho luk a doubí,
 kde všechno od nebláhé doby
 úporně vnucovalo mu
 stín krvavého fantómu.
 Na cestách bavily ho zmatky,
 náhody toulek nazdařbůh,
 začas ho ale dohnal duch
 dotěrné chandry zase zpátky
 a osud z lodi zanes ho
 hned na ples jako Čackého.

xiv

Teď hlavy vlna vzruchu čeří
 a šeptem rozšuměl se sál...
 Objevila se v rámu dveří
 dáma, s ní vážný generál.
 Neoplývala ambicemi
 zazářit ve všem nade všemi,
 neměla vyzývavý hlas,
 nenutila se do grimas,
 nebyla strohá ani sladká,
 nečičel z ní chlad módedam...
 Nic na odív a v ničem klam...
 Byla svá, prostá, jemná, zkrátka

DU COMME IL FAUT... (Jak pro tvůj klid,
 Šiškové, tohle přeložit?)

Roj mladších dam se k ní hned slétne,
 starší ji zdraví úsměvy,
 poklony mužů, jindy letmé,
 jí větší úctu projeví,
 dívky jsou před ní tišší, plašší,
 jak na křídlech se sálem vznáší
 generál, který pýchou zved
 ke stropu zlato epolet.
 Její tvář snad se ledaskomu
 mohla zdát nedokonalá,
 na chvílku však se nedala
 vyprovokovat ničím k tomu,
 co módní kruhy v Londýně
 zvou VULGAR... (Jak to v ruštině...)

Moc se mi tohle slovo líbí,
 přeložit ho je těžká věc,
 čpí novotou a bezpochyby
 mu nepokvete laskavec.
 Měl jsem ho použít v epigramu...)
 Sledujme ale naši dámu.
 Usedla s nenuceností
 půvabů zvyklých na pocty
 hned vedle něvské Kleopatry,
 zářivé Niny Voronské,
 ani ta ve své démonské
 kráse, jež povzdech loudí na rty,
 až nadpozemsky spanilá
 sousedku nezastínila.

Evžen si připadá jak slepý.
 „Ona?... A tady?... Vážně?... Ne...
 Kde by se tu z těch pustých stepí...“
 a pozoruje upřeně
 tvář, jež mu připomíná čísi
 v paměti zasunuté rysy,
 skly nutkavého lorňonu.
 „Znáš, kníže, tamtu madonu,
 co se španělským velvyslancem
 hovoří? Tu v tom baretu?“
 Kníže se usmál: „Ale? Tu?
 Hned představím tě... vidíš, sám jsem
 zapomněl... jedeš zdaleka...“
 „Kdo je to?“ „Moje manželka.“

„Oženil ses? A beze slova!
 Nic nevím! Dávno?“ „Předloni.“
 „A žena?“ „Byla Larinová.“
 „Tatjana!“ „Znáš ji?“ „Na koni
 mám k nim skok.“ „Tak pojď!“ Rozjařeně
 přivádí kníže ke své ženě
 druha, s nímž je teď spřízněná.
 A kněžna vidí Evžena...
 Ať hrůza z toho překvapení
 sebevíc srdcem otrásla,
 zmatená, zjhlá, užaslá,
 zůstala přesto beze změny:
 jak předtím prostá, laskavá,
 klidně mu ruku podává.

Nejenže neskřípl tón hlasu,
nezrudla, nepobledla pleť...
cít nerozechvěl ani řasu
a nerozvlnil ani ret.
Ať Evžen sebebátravěji
díval se, v jejím obličejí
viděl jen bohorovný klid.
Nadech se, chtěl ji oslovit
a... a nic... Ona rozprávěla,
ptala se kde byl, v dědině
zdali si neodpočine.
Pak unaveně na manžela
pohlédla... sálem propluli...
A Evžen stojí strnulý.

Nemůže věřit vlastním očím.
Opravdu viděl Tatjanu?
tu, které v tichu dálných končin,
ve čtvrté hlavě románu,
osvícen duchem mravních zásad,
dokázal spásné pravdy hlásat?
tu, jejíž list má schovaný?
jež srdcem psala vyznání
bez obvyklých lží, bez ostychu?...
tu viděl?... bdí či jenom sní?...
Co dívka, jejíž bezmocný
osud v něm kdysi budil pýchu,
má společného se ženou
tak sebejistou, lhostejnou?

Vznosná síň připadá mu těsná,
skvostný rout nepohostinný,
a doma zas ho plaší ze sna
hned zlé, hned vábné vidiny.
Procítá do pozdního rána.
Pozvánka: Kníže N. zve pana...
na večer. „Ach! K ní! K Tatjaně!
Jak rád!“ a dlouho přehnaně
smolí pár řádek odpovědi.
Co je s ním? Jaký pocit mu
rozčeřil náhle v duši tmou?
Co prolomilo v srdci ledy?
Stesk? hořkost? nebo poddal se
zas dávné touze po lásce?

Den táhne se mu jak zlé nitě,
nic délku hodin nezkrátí.
Konečně deset! Evžen hbitě
vyjíždí, už je před vraty...
a ztrácí půdu pod nohama.
Tatjana v salóne je sama,
ke stolku zve ho, usedli
naproti sobě. Pobledlý
Oněgin mlčí... Ostýchavě,
trapně se potom zaplétá
do smyček řeči... Prokletá,
lstná myšlenka mu leží v hlavě...
Je trapný... Nezátrémovaná
a příjemná je Tatjana.

Přichází manžel a s ním vhodná
možnost čím skončit tête-à-tête.
Vykládá jí, jak za svobodna
s Evženem uměl vyvádět.
Smích. Další hosté. Salón žije.
Sůl velkosvětské ironie
podněcuje chuť k debatě:
rozmarně, nepředpojatě
hned natukne se to, hned ono,
a ke slovu se dostává
i nebanální rozprava,
bez těch pravd, kterým unisono
přitakává se, jiskření,
jímž nikdo není dotčený.

Byli tu však i ti, co tvoří
sbor nutný pro dekoraci:
velkoměšťáctí diktátoři,
všudypřítomní hlupáci,
arbitři elegantiarum,
kousavé dámy, jejichž jarům
růže už věnec nevijí,
pár ještě mladých mumií,
člen diplomatického sboru,
obletovaný ze všech stran,
ze staré gardy jeden pán,
jenž nepostrádal při humoru
důvtip a neurážel stud,
což je dnes směšné poněkud.

Byl tu pán, který měl jen ostny
a soptil ve své morálce
na nový román — málo ctnostný,
na čaj — moc sladký pro znalce,
na vkus žen — ve všem málo pestrý,
na řád, jež dostaly dvě sestry,
na špatný východ nebo vchod,
na válku, na sněh, na svou choť.

.....
.....
.....
.....
.....

Prolasov byl tu, jeden z bůžků
slávy až hrůza nečistě,
podlec, jenž otupil ti tužku
na stránkách všech alb, Saint-Prieste.
Další lev trůnil v čele sálu
jak vystřižený ze žurnálu,
s ruměncem — od vzpruh? od horka? —
kýčovitého amorka.
Byl tu i prostý cestovatel
v přepřeškrobené košili,
kterého ohodnotily
úsměvy kroužku dobrých přátel
a na nějž civěl každý host
jak na vtělenou pečlivost.

Pro Oněgina však tu byla
jen ona, jenom Tatjana,
ovšem že ne ta pošetilá,
nešťastně zamilovaná,
ale ta chladná, odmítavá,
ta, které dalo božská práva
královské město na Něvě.

Ó lidé! jak jste po Evě
náchylní k pokušení, slabí:
co máte, to vás netěší,
a had čím dál tím lstivější
vás k tajemnému stromu vábí,
ráj zdá se vám dost žádoucí
jen v zakázaném ovoci.

Má Tatjana... jak změnila se!
Jak dobře zpívá z jiných not!
Co dokázala v krátkém čase!
Jak vklouzla do honosných pout!
Kdo hledal by stesk dívčí lásky
v bohyni, která vpravdě carsky
udává společnosti tón?
A kdysi její bůh byl on!
Kolikrát za bezesných nocí
u okna, plachá, tesknící,
luně, své orodovnici,
šeptala prosby dětsky vroucí
a snila, že ho připoutá
k selance svého života.

Láska v nás v každém věku hárá,
jenomže prudká, vášnivá,
tak jako bouře polím zjara
jen mladým srdcím prospívá:
záplavou vláhly osvěží je
a novou sílu do nich vlije
a život bujně, divoce
rozkvete, vydá ovoce.
V podzimním věku neúrody,
už za životní souvratí,
na vášeň srdce doplatí:
i pole změní chladné vody
podzimních bouří v močály,
i lesům kosti odhalí.

Už ano: láska Evženovi
dětinsky hlavu popletla,
přeludy jejích vidin loví
jak za tmy, tak i za světla.
Reptavý rozum neposlouchá,
k Tatjaně jezdí: jako socha
den co den stojí před halou,
kamení kdyby padalo.
Je vděčný, když jí opatrně
sobolí boa přehodí,
když hříčkou šťastné náhody
dotkne se jí, když porozhrne
před ní šik pestrých livrejů,
či kapesníček zvedne jí.

Nepohne její lhostejností,
 kdyby stál před ní bez hlavy.
 Jak ostatní ho doma hostí,
 u cizích krátce pozdraví,
 někdy mu řekne dvě tři slova,
 jindy se nevíšimavě chová,
 a v ničem koketérie —
 ta vyšším kruhům cizí je.
 Oněgin má už v očích stíny:
 ona se nerdí, nezasne.
 Oněgin chřadne, nakrásně
 by mohl chytit souchotiny.
 K doktorům už se dostal z ní
 a od nich málem do lázní.

Nejel. Dá radši světu amen
 a sedne k věčné besedě
 s pradědy. Ona jako kámen
 mlčí (to žena dovede).
 Nevzdal se, nechce stáhnout plachty,
 dál doufá, dál se marně pachtí...
 Natolik jednou vzchopil se,
 že milé kněžně v dopise
 upřímně vyjevil své city...
 Přišlo mu párkrát na mysl,
 že psát je holý nesmysl,
 jenže teď nebylo už zbytí:
 hnala ho sebezáchova.
 List jsem vám opsal doslova.

*Vím: vaše ctnosti pohrdnou
 zpovědí tajemného smutku.
 Váš pohled vysloví mi důtku,
 hrdou a nemilosrdnou.
 Co chci? Proč city, které skrývám,
 upřímně můj list vyzná vám?
 Jak ironickým invektivám
 sám v plen se možná vydávám!*

*Když poznal jsem vás a když něhou
 váš cit tál srdce do živého,
 zděsily mě ty přísliby:
 náklonnost podrobil jsem soudu
 v zbytečném strachu o svobodu,
 která se brzy znelíbí.
 Pak vyvstal stín té tragédie...
 Lenskij, zlou smrtí skosený...
 Všechno, čím srdce v těle bije,
 vyrvat jsem chtěl i s kořeny.
 Bláhově jsem svá pouta zlomil
 v domnění, že mi svoboda
 za štěstí jinou radost dá.
 Jak doplácím dnes na svůj omyl!...*

*Ne, být jen s vámi, vidět vás,
 zachytit každé vaše hnutí,
 pousmání rtů, záchvěv řas,*

*očima lásky uhranutý,
ctít ve vás krásu, k závratí
vdechovat, čím jste srdci drahá,
před vámi zjihlý, dojatý,
umírat... byl by vrchol blaha!*

*Není mi dopřán: kvůli vám
trápí se tu má bludná duše,
než doživoří, prožívám
v zoufalém stesku, slepě, hluše
poslední dny a hodiny.
Bez něhy, bez dobrodiní.
Můj život dohasíná, ano,
aby se neobrátil v dým,
musí mi dávat každé ráno
jistotu, že vás uvidím...*

*Mám strach, že můj list nevymodlí
mi milost, že v něm bez citu
můžete spatřovat jen podlý
klam pro sentimentalitu.
Kdybyste věděla, jak strašně
je prahnout touhou po lásce,
hořet — a vůlí plamen vášně
dusit, ač srdce zdráhá se,
v představách nedbat na přetvářku,
klesat vám k nohám, s prosbami*

*drásavých zpovědí, slz, nářků
toužebně klečet před vámi,
a ve skutečnosti jen hladce,
povrchně s vámi rozprávět,
konvenčním chladem slov a vět
nic neříkat — a usmívat se!*

*Buď jak buď: od dnešního dne
nemám sil k sebeovládání.
Milost či ortel z vašich dlaní
můj příští osud rozhodne.*

xxxiii

*Marně však čeká. Píše stejný
druhý list, třetí, v naději
marné zas... Hledá rozptýlení
v klubu... a sotva vejde... ji...
ji potkává... Nic! Dvěma slovy
na jeho pozdrav neodpoví.
Ach, jaká krutá proměna!
Jak ledová je, kamenná!
Jak tvrdě, neústupně, přísně,
jak rozhořčeně svírá rty!
Kde, kde je záchvěv závratí?
kde stopa bolesti? slz? tísně?
Nic. Všechny city vychladly.
Jen hněv se v tváři zrcadlí...*

A snad i bázeň hrdopýšek,
že muž, že lidé mohli by
odhalit slabou chvíli, hříšek...
Jak Evžen zná ty pochyby!...
Všechno je marné!... Na odjezdu
proklíná nepříznivou hvězdu
a v šílenství, jímž stihla ho,
zas rozhodl se pro blaho
samoty ve hře na asketu.
Zopakoval si období
té nakažlivé choroby,
kdy zády otočil se k světu
a kdy se mu hřál za řadry
had zakuklený do chandry.

Zase ho četbou, leckdy kusou,
kdejaký autor zaměstnal,
Fontenelle, Gibbon, Herder, Rousseau,
skeptický Bayle, Madame de Staël,
Manzoni, Chamfort, Bichat, Tissot
a z našich ti, co ke čtení jsou
i nejsou... prostě v azbuce
čet všechno, co měl po ruce,
i almanachy, časopisy,
z kterých nám kyne náprava
a v nichž se mi dnes nadává
na místech, kde jsem býval kdysi
veleben nad pomyslení:
E SEMPRE BENE, vážení.

Hm, k věci?... Býval četbou zmořen,
vnímal z ní ale pramálo...
touhami, přáními a hořem
srdce mu překypovalo.
Marně se často vracel zpátky...
očima duše mezi řádky
četl si... Jaké podtexty
ho zaujaly?... Pověsti,
v nichž z hlubin srdce povytane
děj lásky dávno prožitý,
zlé předtuchy a pocity,
dopisy dívčí rukou psané,
hlas šeptající pohádku,
sny bez konců a začátků.

Hra citů sladce kolébavá
zvolna ho houpá, houpá... a
vír fantazie rozehrává
pestrý sled svého faraa.
Vidí, jak náhle čísi tělo
v tajícím sněhu znehybnělo,
slyší, jak kdosi za mlhou
říká: co naplat, zabil ho.
Vidí své dávné nepřátele,
klepařské eskamotéry,
milěnky s cejchem nevěry,
přátele ze zrad podezřelé...
a do všeho se prolíná
ONA... ta věčná vidina!...

Propadl začas tomu zvyku,
div mu to nešlo na mozek
a div se nedal na lyriku.
Upřímně: ten by toho řek!
Mohlo se to stát, to je jasné:
do mechanismu ruské básně
nám magnetismus zasvětil
klidně i antipoety.
Dal poeticky v ale světu:
hleděl, jak plamen plápolá,
pobroukával si IDOLA,
či prozpěvoval BENEDETTU,
a do ohně mu padal v snách
tu pantofel, tu almanach.

xxix

Dny mýjely... Už plašil zimu
dech předjarního ovzduší...
Nesedl Evžen na lep rýmů,
nepřišel o krk, o duši...
A jaro vehnalo mu do žil
novou krev: jednoho dne složil
pléd na záda, pléd na nohy,
jak medvědi své brlohy
opouští dusný dům a k Něvě
vyjíždí, jen to zasviští...
Blyskotá slunce na třísti
modrých ker... Dlažba po oblevě
špinavou břechkou hlodá snůh...
Kam po ní Evžen na saních

pospíchá? Uhádli jste. Ano,
jako by mu šlo o život,
žene se za ní, za Tatjanou,
ten nenapravitelný bloud.
Dojel. Jak ve snách projde vraty.
Na chodbě nikdo. Do komnaty
vchází: zas zeje prázdnotou.
Otevřel dveře. Co ho to
tak ohromilo? radost? tíseň?
Bez hnutí, klidná na pohled,
kněžna, tvář v dlani, bledou pleť,
u stolku sedí nad dopisem
a slzy, slzy bez konce
z přivřených očí řinou se.

xli

Kdo nepoznal by v téhle něžné
bolesti dávné vyznání?
Kdo nepoznal by v téhle kněžně
žal Tatjany, mé Tatjany?
Touha, tím bleskem roznícená,
Evžena sráží na kolena...
a rozechvělá, bezbranná,
dívá se na něj Tatjana...
Bez hněvu, bez hlesu se dívá...
Svou modlitbu, svůj bolestný
stesk výčitky, svůj úděs z tmy
čte v jeho očích... Zas ta snívá
dívenka dětsky naivní
sen marné touhy křísí v ní...

Nechá ho klečet, nevidí ho,
 třeba z něj oči nespustí,
 a ruka zkamenělá tíhou
 mu neožívá pod ústy...
 Kam letí duše za vidinou?
 Minuty ticha zvolna plynou...
 Potom hlas šeptem ztěžka vzdych:
 „Tak už dost, vstaňte. Ráda bych
 vám něco řekla, Oněgine.
 Vzpomeňte na ten nemilý
 rozhovor v parku, na chvíli,
 kdy přistižená při své vině
 já mlčela, vy kázal jste...
 Teď zas vy mlčet dokažte.

Byla jsem, Oněgine, mladá,
 mladší než dnes, i lepší snad...
 a měla jsem vás vroucně ráda...
 Co našlo srdce v srdci?... Chlad.
 Jak vaše promluvalo?... Stroze.
 Viděl jste v lásce, v její touze,
 jen bláhovost mých dívčích let.
 Nesmím si ani pomyslet,
 jak ledově jste na mě pohléd,
 jak jste mě káral... Nijak vám
 to nezazlívám... Uznávám:
 chěl jste brát na mé mládí ohled,
 nepřekročil jste v ničem mez...
 a jsem vám vděčná... právě dnes...

Nezdála jsem se vám dost hezká
 v té poušti, očím ukryté,
 kde svět mě neznal... Pročpak dneska
 najednou o mě stojíte?
 Jaké vás ke mně váže pouto?
 Nezbožňujete mě jen proto,
 že chodím do společnosti,
 že mám dům, vábný pro hosty,
 že u dvora jsme za zásluhu
 manžela dobře zapsáni?
 Proto, že slast mé pohany
 by vychutnaly vyšší kruhy
 a vám že by ten úspěch dal
 donchuanovský pedestal?

Vidíte, pláču... jestli máte
 svou Táňu ještě v paměti,
 uvažte: tamty jedovaté
 úvody do etikety
 kladla bych — záležet to na mně —
 nad tyhle urážlivě klamné
 dopisy, slzy, přísahy.
 Proč? Tenkrát ve vás neblahý
 dívčí sen vzbudil aspoň soucit
 a shovívavost pro mládí.
 Ale dnes?... Co vás přivádí
 k mým nohám? Kde jste se to ocit?
 Bytost tak moudrá, hluboká,
 a vášni dělá otroka!

Já, Oněgine, věrte tomu,
 o pozlátkovou nádheru,
 o roli módní paní domu
 a královny všech večerů
 nestojím... Hned bych, nebohatá,
 dala třpyt kočičího zlata,
 ten mam a klam a ruch a rej
 za poličku knih, za alej,
 za prostý domov, útočiště,
 kde zvolna, tiše mívá čas
 a kde jsem poznala i vás,
 za pokorný klid na tom místě,
 kde kříž a stromy s oblohou
 ční nad mou chůvou nebohou...

Ke štěstí stačilo tak málo,
 jen vztáhnout ruku!... Osud mě
 však zavál jinam... Co se stalo,
 nebylo možná rozumné:
 maminka s tváří uplakanou
 mě zaklínala... na vybranou
 neměla vaše Tatjana...
 Teď jsem, jak víte, provdaná.
 Vyhýbejte se mému domu.
 Dobře vás znám: už z hrdosti
 ne hazardujte se svou ctí...
 Miluji vás (nač lhát a komu?)...
 nepatřím ale přesto vám
 a muži věrnost zachovám.“

Odešla. Evžen zavřel oči,
 jak omráčený stojí tu.
 Zvon srdce v prudkém kolotoči
 rozvířil roje pocitů.
 Vtom cinkot ostruh, klika cvakne,
 Tatjanin manžel vejde, pak... ne,
 tady už mého hrdinu
 v tu nejčernější hodinu,
 čtenáři, nechme na dost dlouho...
 navždycky sobě... Co lét, zim,
 co jar a podzimů jsme s ním
 bloudili světem! Jistou nohou
 vkročíme na břeh. Hurá, zem!
 Čas končit byl (viď) před časem!

Ať už jsi proti mně či při mně,
 ať takový či makový,
 v dobrém se spolu rozloučíme.
 Budeš-li hledat pod slovy
 mé knížky, v mnohém nesolidní,
 vzpomínky na své půtky s lidmi,
 pár vtípů, oddech od frází
 či od psot, živé obrazy,
 verš, na kterém si smlsnou brusy,
 snad dá ti aspoň nepřesný
 stín toho, co chceš — pro tvé sny,
 pro srdce, pro smích, pro diskusi.
 Kéž aspoň to se podaří!
 S tím přáním sbohem, čtenáři.

Sbohem i ty, můj druhu v bdění,
 ty, lásko, kterou utkal sen,
 sbohem, ty drobná, každodenní
 a živá práce. Dostal jsem
 od vás to, po čem básník touží:
 toulky cest bez trní a hloží,
 radostné schůzky s přáteli.
 Co všedních dnů, co nedělí
 uběhlo od chvíle, kdy v kole
 vířivých vidin bez jména
 Tatjanu zhléd jsem, Evžena,
 a kdy jen křišťálová koule
 sprádala z mlžných oparů
 můj volný román do tvaru.

Kde jsou ti, jimž jsem v přelíbezných
 besedách čet rým po rýmu . . .
 Dopsal jsem Oněgina bez nich.
 Pro povzdech půjdu k Saadimu:
 jedny smrt, druhé dálka bere . . .
 A kde je dnes ta, podle které
 vytvářel jsem svou Tatjanu . . .
 Co, osude, zpět dostanu? . . .
 Je šťastný ten, kdo mermomocí
 nedočel román života,
 kdo věděl, proč se odpoutá
 od karnevalu před půlnocí,
 a v nejlepší vstal od vína
 jako já od Oněgina.

*Vyřazené sloky zavadly nejednou podnět
 k výtkám a ironickým poznámkám
 (ostatně zcela oprávněným a vtípným).
 Autor upřímně doznává, že vypustil ze svého
 románu celou hlavu, líčící Oněginovo putování
 po Rusi. Mohl ji označit tečkami
 nebo číslicí; aby neprovokoval, rozhodl se však
 raději nadepsat nad poslední hlavu
 Evžena Oněgina místo devítky osmičku
 a obětovat jednu ze závěrečných slok:*

*Dost! konečně si odpočinu:
 devět vět doznělo z mých strun,
 devátá vlna na pevninu
 vynáší unavený člun —
 devíti sloupům čest a sláva . . . atd.*

*P. A. Katěnin (který přes skvělý básnický talent
 je i bystrým kritikem) nám vytkl,
 že tento škrť, výhodný možná pro čtenáře,
 přece jenom porušuje koncepci díla, že je tím
 přechod od Tatjany, maloměstské slečny,
 k Tatjaně, velkosvětské dámě,
 příliš náhlý a nezduvodněný. —
 Postřeh, prozrazující zkušeného umělce.
 Autor to plně uznává, rozhodl se však
 vyškrtnout tuto hlavu z důvodů důležitých
 pro něho, nikoli pro veřejnost.
 Jednotlivé úryvky byly publikovány,
 připojujeme k nim ještě několik slok.*

..... Makarjev,
snaživý kramář, zavalí ho
hojností nabídek a plev.
Ind na své perly láká dívky,
Evropan muže na své slivky,
medem slov koňar olepí
vychrtlé herky ze stepí,
hráč šustí vábničkami karet,
statkář zas vystavuje tu
dcerušku v mírném odkvětu,
dceruška — staromódní baret.
Všem vesele se kouří z pus,
jak káže merkantilismus.

*

Zas ten stesk! . . .

Oněgin jede do Astrachaně a odtud na Kavkazu:

Vidí, jak břehy hrůzně strmé
rve nezkrotný proud Těreku,
plachtící orel v modru strne,
jelen se nemá k útěku,
velbloud spí, nad ním stojí skála,
přes luka Čerkesův kůň cválá,
okolo krytých vozíků
pasou se ovce Kalmyků.
A hory . . . Cesta po Kavkaze
je volná. Postupující
boj o přírodní hranici
zdolal ty nejpevnější hráze,
i na Aragvě z obou stran
rozbilo ruské vojsko stan.

*

Jak maják ukazuje cestu
vlnami kopců sevřený,
špičatý, nebetyčný Beštu
a Mašuk, ostrov zelení,
Mašuk, zdroj divotvorné vody,
k níž ze všech končin země proudí
nemocní se jhem bolesti —
oběti bojechtivé cti,
Kypridy nebo zlaté žíly:
trpící mladík ve víře,
že bude hrát zas rytíře,
stařík, že na nějakou chvíli
omládne, koketka, že stud
utopí tu svou potměchuť.

*

Když Evžen kolem sebe viděl
ten jejich úděl neblahý,
stál smutně nad oparem vřidel
a litostivé úvahy
chmurou mu pozastřely čelo:
Proč nejsem zraněn ostrou střelou?
Proč sotva nepopadám dech
jak pachtýř s křížky na zádech?
Proč jako přisedící z Tuly
na paralýzu nechřadnu?
Proč na mne nesesíláš dnu
či revma, Bože, v dobré vůli?
Jsem mladý, dobře jím a spím,
co můžu čekat? Leda splín! . . .

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

*Kraj ponořený do iluzí:
tam Oresta hnal k půtce strach,
pad Mithridates-sebevrah,
Mickiewicz v objetí své múzy
tam na pobřežním skalisku
byl drahé Litvě nablízku.*

*

*Taurido, tvoje panoráma
nad plání vln je překrásné,
s Venuší na obzoru rána
k nevíře okouznilas mě...
Jak ve svatebním bylas málem:
na nebi lehce namodralém
zářil pás horských siluet,
vzor osad, polí, stromů vplet
do zeleně luk pestré květy.
A ve vsi na úpatí skal...
Jaký žár ve mně tehdy vzplál!
V jak čarokrásném zaujetí
má duše něhou trnula!
Nech, múzo, zpěvů z minula!...*

*

*Ať sebehlubší city ve mně
žily tou dobou — zmizely:
podlehly času nebo změně...
Mír a klid jejich popeli!
Jak nezbytné mi připadaly
diadémy vln, strmé skály,
pustiny, hukot vodních spoust,
vznešená dívčí nevinnost,
zármutky, tápající ve tmě...
Jiné dny, s nimi jiné sny...
Běh rozumných let odnes mi
iluze jara, příliš vzetné,
a pravda často nemilá
víno slok vodou ředila.*

*

*Jiný svět dneska v polospánku
představa vyvolává mi:
chalupu, vrzající branku
se dvěma jeřabinami,
písek cest promísený s prachem,
rybníček, kam pár starých kachen
s žluťáčky kachňat chodí plout,
stoh slámy, pobořený plot...
Dnes potěší mě balalajka
a třasák, když se rozproudí
zábava kolem hospody.
Dnes nový ideál mě láká:
paňmáma, koutek v bezpečí
A MÍSA ŠČÍ, CO NEJVĚTŠÍ.*

*
Tuhle, když ne a ne být hezky,
prošel jsem stáje, chlívky . . . fuj!
ty prozaické třeskyplešky,
flanderská škola . . . samý hnůj!
Nebyl jsem v rozpuku let jiný?
Nezlákalas mě na vidiny
písni vždy nedozpívanou,
Bachčisarajská fontáno? . . .
Neprovedly mě její sloky
liduprázdnými síněmi
s přeludem sladké Zaremy?
Oněginovi za tři roky
na toulkách v téhle končině
jistě zas připomněly mne.

*
V Oděse žil jsem, v městě prachu . . .
Tam pilně vzdouvá nad vodu
své plachty v snaze po rozmachu
příčinnivý duch obchodu.
Tam je kout evropského ráje
a všemi barvami tam hraje
rozmarný, roztodivný jih.
Tam itaština v uličích
se rozezpívá s každým ránem,
tam pluje v proudu lidských řek
vznešený Slovan, hbitý Řek,
Moldavan, Španěl, Francouz, Arměn
i sympatický bývalý
egyptský pirát Morali.

*
Tumanskij řadou zvučných rýmů
krášlil tu stránky notesu,
básnické vize bránily mu
však poznat pravou Oděsu.
Jak estét, jenž jen krásu vnímá,
s očima olornovanými
stál nad mořem a nadšeně
pak líčil svěžest zeleně
kouzelnou mluvou svého pera.
Kdyby v tom vzletu neoslep,
viděl by kolem holou step
a usilovnou práci, která
z ní vyčarovat dovedla
tu trošku stínu za vedra.

*
Že se v mých vsuvkách nevyznáte?
Tak v městě prachu . . . ale spíš
měl bych říct možná: žil jsem v blátě,
a byl bych pravdě ještě blíž.
Když Zeus bouří na svém trůně,
rok co rok pět šest neděl stůně
Oděsa, výspa Evropy,
na recidivu potopy.
Kam všude bláto nedosáhne!
I na chůdách je pro chodce
dost těžké špíně vyhnout se,
povozy, koně vážnou v bahně
a z bryndy tahá drožkáře
vůl zapřažený v kočáře.

*

Kladivo však už kámen drtí:
jak pancíř, pevně kovaný,
Oděsu před potupnou smrtí
zvonivá dlažba zachrání.
Jenže v tom eldorádu lodí
je málo — víte čeho? — vody!
kolikrát pěknou rádku dní
nevydá kapku ze studny . . .
Nevadí, kdo by trpěl žízni:
dost vína moře přineslo.
A co to ušetřené clo
a slunce doopravdy jižní . . .
Přátelé, to vám nestačí?
Já tenhle kraj mám nejradši!

*

Kde jsou ty časy! Rána z děla
v přístavu hlásí nový den,
já letím ze břehu jak střela
a skáču do chladivých pěn.
Jak ve svém ráji mohamedán
na podušku si potom sedám
s pěnovkou v zubech ke kávě
orientálně lákavé.
Jdu na procházku. Přívětivá
zvonkohra sklenek z Kasína
zve hosty, markér vzpomíná,
kde nechal koště, sladce zívá
na terase a u haly
dva kupci už se setkali.

*

Rázem je člověk v pestrém davu.
Město se probudilo z tmy
a spěchá — někdo pro zábavu,
většina za povinnostmi.
Kupec, muž rizika a čísel,
dnes levou nohou z domu vyšel
v naději, že tím přivolá
známou loď k můstku u mola.
Je karanténa na to zboží,
na jaké byla doposud?
Nepraskla bedna nebo sud?
Nezasáh sklady posel boží?
Mor, vojnu nebo horší zvěst,
co přiveze mu z dálných cest?

*

Nás, mládež, která s bezstarostnou
dravostí trhá střevíce,
zajímá, kdy se tady octnou
z Turecka další ústřice.
Co? Přišly? Honem s nimi na stůl!
Ó kypré zajatkyně lastur,
mladost všech slastí dychtivá
klidně vás hltá zaživa
s kapkami citrónové rosy.
Křik debat . . . Oton nebručí,
v úslužné, štědré náruči
ze sklepa bílé víno nosí
a za hýřivou neúctu
čas přičítá dny na účtu.

Hedvábně modré podvečery
jsou zasvěcené chvále múz:
spěcháme, zve nás do opery
Rossini, dnešní Orfeus.
Vzdor leckterému kritikovi
je věčně stejný, věčně nový,
spjal tóny do melodii,
v nichž strhává nás, opíjí,
jak polibky žhne vášní, něhou,
vře, jiskří jako zlatavá
gejzírovitá záplava
rozpěněného šampaňského . . .
Srovnáváš s vínem, nestydo
do-re-mi-fa-sol-la-si-do?

*

A co třpyt krásy od toalet?
Co pátrává skla lorňonu?
Co schůzky v zákulisí? Balet?
Co vzkazy pro primadonu?
Co lóže, v které obemyká
manželku velkoobchodníka,
jež mládně nám rok od roku,
kruh okouzlených otroků?
Na jedno ouško cavatínu,
na druhé slyší povzdech rtů,
poklonu skrytou do žertu . . .
Muž tluče špačky v jejím stínu
a tu a tam jak paňáca
křikne bis!, nebo zaplácá.

*

Hřmí finále. Ruch na schodišti.
Netrpělivé odjezdy.
Dav chodců do hloučků se tříští
pod lucerny a pod hvězdy.
Vnímavým synům Ausonie
motiv se do paměti vryje
s lehkostí, jež nás udiví . . .
my řveme recitativy.
Připozdilo se. Nad Oděsu
v nehybném tichu vyplouvá
člun luny. Do perletova
prosvítá nebe zpod závěsu
teplé tmy. Spí duch života.
Jen Černé moře šepotá . . .

*

Tak v Oděse jsem žil tou dobou . . .

POZNÁMKY

Věnováním bylo původně připsáno samostatné vydání 4. a 5. hlavy Petru Alexandroviči Pletněvovi, který autorovi obstarával všechny záležitosti, spojené s publikováním a prodejem jednotlivých kapitol románu. Jeho poezie si Puškin ve skutečnosti příliš nevážil.

Autorův plán úplného vydání díla:

ONĚGIN

První díl. Předmluva.

- I. zpěv. Chandra. Kišněv. Oděsa.
II. zpěv. Básník. Oděsa. 1824.
III. zpěv. Slečna. Oděsa. Michajlowské. 1824

Druhý díl.

- IV. zpěv. Vesnice. Michajlowské. 1825.
V. zpěv. Jmeniny. Mich. 1825. 1826.
VI. zpěv. Souboj. Mich. 1826.

Třetí díl.

- VII. zpěv. Moskva. Mich. Spb. Malinniki.
1827. 1828.
VIII. zpěv. Putování. Moskva. Pavl. Boldino.
1829.
IX. zpěv. Velký svět. Boldino. 1830.

Poznámka.

Kišněv 1823, 9. května
Boldino 1830, 25. září

---

7 let, 4 měsíce, 17 dní

- Motto *z básně První sních (1817)*
- i *Parafráze verše z Krylovovy bajky Osel a mužik (1819)*
Osel byl zářný vzor všech ctností
- ii *První autorova poéma Ruslan a Ludmila vyšla v srpnu 1820, tři měsíce po jeho vyhoštění z Petrohradu, kde způsobila rozruch a podle autora „byla přijata celkem shovívavě“.*
„Už v Ruslanovi a Ludmile se objevuje ten skepticky naladěný vyprávěč, s nímž se později setkáváme v prvních hlavách Evžena Oněgina.“
(B. Tomaševskij, Puškin, 1956)
- vii „*Tvé hlubokomyslné a vážné úvahy patří do roku 1818. Tenkrát byla v módě přísná zásadovost a politická ekonomie. To se všechno změnilo: francouzská čtverylka nahradila Adama Smitha...“*
(Román v dopisech, 1831)
- viii „*Tvzření, že Ovidius byl vyhoštěn do dnešního Akermanu, není ničím podloženo. Ve svých elegiích Ex Ponto jasně uvádí jako místo svého pobytu město Tomy (Tomi) těsně u ústí Dunaje...“*
(Poznámka k básni Ovidiovi, 1822)
- ix „*Že jsou v Oněginovi sloky, které jsem nemohl, nebo nechtěl publikovat, na tom není nic divného. Tím, že byly vyřazeny, porušují však souvislost vyprávění, a proto označuji místo, kam patřily. Bylo by lepší nahradit je jinými, nebo pozměnit a skloubit ty, které jsem ponechal beze změny. Jenže na to jsem s prominutím moc líný. Kajčicně doznávám, že i v Donu Juanovi jsou dvě vyřazené sloky!“*
(Odpověď na kritiky, 1830)
- xii *Faublas — typ požitkářského šlechtice druhé poloviny 18. st., hrdina románu J. B. Louveta de Couvray Les aventures du chevalier Faublas (1790)*
- xv *bolívar — cylindr nazvaný podle Simona Bolívara*
- xvi *Talon — známý petrohradský restaurátér P. P. Kaverin — autorův přítel z dob studia v carskoselském lyceu, důstojník, petrohradský arbiter elegantiarum kometa — francouzské víno z nebyvalé úrody r. 1811, kdy se objevila velká kometa O „paštice ze Štrasburku, sýru z Limburku a horách ananasů“ píše v článku „Drobný průmysl, šarlatánství a moskevské zvláštnosti“ Moskevský telegraf r. 1832.*
- xvii *breguetky — kapesní hodinky nazvané podle francouzského hodináře A. L. Brégueta, bicí, samočinně natahované, ukazující i data Phédra — hrdinka stejnojmenné tragédie Racinovy, populární role J. S. Semjonovové Kleopatry — hlavní role baletního zpracování stejnojmenné tragédie Voltairovy Moina — hrdinka Ozerovovy tragédie Fingal*
- xviii „*Mluviš-li o ruské tragédii, mluviš o Semjonovové a vlastně snad jen o ní... Zkrášlila nedokonalé výplody nešťastného Ozerova a vytvořila roli Antigony a Moiny... Zůstala svrchovanou vládkyňi činoherní scény.“*
(Mé poznámky o ruském divadle, 1820)
Přeložil jsi Cida, gratuluju tobě i svému starému Corneillovi. Podle mého je Cid jeho nejlepší tragédie. *Katěninovi, 1822*
- xx *Francouzský choreograf Charles Louis Didelot působil v letech 1801—1834 v Petrohradě a reformoval carskou baletní školu. Uvedl „špičku“ do technického slovníku baleríny, a tím napomohl tanečníci zaujmout v baletu vedoucí místo, do té doby okupované tanečnicí. Vynalezl dokonce „létací strojček“, který tanečníci přenášel přes jeviště. Na Puškinův námět uvedl 1823 Kavkazského zajatce a 1824 Ruslana a Ludmilu. Napiš mi o Didelotovi, o Čerkesce-Istominové, za kterou jsem svého času běhal jako*

- Kavkazský zajatec... *Bratrovi*, 1823
- xxxii Elvína — tradiční jméno milostné poezie 18. stol.
- xxxiii Marie Volkonská (označovaná jako předobraz Tatjany), žena děkabristy, dcera generála Rajevského, s jehož rodinou strávil Puškin v roce 1820 na Kavkaze a na Krymu „nejšťastnější chvíle svého života“, cituje ve vzpomínkách verše z této sloky (převzaté z nedokončené elegie *Taurida*, 1822) a líčí epizodu, která je inspirovala. „Puškinova velká láska“, již bylo tehdy 15 let, k tomu však sama dodává: „Jako básník pokládal za svou povinnost zamilovávat se do všech hezkých žen a děvčat... Ve skutečnosti zbožňoval jen svou múzu a poetizoval všechno, co viděl.“
- xlviiii Začátek sloky ironizuje báseň M. N. Muravjova *Bohyni Něvy*. V říjnu 1824 poslal Puškin bratrovi kresbu — dvě mužské postavy na nábrežích (k první poznamenal — hezký, k druhé — musí být podepřen žulou zábradlí), proti nim *Petropavlovská pevnost*, na řece loďka: Tady máš ilustraci k Oněginovi — najdi mistrný a hbitý štětec. Bude-li to nakrásně jiná, tak ať je všechno ve stejné pozici. Tatáž scéna, rozumíš? Bezpodmínečně na tom trvám. — První vydání vyšlo bez ilustrace, později (1829, A. V. Notbek) byla uveřejněna s několika dalšími v příloze k *Něvskému almanachu*, a protože na ní byl Puškin otočen zády k pevnosti, zkritizoval ji jedovatým epigramem.
- xlix Iyra Albionu — Byron ve 4. zpěvu *Childe Harolda líčí noc na Brentě*
- 1 Víš, že jsem dvakrát žádal Ivana Ivanoviče přes jeho ministry o dovolenou — a dvakrát následovalo nejmilostivější zamítnutí. Zbývá jen jedno — napsat přímo na jeho adresu — ten a ten, Zimní palác,

- co stojí proti *Petropavlovské pevnosti* — nebo tajně sebrat hůl a klobouk a jet si prohlédnout Konstantinopol. Ve Svaté Rusi už to není k vydržení. Ubi bene, ibi patria. *Bratrovi*, 1824, *Oděsa*
- Porad Rylejevovi, aby dal v nové poemě do družiny Petra I. našeho dědečka. Jeho mouřenínská tlama ozvláštňuje celý obraz *poltavské bitvy*. *Bratrovi*, 1825
- iv Ruská sláva může lichotit takovému V. Kozlovovi, kterému lichotí i petrohradské známosti, ale člověk jen trochu pohrdá tím i oním. Mais pourquoi chantais-tu? — na tuhle Lamartinovu otázku odpovídám — zpíval jsem, jako pekař peče, křejčí šije, Kozlov píše, lékař ubíjí — pro peníze, pro peníze, pro peníze — takový jsem v nahotě svého cynismu. *Bratrovi*, 1824
- lvii nešťastná dcera Kavkazu — *Čerkeska z Kavkazského zajatce* (1821) zajatkyně Krymu — *Zarema a Marie z Bachčisarajské fontány* (1823)
- lviii Posud sám: kdysi se mi stalo, že jsem byl šíleně zamilován. Obvyčně v takovém případě píšu elegie, jako jiný špiní... svou postel. Jenže je kamarádské vyvేశovat na odív moje mokrá prostěradla? Bůh ti odpustí! ale zotudils mě ve Zvězdě, která právě vyšla, když jsi otiskl tři poslední verše mé elegie; čert mi napískal, že jsem ještě jak na potvoru napsal pár sentimentálních řádek o Bachčisarajské fontáně a zmínil se v nich zase o té své elegické krásce. Představ si mé zoufalství, když jsem to viděl uveřejněné. Časopis se jí může dostat do ruky. Co si pomyslí...? Přiznávám, že jediná myšlenka té ženy je mi dražší než názory všech časopisů světa a celé naší veřejnosti. *Bestuževovi*, 1824
- lx Sljonin mi nabízí za Oněgina, co chci.

Kdo by to do Ruska řekl, ono je teda vážně v Evropě — a já myslal, že je to omyl geografů. Kámen úrazu je cenzura, ale bez legrace, protože teď jde o můj příští osud, o nezávislost — pro mne tak nezbytnou. Abych vydal Oněgina, jsem ochoten... tj. buď sednout na kolo nebo... na holou. Dámy berou tohle rčení obráceně. Ať už je to jak chce, strčím hlavu třeba do oprátky. *Vjazemskému, duben 1824*
 Pokusím se najít cestičku k bráně cenzury s první hlavou Oněgina. Snad nějak proklouznem. Chceš ode mne podrobnosti o Oněginovi — jsem otrávený, můj milý. Někdy jindy. Teď nepíšu nic, mám jiné starosti. Nepřijemnosti všeho druhu... *Bratrovi, 13. 6. 1824*
 Můj Oněgin roste. Jenže das ho vydá — myslal jsem, že vaše cenzura za Šiškova přišla trochu k rozumu, ale vidím, že si za starouška vede postaru. *Bestuževovi, 29. 6. 1824*
 Pro boha živého, musíš, prosím tě, rychle vymámit Oněgina od cenzury. Slávu — (...) — peníze potřebuju. Dlouho se o verše nehandrkuj — řež, trhej, pižlej třeba všech 54 slok, ale peníze, proboha, peníze!
Bratrovi, prosinec 1824

HLAVA DRUHÁ

- Motto ze *Satir, v překladu „Ó ves!“ Celou slovní hříčku převzal Puškin patrně ze sbírky anekdot a aforismů Bievriana (Paříž, 1771)*
- v *Zednářských lóží se tehdejší liberalisticky zaměřená šlechtická mládež snažila využít ke svým cílům. (Kladívko vezmeš do ruky a zvoláš ke svobodě! — Generálovi Puščinovi, 1821) Puškin byl členem kišíněvské lóže Ovidius.*

Roku 1821 byly carským výnosem zednářské lóže v Rusku zakázány.

- vi *V Göttingenu studovalo mnoho ruských šlechticů, také básníkovi učitelé a přátelé. „Sbohem, sbohem, Göttingene! Za tolik, za tolik ti vděčím. Tvou zásluhou jsem našel cestu k sobě a vidím všechno v jiném, snad — jak se domnívám — správném světě.“ (Deník N. I. Turgeněva)*
- x *„... od sedmnácti let mluvím (ruští elegici — pozn. př.) o odkvetlém mládí.“ (Kjuchelbeker, Mneozina 1824)*
- xii *Přijď ke mně... — árie z komické opery N. S. Krasnopolského Dněperská rusalka, uvedené v Petrohradě r. 1803 „... teprve nedávno, díky A. S. Puškinovi, přestaly naše krasavice zpívat árie z Dněperské rusalky.“ (N. Markevič, Ukrajinské melodie, 1831)*
- xxx *Grandison — hrdina Richardsonova románu Sir Charles Grandison (Londýn, 1754) — ideál dobrého křesťana a dokonalého gentlemana Lovelace — hrdina románu téhož autora Clarissa Harlowe (Londýn, 1748) — typ lehkomyšlného světáka a donchuána*
- xxxi *„Kdybych byl ještě tak nerozumný, že bych věřil v štěstí, hledal bych je ve zvyku.“ Chateaubriand (Puškinova poznámka)*

Dostal jsem druhý díl Oněgina a ještě nějaké drobnosti. S Oněginem jsem velmi spokojen (totiž s leccíms v něm), ale tahle hlava není tak efektní jako první, a proto bych ji nerad viděl vytištěnou zvlášť... obávám se, že by neobstála ve srovnání s první v očích světa, který nežádá jen totéž, ale něco lepšího... *Vjazemskij, 1825*

- Motto z básně Narcis (1767)
- ii Phyllida — tradiční jméno eklog
- v Světлана — „zamlklá a smutná“
hrdinka stejnojmenné balady V. A. Žukovského
- ix l'amant de Julie — Saint-Preux, hrdina románu J. J. Rousseaua Julie, ou la Nouvelle Héloïse (1761), milenec Julie d'Étange, provdané Wolmarové
Werther — z Goethova Utrpení mladého Werthera (1774)
Malek Adhel — hrdina románu francouzské spisovatelky Marie Cottinové (1770—1807)
Mathilde, ou Mémoires de l'histoire des Croisades de Linar — hrdina autobiografického románu francouzské spisovatelky Juliany Krüdenerové (1764—1824) Valérie, ou Lettres de Gustav de Linar á Ernest de G.
- x Delphina — hrdinka stejnojmenného románu Madame de Stäël (1802)
Clarissa — Richardsonova Clarissa Harlowe ... čtu Clarissu, hrůza, jaká je to nudná husa! Bratrovi, 1824
kniha tajných dopisů — „Nová Héloïsa“ — má některé rysy společné s dějem E. O.: Julie se musí provdat za nemilovaného muže, Saint-Preux odjíždí do ciziny, cestuje a po návratu ho Julie odmítá prohlášením, že zůstane věrná svému muži
- xii Korzár — hrdina Byronovy poémy The Corsair (1814)
Upír — The Vampyre — povídka mylně připisovaná lordu Byronovi (Puškinova poznámka), Ruský překlad vyšel pod titulem „Vampír, povídka vyprávěná lordem Byronem“ r. 1828.
Jean Sbogar — hrdina stejnojmenného románu Charlese Nodiera (1780—1844), hlava tlupy „zavilých nepřátel společenského zřízení, kteří se nepokrytě snažili rozvrátit existující řád“.

- Román pro svou ideologii nemohl být přeložen do ruštiny. R. 1818 píše Turgeněv Vjazemskému: Sbogara jsem četl a zaplatil jsem za přečtení 10 rublů, ale nemám ho: pošli. Puškin měl v knihovně vydání z r. 1832.
Melmoth — hrdina románu anglického spisovatele Charlese Roberta Maturina Melmoth the Wanderer (1820) — osud ho nutí páchat různé zločiny proti své vůli Ahasver — tehdy velmi populární literární postava, takže Puškin patrně neměl na mysli určité dílo
Byronův génius vyprchával s jeho mládím... po 4. zpěvu Childe Harolda jsme už Byrona neslyšeli, psal někdo jiný, básník s velkým lidským talentem... Vjazemskému, 1824
- xiii „Ale co říct o našich spisovatelích, kteří pokládají za přizemní líčit prostě ty nejušednější věci... nikdy neřeknou přátelství bez dodatku tento posvátný cit, jehož ušlechtilý plamen apod. Měli by napsat časné zrána, ale píšou: Sotva první paprsky vycházejícího slunce ozářily východní cíp oblohy — ach, jak je to všechno nové a svěží, leda by to bylo lepší jen tím, že je to delší... Přesnost a stručnost — to jsou hlavní přednosti prózy. Próza chce myšlenky a myšlenky — bez nich ani to nejefektivnější vyjádření není k ničemu.“ (O próze, 1822)
- xvii ... večer poslouchám pohádky mé chůvy, originálu chůvy Tatjaniny; jednou jste ji, myslím, viděl; je to má jediná přítelkyně a s ní (jenom s ní) se nenudím... Kňaževičovi, Michajlovské, 1824
„Pozorně poslouchejte lidový dialekt, mladí spisovatelé, můžete se v něm přiučit leccemus, co nenajdete v našich časopisech... Hovorový jazyk prostého lidu (který nečte

cizí knihy a zaplatpámbu nevyjadřuje jako my své myšlenky francouzsky) zaslouhuje také co nejlhubší studium. Alfieri studoval italštinu na florentském bazaru, nám by neškodilo poslouchat občas moskevské pekařky. Mluví obdivuhodně čistě a správně.“
(Odpověď na kritiky, 1830)

xxii Zde zanech... — z III. zpěvu Dantova Pekla
xxvi „Autor vyprávěl, že se dlouho nemohl rozhodnout, jak by měla Tatjana psát... v obavě, aby nesklouzl do akademické ódy, chtěl napsat dopis prózou, chtěl ho dokonce napsat francouzsky...“ (Vzpomínky P. A. Vjazemského)

Dobře, žes otevřeně hájil galicismy. Jednou se už musí říct nahlas, že metafyzická ruština je u nás ještě v barbarském stadiu. Dej bůh, aby se časem utvářela tak jako francouzština (jasný, přesný jazyk prózy, tj. jazyk myšlenek). Mám o tom taky tři sloky v Oněginovi... Vjazemskému, 1825
„Dokonce i názor potvrzený staletími a uznávaný všemi, že překladatel se musí snažit přenést atmosféru, nikoliv literu, našel odpůrce a hbité oponenty.“ (O překladu Miltonova Ztraceného ráje, 1836)

...ačkoliv ten literární žánr, kterému se věnujete, je nejobtížnější a nejnevědčasnější ze všech, jaké znám. Golicynovi, překladateli Bachčisarajské fontány, 1836

xxvii Pravověstník — Blagonamerennyj — časopis z let 1816—1826 — vedl kampaň proti skupině básníků spjatých s Puškinem (Baratynskij, Dělvig, Kjučelbeker) a jejich „učiteli“ Žukovskému — časopis řídil A. E. Izmajlov, který prohlašoval o svých bajkách, že nejsou pro dámy

xxx Jevgenij Abramovič Baratynskij (1800—1842) byl z trestu přeložen jako řadový voják do Finska Ale jaký je Baratynskij! Musíš uznat,

že překoná Parnyho i Batuškova, půjde-li dál tak, jak šel doposud; je mu šťastlivci teprve 23 let... Mrzí mě, že nedoceňuješ kouzelný talent Baratynského, je víc než epigon epigonů, překypuje pravou elegickou pozíí. Vjazemskému, 2. 1. a 1. 9. 1822

Weberova opera, poprvé uvedená v Berlíně r. 1821, byla v Rusku velmi populární
xxxi Autor si poznamenal plán: (Nikoho nemám)...
Dopis (Znám vás už)... Vím, že opovrhujete...
Dlouho jsem chtěla mlčet, myslela jsem, že vás uvidím... Nic nechci, chci vás vidět, — nikoho nemám, přijďte, musíte být tím a tím; jestli ne, Bůh mne podvedl (Proč jsem vás poznala? Ale teď už je pozdě. Když...)
Dopis po sobě nětu a není podepsán, hádejte, kdo...
Nechápu, jak se ti dostal do ruky dopis Táni...
Ostatně jestli smysl (posledního čtyřverší prvního odstavce — pozn. př.) není úplně přesný, je dopis tím věrohodnější.
Je to dopis ženy, navíc sedmnáctileté, navíc zamilované! Vjazemskému, 1824

xxxiv Je tu Dělvig. Posílám ti po něm 2. hlavu Oněgina (jen tobě a zvláště pro tebe přeepsaného). Za rozhovor s chůvou, bez dopisu, dostal bratr 600 rublů. Víš, co znamenají peníze, proto je třeba držet je pod zámkem.
Vjazemskému, 1825

HLAVA ČTVRTÁ

Motto výrok francouzského finančníka a politika J. Neckera, který zaznamenala jeho dcera Mme de Staël v knize *Considération sur la Revolution Française* (1818)

vii To, co ti můžu říct o ženách, by bylo úplně zbytečné. Podotýkám jen, že čím méně

miluje muž ženu, tím spíš ji může získat.
Jenže to je zábava pro vyžilé opičácké snoby
18. století. Pokud jde o ženu, do které se
zamiluješ, přejú ti ze srdce, abys ji získal.
Bratrovi, 1822

xii *K Oněginovu monologu měl Puškin obdobný plán
jako k Tatjaninu dopisu: Kdybych uvažoval
o manželství, kdyby klidný rodinný život
vyhovoval mým představám, vybral bych si vás —
žádnou jinou... našel bych ve vás... já ke štěstí
však nemám vlohy atd. (nejsem hoden)...
mám spojit svůj osud s vaším?... Vybrala
jste si mě, jsem pravděpodobně — první
vaše passion, — ale jste si snad jista...
Dovoďte, abych vám poradil.*

xix *Promiň, že s tebou budu mluvit o Tolstém
(Fjodoru Ivanoviči, zvaném Američan —
pozn. př.)... Zdálo se mu zábavné udělat
ze mne nepřítel a pobavit na můj účet
mansardu knížete Šachovského...*

V bezmocnosti svého vzteku jsem na Tolstého
na dálku kydal časopisecké bláto.

Nařčení z trestného činu podle tvého názoru
překračuje meze poezie; nesouhlasím.

Kam nedosáhne meč zákonů, tam šlehe
bič satiry. *Vjazemskému, Kišinev, 1822*

xxxii *kritik — děkabrista V. K. Kjuhelbeker,
Puškinův spolužák z lycea a přítel,
s nímž se básník často rozcházel v názorech
na literaturu. Jde o Kjuhelbekerův článek
v Mnezozině „O zaměření naší poezie, zejména
lyrické, v posledním desetiletí“ (1824), s nímž
Puškin polemizuje mimo jiné slovy:
„Inspirace je nutná, v poezii jako v geometrii.
Kritik zaměňuje inspiraci a nadšení...
nadšení vylučuje klid, nezbytnou podmínku
krávy... Nadšení nevyžaduje sílu rozumu,
která uspořádává části vůči celku...
Nadšení je vypjatý stav pouhé fantazie.*

*Inspirace může být bez nadšení, ale nadšení
bez inspirace neexistuje.“*

xxxiii *Cizí hlava — satira I. I. Dmitrijeva,
zsměšňující pisatele ód — vyšla r. 1795*

xxxv *Puškin předčítal v Michajlovském příteli
A. N. Vulfovi, synovi P. A. Osipovové,
majitelky Trigorského, svého Borise Godunova.*

xxxvii *V poznámce k Donu Juanovi uvádí Byron,
že r. 1810 přeplaval za 1 hodinu 10 minut
průliv Dardanelský.*

xxxix *Sousedů je v okolí málo, seznámil jsem se jen
s jednou rodinou (s obyvateli Trigorského —
pozn. př.) a i s tou se stýkám dost zřídka
(učiněný Oněgin). Kňazaževičovi, Michajlovské, 1824
...Mé zapadlé Michajlovské ve mně vyvolává
stesk a zuřivost. Ve čtvrtém zpěvu Oněgina
jsem vylíčil svůj život; jednou si ho přečteš
a s milým úsměvem se zeptáš: kde je můj
básník? Má zřejmě talent. Uslyšíš, má milá,
odpověď (od slov s milým úsměvem
parodie na báseň I. I. Dmitrijeva „Máše“ —
pozn. př.): zmizel do Paříže a nikdy se
do prokletého Ruska nevrátil! To je hlavička!
*Vjazemskému, 27. 5. 1826**

xlii *„Myslím, že se po jisté době obrátíme
k volnému verši. Rýmů je v ruštině velmi málo.
Jeden vyvolává druhý.“ (Putování z Moskvy
do Petrohradu, 1834)*

xlvii *hodina mezi psem a vlkem — překlad
francouzského rčení entre chien et loup*

HLAVA PÁTÁ

Motto *z balady Světlana*

iii *jiný básník — P. A. Vjazemskij
...za verše neděkuju: nepotřeboval jsem je —
První sním jsem četl už v r. 20 a umím ho
nazpaměť. *Vjazemskému, 1823**

- básník finské idyly — *Baratynskij*
 Pošli mi Edu Baratynského. To je panečku Fin!
 ale jestli je Eda milejší než má Čerkeska,
 oběsím se u dvou sosen a do smrti ho nechci
 ani vidět. *Bratrovi, 1824*
 Uvolníme mu (*Baratynskému — pozn. př.*)
 erotické kolbiště a vezmeme nohy na ramena,
 protože by nás nic nezachránilo.
Vjazemskému, 1822
- viii *Citovaná píseň podle některých zpěvníků*
věští bohatství, podle Puškinova výkladu smrt.
kočička — věští svatbu
- ix *Jméno mi povězte. . . — tak se zjišťuje jméno*
budoucího ženicha (Puškinova poznámka)
- x *Lel — bůh lásky, vymyšlený autory*
„slovanské mytologie“
- xxii *Martyn Zadeka — podle Puškinovy poznámky*
jméno „slušného člověka, který věštecké knihy
nikdy nepsal“. 3. vydání snáře vyšlo r. 1821
s podtitulem: „Stará a nová věčná věstecká
knihna, nalezená po smrti stošestiletého starce
Martyna Zadeky, podle níž věstil osud
pomocí kruhu štěstí a neštěstí lidského;
s připojeným kouzelným zrcadlem, čili
vykladačem snů. . .“
- xxiii *Malvina — šestisvazkový román M. Cottinové,*
přeložený do ruštiny v letech 1816—1818
Petriada — epos o Petru I., kterých bylo
v ruské literatuře několik
- xxv *První čtyřverší paroduje Lomonosovovu ódu*
Na den nastolení Jeliz. Petrovny (1748)
Ctím v něm (v Lomonosovovi — pozn. př.)
velkou osobnost, samozřejmě že ne velkého
básníka. Pochopil pravý zdroj ruského jazyka
a jeho krásy — to je ta hlavní zásluha.
Bestuževovi, 1825
- xxvi *Skotinin — jméno z Fonvizinova Výrostka (1782)*
Bujanov — hrdina satiry Nebezpečný soused
(1811) od Puškinova strýce Vasilije Lvoviče

- Puškina, kterému básník psal ve veršovaném*
dopise z lycea (1816) „vy jste můj strýc
i na Parnasu“
- xxvii *Triquetův chanson — podle B. Tomaševského*
báseň francouzského dramatika Ch. R. Du Fresny
- xxxi *Zizi — dcera P. A. Osipovové Jevpraksije*
Nikolajevna Vulfová, která básníkovi
a svému bratrovi v Michajlovském
i v Trigorském vařila alkoholické nápoje
. . . tuhle jsme se s Jevpraksijí měřili v pase
a ukázalo se, že měříme stejně. Jsou dvě
možnosti: buď já mám pas patnáctileté dívky,
nebo ona pas pětadvacetiletého muže.
Bratrovi, 1824
- xxxiii *blanc-manger — moučnik z mandlového mléka —*
podobně jako cimljanské ukazuje, že hostina
u Larinů byla poměrně skromná

„Naši kritici mě dlouho nechávali na pokoji.
 To je slechtí: byl jsem daleko
 a v nepříznivých podmínkách.
 Ze zvyku mě pořád ještě pokládali za velmi
 mladého člověka. První nepříznivé články se
 začaly objevovat, pokud si vzpomínám,
 po uveřejnění 4. a 5. zpěvu Evžena Oněgina.
 Recenze těchto kapitol, otištěná v *Ateneu*,
 mě překvapila pěkným tónem, pěkným stylem
 a podivným hnidopištvím. Kritika zarážely
 nejobvyklejší řečnické figury a tropy:
 dá se říci sklenice šumí, místo víno šumí ve
 sklenici? krb dýchá, místo z krbu vychází teplý
 vzduch? Není příliš odvážné zárlivé podezření?
 nejistý led?“ (*Odpověď na kritiky, 1830*)

HLAVA ŠESTÁ

- Motto z básně *A Giacomo Colonna (Canzoniere)*
 iv *Zareckij — má mnoho společných rysů*

s „Američanem“ F. I. Tolstým, kterého
chtěl básník původně vylíčit ve 4. hlavě
(kde mělo být víc postav z moskevské
společnosti)

v Verry — francouzský restaurátor —
(Puškinova poznámka)

vii v hlohovém, v akátovém stínu — citát
z *Batuškovovy básně Bestdka múz (1817)*

xi Veřejné mínění! — citát z *Gribojedovova
Hoře z rozumu (1824)*

xxi *V Lenského elegii paroduje Puškin oblíbený
literární směr z konce 18. stol., kterému
v počátečním období své tvorby sám podléhal,
snůškou sentimentálních klíše — citátů
z ruských překladů, parafrází a napodobenin
francouzských elegií.*

xxiii „Francouzští kritici mají osobité pojetí
romantismu. Zařazují do něho všechna díla,
poznámenaná beznadějí nebo snůlkovstvím.“
(*Poznámky a aforismy, 1830*)

... zjistil jsem, že má u nás každý
(dokonce i ty) nejmlhavější představy
o romantismu. Až bude čas, musíme si o tom
podiskutovat...“ *Vjazemskému, 1825*

xxxvi „Když Puškin předčítal tehdy ještě nevydanou
hlavu své poémy, ke slovům Přátelé, jistě je vám
líto básníka jeden jeho přítel poznámenal:
Vůbec ne! — Proč? zeptal se Puškin.
Protože tvůj Lenskij je spíš komický
než sympatický. V jeho portrétu — jak tys ho
vykreslil — jsou rysy a odstíny karikatury.
Puškin se dobromyslně zasmál a svým smíchem
dal jasně najevo, že s tímto postřehem souhlasí.“
(*Vzpomínky P. A. Vjazemského*)

xliv Vysvětlí otci, že bez jeho peněz žít nemůžu.
Perem se při dnešní ceně nežívím;
truhlářinu jsem se nevyučil; učitele dělat
nemůžu, ačkoliv znám vyznání víry

a 4 první příkázání — ale sloužím
a nedobrovolně — a do výslužby jít nemůžu.
Všichni mě ve všem podvádějí...

Bratrovi, 1823

... Ať mě nechají odjet z prokletého
Michajlovského... Ty jsi dobrý! píšeš:
přepisuj... a vydávej Oněgina. Na Oněgina
nemám náladu. Oněgina vem čert.

Chci vydat nebo ukázat světu sám sebe.

Pomozte, proboha! *Pletněvovi, březen 1826*

Na vsi jsem psal opovrhovanou prózu, ale
inspirace ne a ne přilézt. Ve Pskově místo
psaní 7. hlavy Oněgina prohrávám v kartách
čtvrťou: nebaví mě to. *Vjazemskému, 1. 12. 1826*

HLAVA SEDMÁ

Motto z *Hoře z rozumu*

K této hlavě patří ještě 2 motto:

Moskvo, ty milá dcero Rusi,

kde rovnou tobě najdeme?

Dmitrijev (Osvobození Moskvy)

Jak rodnou Moskvu nemít rád?

Baratynskij (Hodokvasy)

xv „Kritiku 7. zpěvu Oněgina v Severní věle
jsem letmo přečetl na návštěvě a ve chvíli,
kdy jsem na Oněgina neměl náladu...“

*Zaregistroval jsem jen velmi pěkně napsané verše
a dost komický žertík s cvrčkem. Říkám:*

Byl večer. Něbo měřklo. Vody / strujilis ticho.

*Žuk žžužal. — Kritik radostně uvtal tuto novou
postavu a vyslovil naději, že bude mít ucelenější*

*charakter než ostatní. Jinak myslím, že tam
žádná věcná poznámka ani kritická myšlenka
nebyla. Ostatní kritiky jsem nečetl, protože jsem
na ně opravdu neměl náladu.“ (*Odpověď
na kritiky, 1830*)*

xxii „*Klíše Vjazemskij přeložil a brzy uveřejní*

slavný román *Benjamin Constanta Adolphe*. *Adolf patří k těm několika dílům, jež ličí celkem bez nadsázky (citát do konce sloky — pozn. př.) . . . Benjamin Constant první uvedl na scénu tento charakter, později zpopularizovaný géniem lorda Byrona. Netrpělivě očekáváme vydání této knihy. Bude zajímavé vidět, jak zkušené a svěží pero kn. Vjazemského zvládlo nesnadný metafysický jazyk, vždy vznosný, vybraný, často patetický. Z tohoto hlediska bude překlad opravdovým tvůrčím činem a závažnou událostí v dějinách naší literatury.*

xxxvi

(*Literaturnaja gazeta*, 1830)

Moskva je hlučná a tak přelácaná slavnostmi, že už jsem z toho unavený a začínám vzdychat po Michajlovském, vlastně po Trigorském. Počítám, že odjedu nejspozději za 14 dní. *P. A. Osipovové*, 1826

xlix

archivní kroužek — filosofický kroužek archivu ministerstva zahraničí, kde byli zaměstnáni především představitelé moskevské „zlaté mládeže“

1

. . . rád bych zachoval ruštině jistou biblickou nestoudnost. Nerad vidím v našem prvobytném jazyce stopy evropské strojenosti a francouzské zjemnělosti. Hrubost a prostota mu sluší líp. Hlásám to z vnitřního přesvědčení, ale ze zvyku píšu jinak. *Vjazemskému*, 1823

„Po uveřejnění 7. zpěvu *Oněgina* vyjádřily se o něm časopisy velmi nepřívětivě. Rád bych jim uvěřil, kdyby nebyl jejich odsudek v tak příkrém rozporu s tím, co říkali o dřívějších kapitolách románu. . . V jednom časopise se praví, že 7. hlava nemohla mít úspěch, protože naše doba a Rusko jde kupředu, ale pisatel zůstává na místě. Nesprávná úvaha (totiž ve svém závěru). Doba může jít klidně kupředu a vědy, filosofie i civilisace se mohou zdokonalovat a měnit, ale poezie zůstává na svém

místě: její cíl je stejný, prostředky také. Básnické dílo může být slabé, nepodařené, mylné — může za to jenom autorův talent, ne doba, která ho předběhla.“ (Předmluva k *E. O.*, 1830)

HLAVA OSMÁ

Motto z básně uveřejněné r. 1816 a věnované lady Byronové

- ii „*Děřavina* jsem viděl jen jednou v životě, ale nikdy na to nezapomenu. Bylo to r. 1815 na veřejné zkoušce v lyceu. . . Přečetl jsem své *Vzpomínky v Carském Selu*. . . *Nepamatuju se, jak jsem dočetl, nepamatuju se, kam jsem utekl. Děřavin byl nadšen: sháněl se po mně, chtěl mě obejmout. . . Hledali mě, ale nenašli. . .*“ (*Děřavin*, 1835)
- iv *Lenora* — hrdinka stejnojmenné balady *G. A. Bürgera* (1773)
neraida — z *Puškinovy stejnojmenné básně napsané 1820*
- v jde o poemu *Cikáni* (1824)
- ix Můj dopis je nudný, protože od té doby, co jsem se stal historickou osobností pro petrohradské drbny, hloupnu a stárnu, ne týden po týdnu, ale hodinu od hodiny. *Vjazemskému*, 1820
- xii *Démon* — báseň napsaná r. 1823, v které autor „chtěl ztělesnit ducha negace nebo pochyb a načrtl jeho charakteristické projevy a neblahý vliv na morálku doby“ (*Poznámka*, 1825)
- xiii Čackij — hrdina *Hoře z rozumu*
- xiv A prosím tě, můj anděli, nekoketuj. Nežárlím, protože vím, že prostopášnému životu nepropadneš, ale víš, jak mám nerad všechno, co zavání moskevskou dámičkou, všechno, co není comme il faut, všechno, co je vulgar. . . Zjistím-li při návratu, že se

- tvůj milý, aristokratický tón změnil,
rozvedu se, jak je bůh nade mnou, a ze žalu
se dám na vojnu. *Ženě, 1833*
- xxxvi sprostý cestovatel — *patrně Angličan*
Thomas Raikes, který byl r. 1829 v Petrohradě
a v dopise svému bratři psal o Puškinově
„nedbalém zevnějšku“
- xxxii Nerad píšu dopisy. Jazyk a hlas stěží dokážou
vyjádřit naše myšlenky, ale pero je tak hloupé,
tak pomalé, dopis nemůže nahradit rozhovor.
Krivcovovi, 1819
- Dopis *V. K. Kjuchelbeker, který čel 8. kapitole*
ve vězení, poznamenává v deníku:
„V Oněginově dopisu Táně je místo (od slov:
Jak doplácím dnes po verš: Není mi dopřán),
které připomíná ty nevášnivější dopisy St. Preuxe
- xxxv „Ke kritickým článkům, jejichž jediným cílem
bylo jakkoli mě urazit, podotýkám jen, že mě
přinejmenším v prvních chvílích hrozně rozčílily
a že tedy jejich pisatelé mohou být spokojeni.“
(Odpověď na kritiky, 1830)
- „Jednoho našeho spisovatele se ptali, proč
nikdy neodpovídal na kritiky. Kritici mě
nechápu, řekl, a já nechápu své kritiky.
Když se budeme přít před veřejností, ani ta nás
určitě nepochopí.“ „Naši kritici totiž
obvykle říkají: to je dobré, protože je to hezké,
a to je špatné, protože je to ošklivé.“
(Vyvrácení některých neliterárních inektiv, 1830)
- ii Saadiho verše použil básník jako motto
k *Bachčisarajské fontáně (Vjazemskému, 1823:*
Bachčisarajská fontána je zmetek, ale její
motto je nádhera). V r. 1830, kdy dopisoval
Oněgina, po potlačení povstání děkabristů,
mezi nimiž měl dlouholeté blízké přátele,
použil tohoto citátu ve zcela jiném, zjevně
politickém smyslu.

„... vyčítali mi, že Evžen Oněgin je drahý,
a viděli v tom strašnou chamtivost. To se dobře
říká tomu, kdo svá díla jaktěživ neprodával,
nebo či díla se neprodávala. . . Cenu neurčuje
spisovatel, ale knihkupci. Jde-li o verše,
je počet zájemců omezený. . . Bajky
(jako romány) čte literát i kupec i člověk
ze společnosti i dáma, služebná i děti. Ale lyrickou
báseň čte jen milovník poezie. A kolik jich je?“
(Odpověď na kritiky, 1830)

ALEXANDR SERGEJEVIČ PUŠKIN

EVŽEN ONĚGIN

Z ruského originálu Jevgenij
Oněgin, vydaného
nakladatelstvím Akadémií
nauk v roce 1949,
přeložila a poznámkami
doplnila Olga Mašková.
Kresby Jiří Šalamoun.

Grafická úprava Milan
Kopřiva. Vydal Svět sovětů,
nakladatelství Svazu
československo-sovětského
přátelství, Praha 1, Václavské
nám. 36, jako svou
1115. publikaci.

Výtvarný redaktor René Murat.
Odpovědný redaktor
Dušan Kubálek.

Písmem Bodoni vytiskl
knihstiskem Tisk,
knížní výroba, n. p.,
Brno, provoz I. Formát
papíru 70/100. AA 10,29
(text 9,99, ilustrace 0,30),
VA 11,02. 252 stran.
Náklad 15 000 výtisků.
13-44. D-07 60455. První
(nově přeložené) vydání
ve Světě sovětů.

26-047-66

Cena váz. Kčs 22,50 - E

